

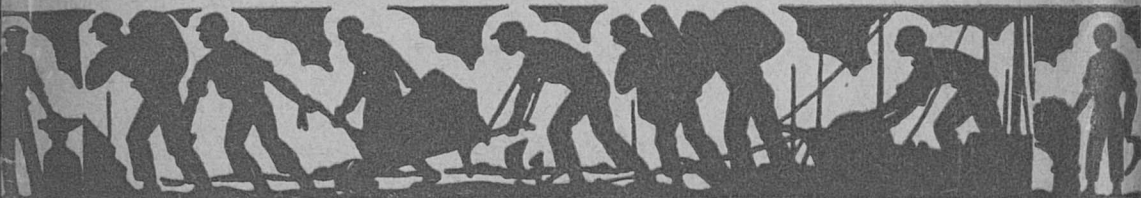
1927-10
68

І. С. НОВАКОВСКИЈ

ДАС-ВО-ЧӨЖГА-КОГ,
ВЫЛ-ОЛӨМ-ЛӨГӨдӨМ-ДА

СССР-са-јөзјаслөн Шөрсә-һига-лезан-ін
Мөсква, 1927-80

І. С. Новаковскіј

4385

Коми-3

3-1682

Г. П. В.
1927

д а с - в о - ч ö ж е а - к о с ,
в ы л - о л ö м - л ö с ö д ö м - д а

(Десять лет борьбы и строительства)

Коміо - пöртіс А. ЧЕУСОВА

Мöскүа, 1927-во

СССР-са-јöзјаслöн Шöрсә-һига-леқан-ін

Главлит № 86.800

Тираж 3000 экз.

Заказ № 1838

1. Октабр-возын.

1914-д-воста-имперіаліст-војна панлісны кымын-кө-морт-мір-грабітыејас. Капіталіст-государствоја-сын став-олөмые на-кыын. Најө, ас-костаные, став-мусө јукөмаөе. Быд-имперіаліст-государстволөн „аслас“-колоніја Азіјаын, Африкаын, Луңвыв-Амерікаын, Австраліјаын-да. Колоніјаса-јөзыс на-кыын рабјас, ужалөны көжајеваыслы донтөм-доные. „Көжајеваыс“ тешітчөны на-вылын, скөттүјө најөс віңөны, нөјтөны, віалөны, нывбабајассө да нывјас-сө сільнічajtөны, көлүјөс-моз вузавлөны.

Сещөм-вірјуые-шайкаыс владајтө став-мувыв да му-пыщкөс-добраөн, озырлунөн, пабрік-заводөн, паракодјасөн, көрттүј-машінајасөн, банкјасөн. Быд-капіталіст-государствоын „аслас“ капіталіст-вірјуые-шайка, пөтлытөм-горшјас. Быд-сещөм-шайка зілө-мыреө вьлпөв колоніјајассө јукны да унжык курыштны аслыс. Сывөсна имперіалістјас-костын помаслытөм-зык-көе грабітөмтор-јуклөм-понда.

Быд-капіталіст-государство сывөсна лөөдө да віңө ыжыд-арміја, флот-да. Најө дорјөны да віңө-ны имперіаліст-вірјуыејаслые грабітөмторсө да косасөны најө-колөмјас-вөсна. Арміја да флот-вынөн быд-сещөм-государство зілө мырд-дыны аслас помещікјаслы да капіталістјаслы ыжыджык-пај

грабітөмторҗые. Капіталіст-государстволөн оланогыс—косасны да артасны грабітөм-пай, раб-лыд, вузөс-иналан-интас (рынки сбыта) да донтөма раб-кіөн-шедөдөм-донтөм-сырҗо-понда. Сугдывылытөг-пурөмөмые налөн артмөны торҗа-торҗа-чукөрҗас (группировки), артаөм, лөсөдчөм, бара артаөм, піҗасөм, выль-загөвөрҗас—,өтүвтчөм“ мөда-мөд-вылас. А кор вывті-уна чукөрмас мырә-дыган-торҗые, мөда-мөдыслы-вежалөм, пурөм-да, —секи лыбө война.

Пушкаҗас, пулемјотҗас ужавны мөдасны. Война паныеҗасыс гортас колтчасны, а кое-вылас ыстасны рабочеҗ-крестанаөс. Медбөрҗа мир-паста-война кысеіс пөштө 4-во да жын.

дас-мільон-мортөс виісны, кыч-һоль-мільон-мортөс доҗдалөма. Уна-го-мільлард-шайт-өм сүҗөма таяө-войнаө.

Мыҗын-нө выныс вірҗуыс-капіталістҗаслөн? Мыҗла најө вермөны кутны ас-кіас уна-мільон рабочеҗ-крестанаөс?—да вынаөе најө сіҗөн, мыҗ рабочеҗ-крестанаыс пемыдөс, унатор оз төдны, оз кужны вежөравны-да. Велөдчытөм-пемыд-јөзтө зев-кокні пөрҗавны, повзөдны мыҗөнкө-да. Капіталістҗас озырөс, візөны поңҗасөс, раввіңҗасөс, муллаҗасөс, кеондзҗасөс, мисеіонҗерҗасөс. Најө быд-здук долөны ужалысҗаслы кывзыны да повны сарыс, помещікҗасыс-да: сізі-пө јен щөктө.

Колоңҗаҗас-грабітөмыс да „асланыс“-рабочеҗ-крестанаөс донтөм-доныс-ужөдөмыс імперіалістҗас вывті-јона озырмісны. Ічөтіка-пай-грабітөм-добравылө најө медалөны ас-дор-ужалысҗасөс, кодҗас сесеа бөбјөдлөны пемыд-велөдчытөм-јөзтө, кыскөны најөс ас-туҗас. Сөм-вылө-сетчысҗас суріны

II Интернационал социал-демократјас да профсоюзникјас-пыщкыс, шуам: Францїаын—Том, Бонкур, Рендельво-да; Германїаын—Еберт, Шејдеман, Носке. Тајо-јозос-вузальејасыс војна-војасо чікә торјодчисны, көзодчисны муыв-рабочеј-јасыс, јаво сетчисны капиталистјас-дор.

Поп-дакыс да јозос-вузальејасыс-өпріч капиталистјас виҙоны пөлитса, жандарјасос-да. Налон ужыс: кыјодны ужальејас-бөрса—оз-ө кодкө кыпөдчы озырјас-вылө, оз-ө мезлун-јылыс сорнит-да; зилөны пөдтыны, бырөдны сещөм-торјасө. Турмајас, катарга, лыјом да жагөдөм—со мыј сетөны мир-грабителјас рабочеј-крестаналы һаһ-да, му-да, мезлун-пыдди.

Сарскеј-Росејатө щөц кыскисны војутны. Роч-помешчикјас, капиталистјас-да, ез көсјыны колтчыны грабитөмыс мукөд-государствоса-капиталистјасыс. Сар министрјасыскөд воча налы ез мун: грабитны-кө-пө-і—грабитны. Но Романовщичнаыд омөлік-һин вөлөма: бур-помөз (капиталист-јаслы) војна-нуөдны ез вермыны. Сар слугајасыс-көд шогмытөм-кламө пөрины. Палавлытөг-јуигад да локнога-олөмнас кыпөдисны ас-вылас став-јөсө.

Февралса-револутеја сартө увнас і вужнас черағвезос-моз кокһиа чышкыштіс. Кыптіс ыжыд жуасан ыжыдалөм-јылыс.

Кодлы-жө бостны ас-киас олөмөн-векөдлөм тащөм-ыжыд-государствоын? Револутејасө вөчисны Пітірса (өһи Ленинград)-рабочејјас, салдатјас-да. Најө лөсөдисны Совет Рабочік да Салдатскік сепутатов. Сещөм-жө советјас воегалисны мукөд-карјасын Росеја-пастаын. Фронтјас-вылын да тылын советјас-индалөм-серти лоины војеннеј-комитетјас: полковеј, дивізіоннеј, армејскеј да с. в.

Олөмөн-веккөдлыежасыс, инө, лоины рабочејјас салдатјаскөд (мөд-ног-кө—руд-шыньела-крестана-көд). Сөмын асланыс-чорыда-суртчөмөн рабочеј-крестана сешөм-кокняи путкылтисны сар-олөмтө, бөстисны ас-киас сар-дворечјас, арестујтисны министрјасөс, бөстисны караул-улө (под стражу) аесө сарсө сөмјаыскөд. Сөмын рабочеј-крестана-суртчөмла став-фронтис пыдди пуктис Питирса Сөветөс да генерал Ивановлөн Револутејја-пөдтыны-кыпөдчылөмыс куси кујим-лунөн.

Колө вөли сөтны властө сөветјаслы. Но помещікјас да капиталістјас ас-сөелуннас да му-дералөмнас сөветјаслыс властө гувалісны.

Мыј-жө вөли колө вөчны Револутејја-дырји? Ленин сы-жылыс Февралөз-на јешцө индыліс, сөсөа мөдпөвсаліс большевик-партејја-німеаы Феврал-бөрын. Со сіјө-ужјасыс. 1) Колө вөли пырыс-төм-пыр-жө панны сөрні војутөмыс-дугдывны, көт мыкөдыра-кежлө (перемирие), а сөсөа зикөз помавны сіјөс, мірітчөмөн. Рабочеј-крестаналы грабітельскеј војнајас оз ковны. Најө оз сөтчыны аенысө пөкөрітны, грабітны-да. Рабочеј-крестана немповтөг кужөны коасаны револутејја да сөтсіализм-дор, ловсө пуктасны, но врагјаслы (помещікјаслы, капиталістјаслы-да) вір-војт оз сөтны. 2) Сарлыс, помещікјаслыс, вічко-манастырјаслыс мырддыны став-мүсө да сөтны крестаналы, некушөм-дон-бөсттөг. 3) Пабрікјасын, заводјасын, банкјасын, көрттуј-вылын лөсөдны контрол рабочејјасыс. Тырмас капиталістјаслы тырыс-барыш куравны. 4) Колө мөздыны став нарөтөм-зөскөдөм - ,посні - котыра-ас-кывја-јөзөс (националь-ности). Россіјаын зөв-уна аслыс-пөлөс ас-сөрняи јөз. Најөс сар-дырји вывті јона зөскөдісны, сөме-

кайтчыны, візісны велодчытот, мед кокніджык вөлі ылддыны да повддыны ынмабуөн. Шуам, комітө јөј-зыранаөн і шулісны, „зыранін“—ыс відчанкыс вөлі. Пырыетөм-пыр колө најөс мездыны да мед ставныс асныс аслыныс буржык-олөм лөөдасны. 5) Став-властсө сетны сөветјаслы. Унжык-олыгыс рабочеј-крестана, на-кын мед і властыс лөө. Мыј колө олөмын, ставсө вөчөны најө. Сің-кө, олөмнас-векөддыны колө налы. 6) Колө өтүвтчыны муыв-револүтсионнеј-рабочеј-крестанакөд. Колө лөөдны рабочејјасыс прамеј, револүтсионнеј, крепыда-јітөм-Інтернатсіонал. Сесса өтвылыс муыв-пролетаріаткөд да колоніјажасын-ужалысјаскөд бырөдны капіталістјасөс—вірјуысјасөс. Колө путкылтны-пөрөдны тајө міетөм-лок-олөмсө да өтвылыс муыв став-ужалысды лөөдны сотсіалістіческеј сојуз.

Тапөм, со, Леңінлөн да сіјө-большевік-партіјалөн программаыс. Но помешцікјас да буржујјас вермісны пөлінтны аслаңыс есерјасөс, меңшевікјасөс-да. Тајө-кык-партіјаыс војдөр сар-власт-ылө-жө воіс, вензіс накөд. Аенысө сотсіалістјасөн-жө ңімітісны. Сөмын збылысө мөд-пөлөс-јөзөн лоіны: пөрјалісны, вузалісны рабочеј-крестанаөс.

Сар-дырјі меңшевікјасөс да есерјасөс, большевікјас-моз-жө, візісны турмајасын, кытчөкө ылө ыетөмөн-да (Комі-муын уна сылнеј оліс); јона мучітісны најөс. Сывөсна прөстөј-јөзид најөс радејтісны-жө. Кыввылас есөро-меңшевікјасыд зөв шаңөс вөліны: пыр долісны му-да, мезлун-да, мірітчөм-да, сотсіалізм-јылыс. Сывөсна јөзид кывзісны налыс, на-дор сулалісны. Ез-на став-ужалыгыс бура вежөрав, мыј ескыны поңө сө-

мын рабочеј-классе воґын-муннејаслы (авангард). Революціонер-ужјасыд секи езна зев төдчанабе вөвны.

Сіјө вөлі бур помещікјаслы капіталістјаскөд. Меңшевікјас да есерјас-отсөгөн Февральса-революціја-бөрын најө лөсөдісны буржуазно-помещічеј-правітелство. Сетчө вескалісны Мілуков-да, Гучков-да, княз Лвов мільонер Терещенко-көд-да, шарлатан Керенскеј, ужалыјасөс-вузалы меңшевік Тсеретеллі, сөрүн (болтун) есер Чернов да с. в., сещөмјас-жө.

Меңшевікјас есерјаскөд көсјылісны сетны јөзлы му-да, һаң-да, војна помавны да социализм лөсөдны. Сөмын-тај езна ло көсјөм-сертны: реғыдөн сіјө налөн вуні. Бур-көсјөмјас-пыддыс збылсө зев-ыжыдылок вөчісны: отсалісны помещік-капіталістјаслы ас-кіас власт бөстны. Қыввылад јөз-дор-олыејасыд вузалісны јөзсө. Збылые, кущөм-помещік-нө ескө ассыс-мусө сетас крестаналы, кущөм-банкір касса-јашщіксө востас да шуас: „бөстөј, кодлы мыјда колө“.

Мед-һін ескө прөстөј-пөрјалөмыс есерјаслөн меңшевікјаскөд зев уна-да, со-кущөм-пежа-өд најө пөрјалісны: революціјатө вөчісны ужалыејас, а ыжыдалыејасас, олөмөн-вөскөдлыејасас есерјасыд да меңшевікјасыд пунктісны ужалые-јөзлые врагјассө. Тајө-өд лөб мед-омөль-торјыс, став-омөлыслөн вужыс. Есерјас меңшевікјаскөд, бытө пөліна-пөв-куґа, шлувісны улө да улө, пакөет пакөет-вылө вөчісны.

Көсјылісны војна помавны-а, збылсө пондісны лөсөдчыны петны коғасны һеметејаскөд. Салдатјас дөзмісны, скөрмісны, пондісны еновтавны фронтјассө—пышјалісны. Сещөм-салдат-революціонер-

ҫасөс, кодјас корісны дурдыны војутөмые, сула-
лісны мірітчөм-дор, сещөм-салдатјасөс Керенскеј
щөктіе лыҕлыны лібө жағөдавны.

Көсјылісны сетны крестаналы му, а збылсө
лезісны закон помещіцікјасөс візны. Крестаналы
щөктісны відчысны Учредітельней Собранъ-э-бөрөз:
сіјө-пө індас, мыј вөчны. А Учредітельней Соб-
ранъ-есө вөлі шүөма чукөртны помещіцік княз
Лвовлы. Крестана дөзмісны: мыј-нө-пө тајө, пыр
көсјысөһны, көсјысөһны, а асныс һемтор оз сетны.
Терпеһне налөн бырі, пондісны ас-выннас мырд-
давны помещіцікјаслые му-візсө. Есеро-менше-
вікјас, кадетјас-да, крестанаөс лөһөдны ыстісны
өружја-јөзөс (карательный отряд).

Көсјылісны посһи-котыра ас-горһи-јөзлы сетны
мезлун, а збылсө косасісны фіннјаскөд, малорос-
јаскөд, грузинјаскөд, мукөдкөд-да, кодјас шыасіс-
ны лөһөдны аслыныс аснога-олөм, кызі буржык.

Көсјылісны лөһөдны рабочејјаслы сотсіализм, а
збылсө ез леҕны уҗавны пролетаріат-партіјалы
(болшевікјаслы), тупкісны „Правда“-һима-газет,
арестујтісны рабочеј-револуціонерјасөс, кыјөдіс-
ны віны Леһінөс—пролетаріатөс воҗө-нуөдысөс.
Леһінлы лоі овмөдчыны гуса-пашпортөн дај ов-
ны җебеасөһөн. Рабочејјас јона скөрмісны, пуіс
налөн сөһөмыс. Најө сөветјастө вылпөв бөрјісны,
сүјісны сетчө унҗык-болшевікөс. Болшевікјас-
-дор сүвтисны салдатјас, матросјас, крестана-і.
Уҗалыејас адзісны, мыј сөмын болшевікјас
збылыс-косасөһны уҗалыејас-дор, перјө-
ны налы мезлун.

Октябр-воҗвылын классјас со-кызі јукөісны:
өтарын вөліны помещіцікјас, капіталістјас, сар-
скеј-генералјас, жандарјас, спекулантјас да пежа-

-пөрјасые-есерјас меңшевікјаскөд; мөдарын—рабочејјас, крестана, салдатјас, матросјас да парти-төм-,посні-котыра-,ас-кывја-јөз. Ленин да болше-вік-партија-индалөм-серти-вөчөм-Октябрса-Револут-сіја помасіс зев бура. Паскыдгорша-јөзөс власт-бер-дые шыбытисны, лөсөдісны рабоче-крестанскеј-власт. Вөссіс туј сотсіализм лөсөдны, вөчны ре-волүтсіја мир-пастаын.

II. Дас-во-чөжса-коғ.

Паскыдгорша-спекулантјас. Міјан-государствоын ста-выс кісөма, жугавлөма. Буржујјас горшлун-вөсна-ыс вузалөны ужалысјасөс. Загөвөр загөвөр-вылө. Мукөд-государствоса-буржујјас, асланым кадетјас, есөро-меңшевікјас-да мутичөны, помөз рөзөритөны государствомөс. Октябрса-револүтсіја мөздө ра-бочеј-крестанаөс ас-государствоса да мукөд-государ-ствоса-врагјасыс.

Октябр-возвылын унжык јөзые—рабочејјас карја-сын, крестана сиктјасын, салдатјас тылын да фронт-вылын,—пондісны прөтивитчыны Керенскејлы, ез кывзыны сылыс, ез вөчны сіјө-пріказјас-серти.

Буржујјас каңалісны, неладнө-коғ мыјкө пон-діс лоны, чорыджыка бөссісны ас-уңас: загөвөр загөвөр-вылө пондісны лөсөдавны. Мөдісны нув-ыны Антантакөд, неметс-јункерјаскөд-да, сөмын мед кычкө лөңөдны ужалыс-јөзөс, бөр најө : лич-кыны--пөдтыны. Контр-револүтсіонөрјас вөлі лө-сөдөмаөс план петкөдны Пітірыс став-револүтсі-оннеј-војскасө. Секі ескө немечлы вөссіс туј Пі-тірө, Кронштадтө, став-карас Балтіјскеј-мөре-пө-лөн. Вөліс ескө сеті ставсө жүгөдісны, грабітисны.

Тажо-плансö Керенскеј-индалом-серти вöчлöмаöс генералнеј-штабыс контр-разведчикјасыскöд. Вер-мисны-кö ескö тажo-плансö олöмö пыртны, петкöд-ны Питырыс революционнеј-војска, секи ескö ми-ан-го сударствосыд немтор ез кол. Украина, Си-быр, Крым, Кавказ да мукöд,—ставныс ескö најö торјöдчисны мјаныс да пондисны корены мезды-сан-туј ставныс торјөн. Врагјаслы сјö і колö вöлі. Посолјас да посланникјас Антантагаң воэвыв радлісны Россіја-пазалом-вылö. Медса-һин Англи-јаса-посол—Бјукенен: радысла кісö пызралö да шуö, регыд-пö-һин, регыд Россіјасыд колоніјаяс лöбны, гosa-кусöкөн быдөнлы сурыштас. Најö быдногыс отсасисны Керенскејлы. Временнеј пра-вительстволы да на-дор-олысјаслы сöм ез жалитны, помтöг леэисны. Сурыштліс насаң шöц есерјас-лы меньшевикјаскöд, сöмын, дерт, налы ічöтїкаөн, відчысöмөн сетисны (јонасö, буракö, ез надејт-чыны на-вылö). Бјукененкодјас мырсисны, мед ескö Россіја ез дугды војутöмыс да мед унжык-жöсөс војна-вылö ыстїс, отсалїс косаены неметсјас-кöд. Мöдарö, војна-вöсна Россіја гырöн ојдїс, öтарö гöльміс, корыемїс, уна-пöлöс-олысөн-веккöд-лан-ногјас бытöтö мчалїсны. Россіја луныс-луно матыетчїс гу-дорö.

Сїжö-жö-кадын кыпöдчисны спекулантјас тырт-ны асыныс пыдöстöм-зепнысö. Ломтысанторјас бырны пондисны. Пабрік-заводјас ужалїсны кыз-мырдөн-сорөн, сöмын фронт-вылö. Сојанторјас, паскөм-көмкот, ужалаң-көлүј часөн-часөн быт-тö сыліны. Тујјас жугавлöмаöс, паракөд-машї-најас кісөмаöс, новлöдлöны сöмын-һин војен-нејјасöс да војенн-ј көлүј. Ветлыс-муныс сїжö-кадö бурещ зев уна лої: фронтјас-вылыс салдат-

јас пышјисны. Став-вагоныс машінаад, дажѡ ву-
зѡс-кыскалан-вагонјасыс, вагон-вывјасыс-і, пыр
вѡліны тырѡе салдатјасѡн. Куз-чунјаса-смерт-моз
локтис щыгјалѡм. Сіјѡ-ставыс вѡлі бур спекулант-
јаслы. Жерјалѡны, лажікасѡны, щыг-кѡјінјас-моз
кылѡны пѡткѡдчантор. Јѡз-шог-вылын лѡсѡдчѡны
озырмѡдчыны. Вузѡсјас зѡблалісны, дѡн быдтор-
вылѡ быд-часѡн лептисны. Сѡм-дѡн ѡдјѡ уеі.

Ез-кѡ вѡв ескѡ октабрѡз Россіјаын
уклад-дистсіплінаа, ош-моз-коса-
еыс револутсіоннеј-классе, кодѡс
нуѡдіс бѡрсаыс болшевик-партіја,
кѡні ыжыдыс-пыдді вѡлі ыжыдѡ-
лѡма, ыжыд-мывкыда-Лѡенін, — Рос-
сіјатѡ ескѡ пѡртисны колоңіјаѡ.
Сѡн-жынјѡн-мільѡн - рабочеј-крестана — Россіја-
ын-олысјас — лоіны ескѡ рабјасѡн. Пондісны ескѡ
пычкыны налыс вот вештыны ем і абутѡм война-
-дырса-ужјѡзјас, пондісны перјыны сѡм помеш-
щікјаслы, буржуј-вузасысјаслы, пабрікантјаслы,
завѡдчікјаслы да мукѡд-сещѡм-грабітелјаслы. Рос-
сіјаыд матын вѡлі пѡрны мѡд Индіјаѡ, лѡбѡ нѡш-
та-на омѡл відчысис сіјѡс. Со-ѡд мыј вѡлѡм кѡс-
јѡны вѡчны Россіјаыдкѡд Керенскејыд аслас шаж-
каыскѡд.

Октабрса-револутсіја кутіс Россіјаѡс уѡмыс,
дугѡдіс увлањ-ісковтѡмыс, топыджыка суртис мѡ-
да-мѡд-бердас ужалыс-јѡзѡс. Октабрса-револут-
сіја абу сѡмын натсіональнеј-револутсіја, сіјѡ-воз-
за-пом мїр-пагта-револутсіјалѡн. Сіјѡ суртчѡма-
кысѡма мукѡд-государствоса-рабочеј да колоңіја-
са да колоңіјаса-код-рабјас мезлун-шедѡдан-кы-
пѡдчылѡмјасѡн. Октабрса-револутсіја ѡтчыд-мавк-
нѡтѡмѡн бырѡдіс уна-горніа-јѡз-костыс мѡда-мѡд-

-вылас зыртчөм да вузалөм мөдә-мөдсө, нарҗитөм да скөттујө-виҗөм. А сјјө зев төдчана вөлі том-револютсионней - Россіјаын Керенскеј-дырјі, кор помещікјас да капиталістјас лакејјасыскөд асланыс горш-вөснамыс пөрјасөм-вузасөмөн і олісны. Тајө-һигаас ми көсјам віставны, мыјјас да кущөм-бурторјас вөчөма Октабрса-револутсіја-бөрын воз-за-дас-воһн. А војдөр төдмаламө, мыј шеді мј-жанлы Октабр-бөрын, кущөм вөлөма Россіјаыд ок-табр-25-д-лунлаһ-паныд, војнас.

Мөдар-путкыль-путкыльтөм. Лөһнлөһ-індөдјас.

Піҗирса-большевик-Сөвет-Рабочік да Салдатскік депутаты да Керенскеј-правітелство-костын ыжыд-һесөглас доі піҗирса-војскалы-пріказ-сетөм-бөрын мунны фронт-вылө. Сыөз-һын вөлі төдөһны, мыј Керенскеј зілө кыҗкө мездысны піҗирса-револутсионней-војскамыс. Казармајаскөд суртҗис большевик-парҗіаһн-лөсөддөм - воженно - револютсионней-комітет. Најө вісталісны салдатјаслы, мыј Піҗірыс регыд став-војскасө көсјөһны ыстыны, вежөралісны, мыјла сјјө колө Керенскејлы, мыјла мынтөдчөһны намыс. Воженно-револютсионней-комітет быд-војска-частын күтис ассыс емісарөс (гусөһн враҗасыс уҗавны). Најө зев-гуса быдтор-бөрсә кыјөдисны. І вот секи, кор контрреволютсионерјас (Керенскеј-јас) лөсөдчисны петкөдһны Піҗірыс војска, вајөдһны сетчө Вілгелммыс (һемеч-сар) јункерјассө, секи револютсионней-штаб лөсөдчис мырҗдыһны на-кыге властсө, сетны сјјөс рабочеј-крестаналы. Револютсионней-штаб Лөһн-індалөм-серті коріс Піҗірө мед-бур-ыжыдсөлөма-гуса-ужалысјассө (подполһиков) Балтіскеј-флотыс — Кронштадса-матрос-

јасос. Торјодисны мед-бур красногвардејскеј част-
јас набрикјасые да заводјасые, бөрјисны мед-ре-
волутисионней-салдатјасо казармајасые. I вот, исто-
рическеј-војө—1917-д-воса-октабр-25-д-дунлаң-па-
ныд, крепыда-өтүвтчөм-револутисионней-пролетари-
ат гөлжык-крестанакөд-өтүв Ұимњей-двореч-вылө
(сарјас көні олісны) өшөдісны гөрд-знамја. Ар-
са-пемыд-шлачаа-војө чужі југыд-југөр, пондіс
чыјатны муыв-ужалыејасы. Төрытја-раб шеныш-
тіс јон-сојјаснас—верміс. Ас-кіас бөстис власт.
Врагјасые оружјөсө мырџис, ачыс оружјөасис,
коріс ас-му да јөз-му-вывса-буржујјасос вермасны
аскөдыс.

Керенскејөс-чөвтөм, Ұимњей-двореч-бөстөм, Ке-
ренскејлөн-пышјөм, міністрјасос - арестујтөм да
с. в. лоі сөмын кымынкө-часөн, дај ез зев-уна-
вын коммы сы-вылө. Јөзөс-вузалыејасос дорјыејас
ез лоны. Февралын Романовјас, октабрын Керен-
скеј колны аскејасос. Контрреволутиционерјаслы-
кө ескө Антантасаң ез отсавны сөмөн, оружјөөн,
јөзөн-да, — секи ескө мјан-гражданскеј-војнаыд
һинөмеод вөлі, регыдөн помасис-і.

Секрет му-јылыс. Рабочей-крестана-өтүвтчөм.

Временней - правітелство - вөтлөм-бөрын мөд-лу-
нас-жө чукөртчис II - Сјезд-Советов Рабочік да
Салдатскік Сепутатов. Најө өтүвтчисны крестана
сјездкөд да ледісны Секрет му-јылыс. Мед-возын
јуөртисны, мыј помещікјасые, вичко да манас-
тырјасые мусө став-ембурнас і стрөјбајаснас
бөтасны да сөтасны крестаналы. Вөлісөті помөз
орөдісны уна-со-вөса һелучкітор: помещікјасые
мусө мырџисны. Му-гөгөрыс крестана ужалөны,

на-кыни колө лоны сылы. Весиг грөш-босттөг еетис-ны крестаналы коркө важөн-важөн помещиқжасөн-трабитөм-мусө налые, код-вөсна унаые Роч-муын вөвлины крестана-кыпөдчылөмјас (восстания), кие-ылыс уна-вир.

Быд-крестанины ескө колө вөлі гөгөрвоны, мыј болшевик-властыд — рабочеј-крестана-власт. да збыльсө, буракө, уна-крестана-на ез ескыны, полисны: гашкө-пө тајө-властыс бара-на регыд уас-да, оз і вевјавны леҕөм-законјассө олөмө пыртны. Но весиг өти-крестанин, кулакјас да озырјас-кын-зи, ез дојд вьль-правителствоөс, ез отсае Керенскејлы косасны большевикјаскөд. да-өд і мөдарү-кө шуны, крестаниныд абу-жө ачыс аслыс враг. Быд-мөд-пөлөс-правителство-өд, большевикјас-да сөветјас-кынзи, крестаналые мусө бөр мырда-асны да етасны помещиқјаслы.

Секрет му-јылыс лөсөдісны крестана-индалөм-серти. Сјезд-советов-вылө быд-пелөсые Россіјаые му-јылыс вајисны 242-крестана-наказ. секретыс жеңыдиқ, ноль-пункт ставыс. секрет став-мусө сетө ужалыс-крестаналы. Леңин-јорт тајө-закон-сө жеңыдиқа со-кызи вежөралис: „Тајө-закон индө крестаналы, мыј сөревнаын помещиқјас збылые оз лоны. Көзәјинјаснас лөоны аеныс крестанаыс, аеныс і олөмсө пондасны лөсөдны“.

Секрет мiрiтчөм-јылыс. Рабочеј-крестана салдатјас-көд косасөны имперіалистјаскөд. Роч-пролетариат чуксалө муыв-прелетариатөс кос-вылө мездыгны буржујјасыс.

Сіјө-жө лунө примітисны мөд-секрет—мирiтчөм-јылыс. Воҕа-пунктас секретас шуөма: „Октябрса

-револуцсіја-лунјасö- (24-25) -чужöм-рабоче-крес-танскеј-правітелство Рабочеј-Крестана-депутат-Советјаскöд корöны став-јöзсö да на-вылын-ыжы-далысјассö пыр-жö заводитны сорнитны јöз-кост мір-јылыс, да мірітчыны, кызі јöзыс шуасны“. Воэö декрет вежөралö, куцöм-мірітчöм рабо-чеј-крестана-ног мед-бур. Декрет бырöдö пра-вітелјас-костын-гуса-уж-нүдöм, шуö, воэö-вылö-пö некущöм-гуса-сорніјас государствојас-костын мед ез вöвны. Правітелство көсјысö јöзавны по-мешцік-капіталістјаслы-бурвылö-вöчöм став-гуса-шыöдчöм-артмöдчöмјас. Правітелство корö став-војутыс-јöзсö да налыс правітелјассö пырыстöм-пыр дугдыны војутöмыс, шöйтчыны сыыс көт 3-тö-лыс (переміріје вöчны). Помас декрет торјөн-моз шыöдчö вежöражык рабочејјаслы Англїјаын, Фран-тсіјаын, Германїјаын-да. Ставрочмувывса-сјезд-ра-бочеј-крестаналөн да салдатјаслөн вайöдö тöдвы-лас рытыв-јевропаса-рабочејјаслы сещöм-кад, кор најö косаеісны револуцсіонерјас-моз. Декрет чук-салö најöс револуцсіонерјас-кыпöдчöм-вылö да корö отсавны мїжанлы јöз-кост-мірітчöм-јылыс-панöм-сорні нүдны бур-помöз. Војутысјасыс-кö-пö ас-ныс мірітчасны, да мöда-мöдöс-öбöдїттöг, сещöм-мірітчöмөн мї регыджык мездам став-ужалысö, нарчїтöм-јöзсö-да. Мірітчан-декрет-јылыс Ленин-јорт шуіс: „Правітелјас буржујјаскöд öтувтчасны да став-вынсö пунктасны пöдтыны вірын рабоче-крестанскеј-револуцсіја. Сöмын кујім-вөса-војна-ыд унаторвылö велöдіс јöзтö... ужалысјас вермас-ны најöс, піекöдасны туж војуттöг-овны, öтлаын, öтув-да“.

**Ыжыд-долыд рабочејјаслы, унжык-ужалысјаслы-да.
Револутсионнеј-јөз оз јөрмыны, ужалоны Ленин да
большевик-партия-индалом-серти.**

Питирин ымкодасоны. Пабрикјас-вылын, завод-
јасын, казармајасын, воом-крестана-пөвсын праз-
нык-код: власт пролетариат-большевик-партия-көрт-
кыын. Сјезд-советов-вылын мед-воzza-сорныс Ле-
нин-јорт шүис: „Ми дөөдим пабрик-заводјасын
уж-бөрса-кыјөдысјасөс (контролјас) рабочејјасые.
Ми өні велалим ужавны өтвылысжык. Мыј сјјө
збылыс сјз, петкөдліс револутсја. Ми озырөс
өтүвтчөм-јөз-вынөн, быдтор сјјөн вермам, кыпө-
дам мір-паста-револутсја. Россјаын ми өні мө-
дам дөөдны пролетариат сотсиалистическеј госу-
дарство. А өні—мед лоас мувыв-сотсиалист-рево-
лутсја!“

Рабочејјас-возын судалис Һемторјыс-повтөм-
-вожд, зөһ-јүрөн вылын ставнысые, чорыда-сула-
лыс-морт ас-туј-вылас. „Ленинкөд он вош! Ле-
нинкөд верман!“ со-кущөм мөвпјасөн олісны ра-
бочејјас. Сјз-жө мөвпалисны салдатјас, крестана-і.

Смольнеј Питирин, көні ужаліс мувыв-мед-воzza-
-рабоче-крестанскеј-республика-Совнарком (Совет
Народных Комиссаров), став-револутсионерыслы
лоі еөлөмөн. Коди ез жалыт пуктыны ассыс лов-
сө сотсиализм-понда, рабочеј-крестана-понда, сјјө
муніс Смольнејө ужда, индөдјасла. Смольнејын,
пөртјын-моз, пүіс револутсионнеј вын, шонди-ју-
гөрјас-моз разалис сјјө быд-пелөсө. А револутси-
оннеј-уж вөлі јурывы-тыр.

Колө вөлі вајны столытсаө еөјан-јуан. Колө вөлі
дугдывтөг вөчавны снарадјас, мед ескө контррево-
лутсјалы паныд куш-көһн ез ло сүвтыны. Колө вөлі

бостны шөр-правітєльство-учреждєньєјас да делө-јассө. Колө вөлі лөєөдны пөрадөк казармајасын, весавны сее есерјасөс, мєншевїкјасөс-да. Колө вөлі, коєасны спекулантјаскөд, калымшїкјаскөд, ужыг-пышјалыєјаскөд-да. Өтї-кывјөн-кө шуны, колө вөлі лөєөдны зєв-ыжыд-государство-столїтсаө көчәјїнөс. Нөшта, куш-столїтсаын-вермөмыє бур ез вермы лоны. Мєдым револүтсїаөн-їндөм-полї-тїка мїр-јылыє пыртны олөмө, колө вөлі лөєөдны көчәјїнөс фронт-вылын да главнокомандујушщєј-ставкаын. Мєдым пыртны олөмө закон му-јылыє, колө вөлі большевїкјаслы разөдчыны быд-карө, быд-вөлөстө, быд-грездө.

Помещїкјас, капїталїстјас, чїновнїкјас, есерјас, мєн-шевїкјас-да оз ужавны, револүтсїјалы паныд мунө-ны. Пітїрса-рабочєјјас бостөны государственнєј-уч-реждєньєјас.

Властө бостны абу сєщөм сөкыд, сөкыджык кутны сїјөс, а мєд-сөкыд щөктыны пыддї сїјөс пуктыны, кывзыны да овны сїјө-щөктөмјас-сөртї. Болшевїкјаслы, рабочєј-крєстана да салдатјаслы воча сүвтїсны дворана, помещїкјас, капїталїст-јас, есєро-мєншевїк-лакејјас да унаөн полыєжык-служашщєјјас. Чїновнїкјас выл-властлыє-щөктөм-јас пыддї ез пуктыны, олөмө најөс ез пыртны. Најјас велалөмаөс-нїн кывзыны барїнлыє, повны сыє. Ужалыє-јөзтө најө бунтарјасөн нїмтїсны, нї-нөмтујө лыддїсны. Сїјө зєв лөєалїє капїталїст-помє-щїкјаслы. Најө јона ошкїсны чїновнїкјасөс Сөвет-властлыє-кывзытөмыє. Вөстїсны „Комитет Об-щєственнөго Спасєнїя“. Сєтчө пырїсны ставныс, кодлыє Сөвет-властыд сїнсө јорїс. Пурїшкєвїчсаң Черновөз, кышөдчїсны рабочєј-крєстана-вылө. Ју-

өртисны служашщејјаслы, мед најö большевик-комиссарјас-динö ужавны оз мунны: жалöваыңнетöг-пö онö колö, комитет быдöнлы тыр-дон мынтас; большевикјасöс-пö вöтлам да бара важ-местаад лoад.

Јона лоі пессыны бастујты-чиновникјаскöд, уна-вын да кад лоі пуктыны најöс-песовтöм-вылö. Но вöліны сыыс гырыс-ужјас. Мед-бур-јон-вынсö лоі ыстыны Керенскеј-вылö. Сіјö піскöдчис револютсіонней-Пітірö казакјаскöд. Налөн нырцікыс вöлі генерал Краснов.

Колö вöлі став-вын зелтны да бостны ставка, став-арміјаөн-камандујтöм, суртчыны быд-грездкöд-да.

Керенскеј вайöдö револютсіонней-Пітір-вылö öрүжја-казакјасöс сарскеј—генерал-Красновкöд. Керенскеј пышјö.

Револютсіја-војö Керенскеј кықкö вöлі пучмö-мöма пышјыны. Сіјö пышјöма временней-правительство-дор-сулалыс-војскала, медем вайöдны најöс Пітірö да бөр шыбытны Совет-властöс. Коди-жö сылы сурöма? Октабрса-револютсіјаын ыжыд-бур лöб сіјö, мыј есеро-меньшевикјасöс-дорјыны большевикјасыс да рабочеј-крестьянаыс сурöма сöмын öтi-вын — казакјас, черносотенетс-генерал Краснов-каманда-улын. Н а с - ö т д о р ñ е к у щ ö м - о т р а д е з п е т к о с - в ы л ö С ö в е т - в л а с т к ö д . да і Красновлөн казакјасыс регыд кағалисны збылсö, ез кутны воғö, Пітір-вылö мунны. Кык-лун лыжеисны Пітіра Сарскеј-Селоа-костын, сесга војујтысјасыс мöда-мöд-ордас волысны пондисны, сорны (переговоры) панисны. Большевикјассаң казакјас-дорö локтисны рабочејјас матросјаскöд, вежöралисны налы спучту револютсіја-

-жылые. Најо вісталісны, Октабрса-револутсіја-пö шуіе сетны став-властө Сöветјаслы, став-мусö крестаналы, помавны војна јöз-кост-мірітчöмөн, вöтлыны помещік-капіталістјасöс да став-пabrik-заводас көчәјінјас-пыддыы индыны рабочејјасöс. Казакјас бура-кывзісны налые віставлөм, төлкүтісны ас-костас да шуісны воқö-вылө большевікјаскөд öтдор овны. „Арестујтамö-пö Керенскејöс да Сöвет-властлы і сетам сіјöс“. Ез удітны арестујтныы: сорні-нуөдіг-костыс Керенскеј гүөһікөн автомобилөн бара пышјöма. Тајö—мед-бөрја-пышјöм сылөн. Наполеон-кодөн ескö ассö вöлі лыддö-да, власт-бердөыс көч-моз лоі пышјыны.

Мірітчöм - понда косасöм. Главнокомандујущей-ставка оз сетчы. Пред овнаркома Ленин чöвтö главнокомандујущей духоһінöс. Выл-главнокомандујущей. Салдатјасöс-чуксалöм сорнітны мірітчöм-жылые, төдмасны немечјаскөд-да.

Керенскејöс вермісны. Сöвет-правітельство-воқын зев-ыжыд-выл-уж сулаліс: мірітчыны, помавны војна. Сјезд-советов ескö гіжліс-һін öтдор-олыејаслы (асланым „сојузһікјаслы“, Антантаö) мірітчöм-жылые, да һекөд воча-шыаөые ез ло. Секі Совнарком щöктіс Верковней Главнокомандујущей геһерал духоһінлы пырыетöм-пыр панны сорні немеч-камандірјаскөд војујтöмыс-дүгдöм-жылые. духоһін пыдді ез пукты Совнаркомлые щöктöмсö.

Ленин чöвтіс контрреволутсіоһер (властлые ез кывзы-да) духоһінöс, пуктісны сы-местаö большевікöс—прапорщік Крыленкоöс.

Секі-жö Совет-Народнык-Коміссаров радіоһн шыөдчіс салдатјаслы, чуксаліс најöс бөстны ас-

-кіас мірітчөм-уж-нуөдны. Большевик-партијаыд-пө
ужалыс-јөз-партија. Сіјө вөчө, мыј јөзлы колө.
Большевик-партија лоө јон, бур-вежбра-зіл-ужа-
лысјас-кө пондасны отсасны сылы. Мед-бур-вер-
мөмјас (победы) большевикјаслөн — ужалыс-јөзлөн-
вермөмјасыс.

Сіјө-чукөстчөмыс вөлі „став полковей, дивізіон-
ней, корпусней, армейскеј да мукөд-комітејаслы,
став-салдатлы револутсіонней-армијаын да став-
матрослы револутсіонней-флотын“.

Тажө-чукөстчөмыс чард-бі-моз кыщовтіс фронтјас-
вывті, гажмөдіс сөлөмјас мірітчөм-понда-төждыс-
ысјасыс. Абу ылөг-чукөстчөм, азбылыс: кырыма-
лөмаө сіјөс предсовнаркома В. Ульянов (Леңін)
Народней Војенней коміссар главнокомандујущцей
Крыленкокөд.

Выл-нога-олөм пуксіс. Јөз-кост-војна ас-кост-
војнаө пөрі, кызі і віставліс Леңін. Мірітчөмыд
капіталістјаслы дажө ез ков, став-вынсө чукөр-
тісны најө сылы паныд. Англїјаын, Франтсіјаын,
Германїјаын, Америкаын да мукөдлаын капіталіст-
јас чүмісны: грабітељјас велалөмаө мірітчыны
гырыс-јөз-бердын, геңералјаскөд, нөшта кор вер-
мөм-јөзсыс вермысјаслы мірітчөмыс бура мынты-
сасны. А тајө, большевикјас, салдатјасыслы ас-
лыныс мірітчөм-јылыс щөктөны сорһітны. Салдат-
јаслы, кодјасөс капіталістјас морттујө ез пуктыв-
ны, лыдсісны сөмын пушкалы бур-јай-кусөкөн.
Да, сөмын өні, мед-воzzaыс історїјаын, сорһітөны
салдатјаскөд револутсіонней-јөзкөд-моз.

„Мірітчыны оз поз сөмын гырыс-јөзкөд-сорһі-
төмөн“, шуіс Леңін.—„Мірітчыны колө улїсаң:
војујтысјасыс мед мірітчасны. Неметс-геңералја-
сыдлы мі гыжыжда ог ескө, ескам неметс-крес-

таналы, рабочејјаслы-да. Мірітчасны-кө сөмын глав-
нокомандујушцејјас, салдатјаскөд-сорһиттөг, се-
щөм-мірыд тувсов-жі-код: віждныс ем, тувтчан-
-да—ваас бузгысан“.

Со мыј шуө револютсіја, кодлы колө өтүвтны
уна-дас-мільон-јөзөс вөчны зев-ыждытор.

**Му-паста-војна-помавны пролетариат-мірітчөмөн вер-
міс ескө сөмын му-паста-револютсіја. Сіјөс позө
вөлі вөчны. Сещөм-мірітчөм ез ло II-Интернатсіонал-
са-партіјајас-пөрјасөмла.**

Медым мірітчөм-јылыс сорһіјас-бура-помавны,
колөны вөлі кык-тор. Өткө, Россіјаын власт мед
вөлі сещөм-класс-кын, кодјас збылыс, сөлөмеа-
ныс көсјөны овны сүүедјасыскөд ас-јөз-моз, пыр
сөгласөн, пінастөг, когастөг; збылыс мед најө
мүстөмтісны быд-пөлөс-грабітөлскеј-војна. Сіјө
міјан вөлі: власт рабочеј-крестана-кын, војна
налы оз ков. Мөдкө, көч мед сөмын Јевропаын,
војујтыс (Германіја, Австріја-да) да „отсаеыс“
(Англіја, Франтсіја, Италіја)-государствојасын
рабочеј-классыс сувтіс паныд буржујјаслы да чо-
рыда коріс мірітчыны.

Октябрса - револютсіја зев-ыждыд зачін вөчіс.
Өтілаө лөсөдіс пролетариат-власт, сесеа чукөст-
чіс мувыв-уждалыс-јөзлы. Надејтчісны-ө болше-
вікјас, мыј налөн чукөстчөмыс жіјас мувыв-про-
летариат-сөлөмөң? да, надејтчісны. Германіјаын
да Австріјаын вөлі бырөма пөшті став-еојантор-
јыс. Јөзыс шыјалісны. Рабочејјас, весіг војна-
-вылө-вөчасан-пабрікјасын, шыг-һісө-пөтөн олісны.
Шыјалөмысла уң-вылас тылалісны. Арміја да
флот вуждөрјас-моз ветлісны. Кушөм-һын чорыд
пөрадок вөлі һеметс-арміјаын, дај сіјө ез вермы-

ны кутны салдатјасөс—пышјалисны. Либө оз вөлі вөчны, мыј щөктасны. Зоң-полкјасөн ез пондыны мунны фронт-вылө. Вөліны кышөдчылөмјас, шум, Германіјаса-флотын. Мөдісны забастовкајас Германіјаын, Австријаын. Рабочејјас дружјөбз воисны, пөлітсакөд на-костын унаыс кое лыблис. Тајө торјас-вөснаыс большевикјас төдісны, мыј рытив-европаын кылө револютсјааөн. Франтсјааын олөмыс Австрија-Германіјааын-дорыс омөль вөлі. Зев-ыжыд-места Франтсјааын зикөз вөлі рөзөритөма, пустынаө пөртөма. Ас да белгіјаса-беженетсјасөн став-карыс дај грездыс вөлі тыр, быдөн јуреујанин да сојан корөны. Фронтыс Франтсја-шөрөзыс нужалис. Öтi-керка ез вөв, со-пө сетыс кодөскө абу вiө-маөс. Овмөсыс да еөмыс бырны пондiс. Англіјааын сецөм-код-олөм-жө вөлі. Уна воштiс сiјд флотын: ва-увтi-ветлөддыс-пыжјас жугөдалисны да вөјтiс-ны уна-караб. Лондонө (Англіјааын столiтса) лыј-лисны сынөдеаң. Лоi лөсөдны налы уна-мiлльон-јөза-војска му-вылын ужавны (сыөз вөліны сөмын матросјас, ва-вывтi плавајтiсны). Уна-салдат да матрос вошi (вiисны) налөн тајө-војнаын. Сөмыс јөрмавны-жө пондiсны. Јөз шычiсны.

Германіјаса да Австријаса-пролетариат-кө ескө ез колтчыны мiјаныс, ез нужөдчыны вөчны но-јабрсө*) 1918-д-воөз, а вөчiсны 1917-д-воын мiјан Октабр-бөрың, секи ескө револютсјааид гым-шы-моз паскалис Јевропа-паста. Помасiсны ескө вој-најас немыс-кежлө. Коди-жө медеа јона торкiс паскавны револютсјаалы? Став-документыс, Октабр

*) Германіјааын револютсја вөлі 1918-д-вога-нојабын, во-мыстi мiјан-револютсја-бөрын.

бӱрса-став-мӱр-паста-исторіяыс-да петкӱдлӱны, мӱр
револуцiя-пыкыејасыс јӱзӱс-вузалыс-сотсиал-де-
мократјас. Бостам Германіјаӱс, кӱнӱ рабочејјас
ӱтувжык олӱны. Сотсиал-демократјас Германіјаын
коркӱ вӱліны револуцiонерјас, уна-вын пуктiсны
ӱтувтны да быдтыны рабочејјасӱс. Рабочејјас ве-
далiсны кывзыны налыс, вӱчны најӱ-индалӱм-сер-
тi. Сiцi-жӱ кывзiсны налыс профессиональнеј да
кооперативнеј-ӱтувтчӱмјас рабочејјаслӱн, уна-мiл-
лон-шлен. Буржуазіја ез уӱ, кыјiс јӱзӱс зарнiа-
тивјӱн. Вермiс сiјӱ пӱлiнтны аслаыыс ғырыежык-
-јӱзӱсӱ сотсиал-демократ-партијаыс да профсојузја-
сыс бјурократјасӱ колонијајасыс-грабитӱм-добра-
-вылӱ. Шедӱдчiсны буржујјаслы тывјӱ коркӱ ужа-
лыс-јӱз-дор-олысјас. Еновтiсны најӱ рабочејјасӱс
да војна-панiгӱн мӱдiсны буржујјаскӱд рабочеј
крестана-вылӱ. Војна-чӱж буржујјас-дор олiсны,
отсасiсны Вiлгелмлы да буржујјаслы јӱзӱсӱ пӱр-
-јӱдлыны. Сесеа самей-колан-кадас, кор германіја-
са да австријаса-рабочејјас котырчiсны роч-рево-
-луцiя-гӱгӱр дорјыны сiјӱс мiрiтчӱм-јылыс-сорнi-
-нуӱдiгӱн Брестын, секи сотсиал-демократјас ӱкӱӱ,
вузалiсны ужалысјасӱс.

**Мiрiтчӱм-јылыс-сорнi-нуӱдӱм Брестын. Мiјан-дор
германіјаса да австријаса револуцiоннеј-рабочејјас.
Мiјанлы-паныд роч да мукӱд-государствоса-помещиц-
-јас, капиталистјас-да, есерјас, меньшевикјас, неметс-
-сотсиал-демократ-партијаыс - ғырыежык - јӱзыс-да.**

Неметс-камаңдiрјасӱс неметс-салдатјас невелi-
-тiсны панны сорнi мiрiтчӱм-јылыс. Зев ескӱ
налы сiјӱс неокота вӱлі вӱчны-да, лоi. „ӱтi-пызан-
-сајын болшевикјаскӱд-пукалӱм-дорыс-пӱ ескӱ лущ-
-щӱ војуттам, мунам кӱч Росојја-шӱрӱзыс“, вӱлӱм

шуоны најö. Со-öd кущöм-мустьöмө вöлöмаөе
болшевикјасыд. Роч-салдатјас револутсіја-бöрын
тöдмасісны немеч-салдатјаскöд, волысісны мöда-
-мöд-ордас, уна сорнітісны олөм да оланногјас-јы-
лые. Неметс-арміјаын дістсіпліна торксіс: сал-
датјас дүгдісны кывзыны камаңдірјаслые, оз мунны
војутны дај толкө. Сывöсна і лоі сетчыны налы
болшевикјаслы да пужыны сорнітны накöд öті-пы-
зан-сајö. Духоңін-дорые неметс-камаңдірјас су-
еөежык вöлöмаөе, повчöмаөе вöтлöмые. Сорнітны
шуöмаөе Брест-німа карын, көні відчысіс најöс де-
легатсіја Сöвет-правітельствосаң. Сорні-нуöдны мі-
јанлы страст-сөкыд вöлöма. „Другјас“, отсалөм-
-пыдді, мірітчöмлы воча мöдöмаөе. Сöветса-деле-
гатјас уна-государствоса-делегатјас-пын аскежа-
ныс лөöмаөе. Нöшта асланым-буржујјас, помещік-
јас, буржуазнеј-інтелігентсіја-да, щöц торкісны
Сöвет-правітельстволы јöз-кост-політіка-нуöдны,
быдногыс муңітісны: ез ужавны, загөвөрјас лө-
еöдалісны, зілісны пöдтыны пролетаріат-револут-
сіја.

Сöвет-правітельстволөн сöмын öті-надеја вöлі,
неметс-пролетаріат-вылө. Гермаңіјаса да австріја-
са-рабочејјас збылые шычысны, кышöдчісны от-
савны Ыжыд-Октябрлы. Мөдісны сені забастов-
кајас. Воссалісны бастујтысјаслы-отсасан-комітет-
јас, чуксалісны бастујтны став рабочејсö, лөсö-
дісны лозунг корны пырыетөм-пыр Брестын мі-
рітчыны рочјаскöд.

Тащöм-кадјасын партіјаыд зев-колантор. Вöлі
-кө ескö секі неметс-пролетаріатлөн аслас проле-
таріат-коммуніст-партіја, сіјö ескö ужалыс-јöз-от-
сөгөн кокніа боетіс властö ас-кіас да отсаліс

Россијаса-Сѳвет-властлы. Револутсија вѳчны быд-тор вѳлі. Сѳмын револутсионней-партија Германіја-ын вѳлі том-на дај еща-јѳза. А ѳметс-сотсиал-демократјас („рабочејјасѳс-дорјыејас“) сиемісны. Лоі Лѳнин - шуѳм - ногѳн. Бѳрвылас асныс, сотсиал-демократ-партијаыс-гырысјасыс (Еберт, Шејдеман, Носке да мукѳд) вистасисны, ми-пѳ нароенѳ ѳдјѳнжык пырім бастујтан-комитетѳ, мед унжык-лок вѳчны. Мијанлы-пѳ вѳлі колѳ сійѳ-комитетсѳ шыңјыв лептыны. Комитетын ужалѳмаѳс і сійѳ-жѳ кадын отсасѳмаѳс Вилгелмлы, принтс Макс-Баѳенскејлы, пѳлитсалы, шпионјаслы, генерал Гинѳенбурглы-да. Сотсиал-демократјас кутисны рабочејјасѳс правительство-вылѳ-кыпѳдчѳмыс: возжык-на-пѳ, ми-пѳ буржык-кад бѳрјам да секи і возсасам правительствокѳд. Најѳ тѳкѳдисны рабочејјасѳс і пѳрјавлісны, висталисны налы, мыј Брестын мирітчѳм-јылыс сорнї зев-шылыда мунѳ. Најѳ индалисны пѳлитсалы револутсионнейжык рабочејјасѳс, индисны контрразведкалы рабочеј-чукѳртас сорнїтны правительстволы-паныд-кыпѳдчѳм-јылыс. Сійѳ-чукѳртассѳ кыщѳ боестисны ѳружїѳа јункерјас. Сорнїтны ез леңны, разѳдисны јѳсѳ. Унаѳ дојдисны, јешщѳ унаѳ арестујтисны. Со-ѳд кызи отсасисны рабочејјаслы мед-сѳкыд-кадас револутсија-дырїис пеж-сотсиал-демократјас. Тајѳ-отсѳгјас сотсиал-демократјаслыс рабочеј-класс нем оз вунѳд.

Мувыв-Окѳабр-лунѳ јѳзѳс-вузалыс-пеж-сотсиал-демократјас сувтасны сүд-вылѳ ѳметс да мувыв пролетариат-воѳд. Најѳ сійѳ тѳдѳны і полѳны мувыв-револутсијаыс, кызи мортвїејас полѳны лун-југыдыс. Но Окѳабр локтѳ,—воас.

Брестын лок-вынөн да јөзөс-вузалөмнад лчкисны Совет-властөс, лоі кырымавны сөлөм-дојдана-мірітчөм. Но тајө мірыс вывті-бур-туј Лењинлөн: „шојтчыштам дај возө—мувыв-Октябр корсны“. Врагјас ылалөмаөс, Лењинлөн бур артмөма.

Возын вісталім-нын, мыј вөлі Германіјаын Брестын-мірітчөм-јылыс-сорнітігөн. Сотсіал-демократ-јас-зілөмөн Брестса-мір мјанлы вөлі зев сөкыд, дај увтыртана. Щөктисны мјанлы сетны неметс-јаслы поводнеј-уна-му (Фінляндіја, Украина да нөшта мукөдлаыс), дај мынтыны сөм. Сөветса-дедегатсіја Брестын нарөнө нужөдіс сорнісө, мед ескө кызкө чукөстчыны револүтсіоннеј-рабочејјаслы да салдатјаслы неметс-муын. Немецс-генералјас кағалісны сіјөс, да мед Октябрса-револүтсіја-вісөм пыдө јөз-шіө оз пыр, переміріје-дырји Псков-вылө да Пітірлаң ускөдчісны. Зев-сөкыд-кад мі олімө. Сарскеј-арміја пазалі, салдатјас фронтјас-вылыс пышјісны, оружјөјассө шыблалісны. Косасны неметс-арміјакөд ічөтік-отрад-рабочеј-гөрд-гвардіјалы вөлі біө-шыбытчөм-код. Петны налы кос-вылө неметсјаскөд өткод, мыј сетны дона-Октябр неметс-грабітельјаслы. Көт мыј-а, револүтсіјалы колө вөлі унжык-кад шојтчыны, чукөртны выль-вын выль-,сөкыд-ужјас-вылө. Сывөсна, дерт ескө сөлөм-мајышмытөз, сөкыд вөлі-да, лоі кырымавны, көт регыдік-кежлө-а, лок-нога-мірітчөм.

Унаөн тајө-туј Лењинлыс ез гөгөрвоны, пондісны увгыны Брестса-мір-кырымалөмыс. Гөрд-вевја-есерјас (левые) пондісны щөктыны косасны пушкаа-неметсјаскөд куш-кулакјасөн. Весіг-өд большевікјас-пышқас зыңгысјас лоіны (оппозіт-

сіја). Најо аенысö гөрдые гөрдөн нiмтiсны. Гөрд-
вевја-есерјас-моз пондiсны щöктыны косавны гi-
жöд Брестын-мiрiтчöм-јылые да мунны неметс-
-буржујас-вылö револютсионней-војнабн. Леңин
став-вынсö пунктiс вежöравны партијалы, мыјвöсна
лоi кырымалöма Брестса-мiр да вiçны јортјассö
гөрдые-гөрдјаслы да гөрдвевја-есерјаслы-сетчö-
мые. Сöмын Леңин, аслас ыжыд-вежөрөн, сетiс
Октябрса-револутсијалы шöјтчöг, вермiсны вöчны
сек-кості уна-буртор.

Мыјла кымынкö - большевик мыждiсны Леңинöс
Брестса-мирые? Öтiкö, најö вöли ышмöмаде госу-
дарство-пыщкын-белејјасöс-вермöмөн: кокңа да
помöз вермiс Керенскејöс Гатчина-улын да јун-
керјасöс Мöскуаын; кык-лунөн весалим белејја-
сые Кремль. Сiçi-жö пазöдалiсны белејјасöс уна-
лаын Россија-пастаын. Мöдкö, рабочејјас пöшти
ставныс большевикјас-дор лоiны. Есерјас меңше-
викјаскöд бытöб бырiны. Кojмöдкö, öтареаң i мö-
дарсаң воалисны јуөрјас крестана-кыпöдчöмјас-
-јылые помещицкјас-вылас: му-вiçсö, овмöссö, ем-
бурсö налые мырöдалöны. Нöлöдкö, салдатјас
фронтын да тылын—ставныс Октябрса-револу-
тсија-дор. Помещицкјаслы да капиталистјаслы лоi
пыщјыны: најöс дорјасејас ез лоны. Ез-кö ескö
вöвны ортсiса-врагјас, ез-кö щыг-кöјiнјас-моз уе-
ласны мiјан-вылö мувив-капиталистјас (неметсјас
да „другјас“), секи ескö тыр-бур-вермöм мiјан вö-
ли. Октябрсаң Брестса-мiрöз пыр быд-сiкас-уж
шылыда мунiс, бурвылö револютсијалы. Сывöсна
i унабн ышмiсны, чajтiсны аенысö јонөн ортсi-
-врагјасые. Ескö мi на-дiнын зев омöлöе, вынтö-
мöе вöлимöј. Леңинöс-мыждыејас неметс-пролета-
риатöс револютсионнейжыкөн лыдiсны, а неметс-

-соцiал-демократ-партија-пазалом-вылө чуң-кост-
јасөдыс виçөдисны. Најө јона надејтчисны секи
-важ-сарскеј-армија-вылө. Ленин чуқсаліс партија-
сө буржыка виçөдлыны олөмө, пыдөжык, ставсө
бура-артавны, быдторжылыс чорыджыка мөвпав-
ны. Ленин секи-нин вежөраліс, важ-сарскеј-арми-
јатө-пө колө вежны советса-гөрд-армијаөн. Сіјө сы-
лөн зев-ыжыд-буртор.

Колө вөлі сетны кад војнаыс-пөтөм-салдатлы,
но колдөн еөлөмыс пуө революцiја-понда, виçөд-
лыны советса-сiкт-вылө, өзтыны сылыс еө-
лөмсө виçны выл-,соцiалистическеј-го-
сударство. Салдат воас грездад, адзас, мыј
сени өні көчајыныс совет, сыкод-жө ужалыс-гөль-
-крестана олөмнас тудөны да векеөдлөны,—сіјө
вөліечи гөгөрвоас, мыј сылөн ем чужанин, ем со-
цiалистическеј государство, ем виçан-тор.

Мыј сетіс Брестса-мир?

Брестса-мир-куча уна-миллон окопјасын-олөмыс-
-колмөм-салдатөс позіс леңны гортаныс. Салдат-
јасөс-леçөмыс революцiјалы лоі кык-ыжыд-бур.
Өтикө, салдатјас паскөдисны Россіја-паста, пыр-
тісны быд-пелөсө ыжыд-государствоө большевик-
јаслыс-велөдөм. Најө лоіны ловја-јитөдөн партија да
революцiја-костын отарсаңыс, да разалөм со-мил-
лон-крестана-костын мөдарсаңыс. Мөд-сещөм-бур-
-јитөд регыдөн некущөм-ногөн ескө ен лөсөд.Мил-
лон-ловја-свидетел окопын-олигөн ас-сінмөн-ад-
зылөм, ас-пелөн-кывлөм-пөрјасөм меңшевикјаслыс
да есерјаслыс вiставлісны јөзлы, востісны налыс
сінјас олөм-вылө буржыка виçөдлыны. Төдмөди-

ны најёс большевікјасён, Ленінён. Віставлісны, кызі большевікјас Ленін-јуралыёскөд косаёісны мірітчөм-понда, рабочеј-права-понда, крестаналы-му-перјөм-понда-да. Большевікјаскөд-пө өт-вылые колө вермыны да вөтлыны капіталістјасөс, помещцікјасөс-да. Быд-салдат ас-ногыс, ас-кыв-нас, ас-чужан-інас віставліс ыжыд-револүтсіја-јылые да мыјла сіјө колө вөлі, кушөм-ужјас воқы-нөс-да.

Тажө—вывті-ыжыд мед-воқы-бур Октабрса-револүтсіјалы салдатјасөс-лезөмыс. Лоі нөшта мөд-бур, воқы-кодыс-жө колан. Салдатјас олыштісны гортаныс, шөйтчыштісны, сөлөмыс быдтор-јылыс төлкүтісны,—вежөісны. Салдат—көчјін вьл-олөмын—вөскөдчөс, јонміс, бөр лоі важ-код-еусөн косасны револүтсіја-понда, лоі зөв-бурторјөн вьл-чужан-гөрд-арміјалы. Салдатөс-лезөм колантор вөлі, мед сіјө вьлпөв пуеас олөмас да лоас револүтсіоннеј-семјаын бур-пөс-сөлөма-шленөн, мед вермас косасны револүтсіја-дор.

Брестса-мір-куза лүчкі-ладнө вермісны вүжөд-ны Пітірыс Мөскуаө став-гырыс Сөвет-учреждөньёјасөс, Сөвет-власт-шөрсө (центр), кызі шуасны. Пітірын најёс вічны војна-кадын поланажык: дорын сіјө. Мөскуаыд пыдын, оз-өд вөс сіјөс німтыны Россіја-сөлөмөн. Брестса-мір Сөвет-властлы да партіјалы лоі бур і мөдарсаң: почыс боетчыны овмөс-бурмөдны, вьл-нога-олөм лөсөдны-да. Сөмын сы-јылыс мі вісталам мөд-ада-сын, а өні сорөнітыштамө Брестса-мір-бөрсө-гражданскеј-војна-јылыс.

Гражданскеј-војна. Белејјас војутџоны мукџд-государствоса-правительство-индџдјас-серџи. Најџ отсалџоны белејјаслы сџмџн, сџжан-јуанџн, џружџџн, јџзџн. Мед-јона отсасџ англџјаса-правительство.

Брестса-мџр-бџрын гражданскеј-војна-нуџдны лоџ сџкыджык: мџжан-ас-государствоса-контрреволюџсионџерјаслы јона пондџсны отсасны мукџд-государствоса-правџтелјас. Гусџн і јавџ вајџсны белејјаслы џружџџ, сџм да мукџд-колантор. Сџвет-государствоџс врагјас кыщ-пџџ бостџсны: восса-му-нџ-ва ез ло џекытџ петны. Мукџд-государствоса-импџриалистјас локџсны јџз-муџ војскаџн, быдлаџ нырсџ пондџсны сџјны. Луныс-лунџ овны да косасны сџкыджык да сџкыджык лоџ. Војналы пом-нџ-дор оз тыдав, бџа-кыщ оз разав. Њужалис кымынкџ-во, кытџџз ез помаџ војна Полшакџд. Вџтлџсны Врангелџс да мукџд сы-код-жџ-банџит-јасџс (Махно, Антонов да с. в.). џружџџн-коса-сџм џкџџ помаџс гражданскеј-војна-дырјџ 1923-д-воын. Унжык-белејсџ лоџ-нџн вџтлџма 1921-д-вога-тулысын. Гражданскеј-војна-војасџ сџџџм-уна аслыс-сама-торјас косын да олџмын вџліны, іџџ-тџк-нџгаад он і вермы вџставны на-јылыс. Сџјџ лоџ гџжџма зев-кыз уна-тома-нџгајасын гражданскеј-војна-јылыс. Тани мџ вџсталам жењыџџка сџмын мед-гырыс-вожјас-јылыс гражданскеј-војнаын, кыџі Окџабрса-революџсџја мувыв-капџталкџд косасџс. Вџџџдламџ,кџні да кущџм-јџз-государствоса-капџтал контрреволюџсџја чукџртџс, кџні да кыџі мџжан-помешџџкјас капџталистјаскџд да есерјас мењшевик-јаскџд лакејалисны налы.

Њеметсјас Брестса-мџр-бџрын пырџсны Украџнаџ, мџџџдџсны нџшта возџ—џон-вылџ да Кубаџџ.

Антанта чукөртіс белејјасөс Асыввылын, Војвы-
лын-да. Сөветјаскөд косасны лөөдісны белеј-
-правітелствојас, белеј-салдатјасөс-да.

Нѣметс-борд-увса-белејјас

**Kodi da кызі отсасіс нѣметсјаслы Украинаын, Рос-
сіја-лунвылын-да. Кызі отсасісны налы нѣметсјас
вермыны рабочеј-крестанаөс.**

Украинаын револутсіја-бөрын, 1917-д-вога-ту-
лысын-жө, воеіс Шөр (центральная)-Рада. Боль-
шевікјас-өд зілөны, мед быд-ас-кывја-јөз асыс-
-олөмсө ас-ногыс лөөдіс. Сывөсна косын времен-
неј-правітелствокөд најө Рада-дор сувтісны, пон-
дісны дорјыны украінаса-јөзөс. Февралса-револут-
сіја-кө ескө сетіс украінаса-јөзлы, мыј најө корісны,
секі ескө Украинаын чукөрміс ыжыд-револутсіон-
неј-вын өтув-косасны россіјаса да украінаса-
-контрреволутсіјакөд. Но временнеј-правітелство
(капіталіст-есерјас, меншевікјас-да) ез торјөд Ук-
раінаөс. Украинаын ас-костас лыбіс зык. Рада лу-
ныс-лунө жежговтчіс (начала праветь). Больше-
вікјас петісны сетыс. Большевікјаскөд Радаыс му-
нісны пролетаріат-рабочејјас да гөлжык-крестана.
Најө Карков-німа-карын востісны Т. І. К. У.
(Тцентралный Исполнительный Комітет Украіны).
Сы-бердө өтутчісны рабочејјас, гөлжык-крестана-
на-да. Бөрынжык сыыс лоі рабоче-крестанскеј
правітелство УССР (Украінаса Сотсіалістическеј
Сөвет-Республикаын). Мед-јон-вын да надеја тая-
-правітелстволөн вөліны донбасса-рабочејјас-вылө.

Тая-вөлі днєпр-німа-ју-шугаладорын, а вес-
кыдладорас, Кіјев-карын, оліс-выліс Рада, Вінні-

ченко - Петлура - министрјасөн. Шөр - Рада - гөгөр өтүвтчисны украинаса кулакјас, шөркода-олие-крестана-да. Јона-озырјасыс — буржујјасыс, помещицкјас-да, — ТКУ-сө ескө пыдди ез-нин пуктыны-да, Радаасыс-на мездыны мөвпалисны, сар вөлі налы колө.

Шөр-Рада Украинаын зев-уна-сера-јөза вөлі. Сени өтїлаын пукалисны мед-лок-черносотенетсјасыс (украинаса-сотсиалист-федералистјасөн аснысө нїмтисны)—украинаса с.-д., с.-р.-да (најө мырдысны рабочејјаслые оружјө, а асныс оружјөјасөн рөзөритисны, виалисны јөсө); вөліны сени быдсама „национально-социалистическеј“ - партияјасыс: јеврејјас, полякјас да мүкөд. Сени-жө вөліны і мијан-јөз: росејјаса-меншевикјас есерјаскөд. Вөліны беспартиянеј-кулакјас. Быд-пөлдөс-јөзсыс, со, вөлдөмаө Радаын, сөмын ез сибөдчыны сетчө революционерјас.

Рада леҕис законјас, сөмын сїјө-законјасө һекөд пыдди ез пукты. Рада-нимөн арміја лөөдїсны, көдөс збыл-пыдди-пукты һекөд ез пет. Рада-нимсаң ыстылісны Брестө делегатсїја торжал-лөөдчөм вөчны. Рада-нимсаң император Вїлгелмлые корїсны һеметс-војска Украинаө пөдтыны рабочеј-крестана-револютсїја.

Мыј збылые Петлура-арміја вөлі һекытчөтујтөм, слабиңик, петкөдліс кое красногвардејетсјаскөд: красногвардејетсјас, ТКУ-индалөм-сертї, зев-кокнїа да регыдөн пус-пас-керїсны најөс. Красногвардејетсјас бөстїсны днєпр-вескыдладор-берег, пырїсны Кїјевө. Рада пышјїс Брестлаң, император-Вїлгелм-борд-үлө. Рабоче-крестанскеј-правїтельство Украинаын пондїс ыжыдавны щөц вескыд-днєпр-берегас, сетїс крестаналы му, бое-

тіс ас-кіас пабрікјас, заводјас, банкјас; лөгөдаліс олөм да вынөгдіс Сөвет-власт. Сізі олісны Рада-өн-корөм-неметс-војска-локтөз. Неметсјаслы Украйна ез-зев-кокһія шед. Куза да ғырыг-коғјасөн лоі піскөдчыны налы карсаң-карөз. Сөкыда сет-чісны карјас. Рабочејјас да грездса-гөль-јөз опш-мос косаісны неметсјаскөд. Немечјаслы отсаісны петљуровецс-кулакјас: віставлісны неметсјаслы, көні унаө-војска сулалө, кыті да кызі буржык бостны најөс да с. в. Сы-пыдді неметсјас лецісны чукөртны Кіјевө Шөр-Рада (сөмын, ҕерт, регыд-кежлө, мед јешцө отсаыштасны), бара сөрыштны. Кыз сесса шуан, ҕерт, сөрны? Öд Радаыслөн һекүщөм-вын ез вөв, һемтор најө ез вермыны вөчны. Украинаын секи ыжыдаліс неметс-генерал—Ејхгорн. Сылөн вөлі кујімео-сурса-германо-австріјскеј-арміја. Рада-правітелстволөн-ужалөмыс да ачыс Радаыс вөліны сөмын ағаһөн-ворсөм-кодөһ.

Генерал Ејхгорн төдмасіс мед-озыр-банкірјаскөд, помешцікјаскөд-да. Зев јона најө мөда-мөдыскөд лөсавны пондісны. Регодөн неметсјас Шөр-Рада вөтлісны, пуктісны Украинаса-, „престол“-вылө самоҕеркетс гетман-Скоропадскејөс. Император-Вілгелмлы кокһіджык лоі вескөдлыны вермөм-, нартітөм-јөзөн „бур“-отсаысөн. да-өд і отсаысө кујіс бөрјыны: бостіс Ніколај II-лыс лакејсө, зев-озыр-черносотенетс-помешцікөс, віна-гаг-калымцік-Скоропадскејөс. Ез-на-өд шала-вала Вілгелмыд пукты Скоропадскејөс ыжыд-чіна-һы, төдө, сещөм-кад, колө „бөрјыны“. Сывөсна Украинаын чукөртісны сјезд, һімтісны сјјөс „сјезд клеборобов“өн“ (һаһ-гөгөр-ужалысјас). Ескө сјезд-вылас лецісны сөмын кулакјасөс, кодјаслөн

вöлі неламын-десетина-му, либö сыы-на уна. Тажö-
-, сјезд клеборобовыс“ і бөрјіс Скоропадскејтö гет-
манавны Украинаын. Неметсјас щöктісны гетман-
лы сетны помешцікјаслы мујас, банкірјаслы—банк-
јас, пабрікантјаслы—пабрікјас, заводчікјаслы—за-
водјас. Неметсјас-щöктöм-куға гетман вöтліс проф-
сојузјас, неметс-арміја-отсöгөн пöдталіс рабочеј-
-крестана-кыпöдчылöмјас.

Мыј-жö вöчісны секі Рада-правітелјас? Најö
востісны Украинаса-клуб, тöдмаісны Скоропад-
скејкöд, вужісны служітны сы-ордö. Со-öд кодјас
отсалісны неметсјаслы пöдтыны украинаса-рабо-
чеј-крестанаöс: украинаса-помешцікјас, капіталіст-
јас, петлуроветс-кулакјас, есерјас, меншевікјас-да.

Украинаса большевікјаслы лоі зөбсыны, гусөн
ужавны. Но большевікјас-бöреа мöдісны ставныс,
кодлы вöлі дона Ыжыд-Октябрлөн револютсіоннеј-
-сіöсвордöсјасыс (заветы). Мукöд-партіјаса-јöз (абу
нырщікјасыс, гырысјасыс, а массаыс), дажö на-
тсіонально-сотсіалістіческеј-партіјаыс інтелігент-
сіјаыс гöрд-вевјаöесісны, пондісны кыссыны
большевікјаслаң. Неметсјаслы-воча пондісны кы-
пöдчавны партізанскеј-отрадјас*), уналаын лоіны
забастовкајас. Неметсјас, Украинаö-воöм-мысґыс,
ускöдчісны петкöдны Украинаыс наң, выј, колк,
металјас, сіма да м.-т. Партізанскеј-отрадјас пон-
дісны торкны налы сіјö-уж-вöчны: жугöдалісны
кöрттујјас, посјас; мукöд-ногөн щöщ пакöвөтічісны.

*) Партізан—кущöмкö-партіја-дор олö. Војна-
-дырјі некущöм-спокој оз сет враглы, öтарсаң да
мöдарсаң пыр чөжмöдлö сіјöс.

Гӱль-крестана мӱдарсаӱ ӱметсјас-вылӱ уеласісны: мунасны вӱлі вӱрӱ дај кыјӱдасны ӱметс-наӱн-ӱктыс-отрадјасӱс, оз лезны најӱс грездӱ пырны. Рабочејјас медса-јона бастујтисны ӱметсјаслы-мед-колан-производстојас-вылын (пабрік-заводјасын).

Локтӱм-ӱметсјаскӱд (імперіалістјаскӱд) да українаса-контрреволуцсіонерјаскӱд українаса-рабочејјас да гӱль-крестана косасісны большевік-партіја-індалӱм-серті.

Українаса-код-олӱм-жӱ вӱлі лунвыв-Россејаын. Дон-ју-пӱлӱн да Кубаӱын генерал Каледін селікінкӱд ӱметсјас-отсӱгӱн ӱтувтисны казак-кулак-јасӱс. Сетчӱ вӱлі чукӱртчӱмаӱс Государственней-думаме помешцічје-капіталістическеј - партіјае став-гырыс-јӱзыс, јадраыс, кыч шӱасны. IV-Государственней-думайн председателалыс—Родчанко—щӱц сетчӱ овмӱдчӱма. Налы селі, Вільгельм-борд-улын, овны зев-лӱеыд вӱлі. Мілуков-дарданельскіј лӱеыда-овеӱмысла весіг ассыс муса-Антантасӱ вунӱдіс. Локтис сіјӱ Кіјевӱ да генерал Ејхгорнкӱд тӱдмасіс. Горні да басні—кык-ӱткӱдыд зев мӱда-мӱдыскӱд лӱеавны пондісны. Бостисны щӱц Скоропадскејӱс да Кубаӱса-контрреволуцсіонер-генералјаскӱд лӱеӱдчӱм-артмӱдчӱм ас-костас вӱчисны. ӱметсјас лезісны став-роч да українаса-контрреволуцсіонерјаслы ӱтлаасны, чукӱртны став-вынсӱ, сӱмын-пӱ тіјан-бӱрса пондас кыјӱдны генерал Ејхгорн.

ӱметс-інструкторјас пондісны чукӱртны гетманлы арміја, босталісны сетчӱ сӱмын кулакјасӱс, кодлӱн вӱлі 40-д., лӱбӱ сыыс-унжык му. Зілісны лӱеӱдны рабочејјасӱс да гӱль-крестанаӱс-зелӱдны буржуазно-кулатскеј-государство. Сіјӱ ӱтарсаӱыс, а

мөдәрсаһыс — мед сійә государствоыс һеметс-кырнышјаслые кывзис.

Сіңи олөм кыгеис 1918-д-вога-Германіјаса-револутсіјаәз. Револутсіја Германіјаын восталис рабочеј да салдат-депутат-сөветјас. Сеңдөм-жә сөветјас лоины Украинаын һеметс-војска-пышкын. Салдатјас генералјаслые да опітсерјаслые ез пондыны кывзыны. Секи большевикјаслы зев-кокни лои сибөдчыны һеметс-салдатјас-сөветјасө. Олөм другөн вежеис. Гетман-Скоропадскејлөн „престолыс“ һоровтчис—уси, арміяыс сыліс. Ловчисны асланыс - клубыны-шојтчыс-һеметс-лакејјас (Петлура, Винниченко да м.). Најә ас-костаныс лөсөдичны сиректоріја, сибөдчисны кызкө друг арміја көд-өтүвтчөм-партизанјаскөд, һимтисны најөс „револутсіјно вијско Украини“. Суға ескө бостчылісны Петлурајас-да, ез-жә дыр лебавны. Сылыс-„престолсө“ зев-кокнифика да регыдөн пөрөдис револутсіоннеј-гы. Большевик-партија-зілөмөн өдјө чукөрмисны гөрдармејетс-отрадјас. Кујим-төлысөн Украинаыс весалисны став-белејсө. Сени лои рабоче-крестанскеј-власт.

Револутсіоннеј-гы мунис шујга-берегсаһыс вескыд-берегас. 1919-д-вога-феврал-6-д-луно гөрдјас весалисны белејјасыс Кијев, бостисны ас-киас став-правительственнеј-учрежденьнесө. Украинаса-большевикјаслөн коммунист-партијаыс өтүвтис коммунист-партија-пас-улө став-украинаса-револутсіоннеј-јөзсө: рочјасөс, јеврејјасөс да с. в., — ставсө, кодјас олісны Украинаын. Һеметс-салдатјасөс гортас ыстисны, а өружјөсө налыс колөдисны, сетисны гөрд-арміјаө. Зев-лөсыда быттө овмөдчисны Украинаын, Сөвет-власт јонмис. да бара-на лок-

-jöзыд кыптісны, пондісны кавшасны лунвывла-
дорсаң. Сети матын сарің, да һеметсјастө-вөтлөм-
-бөрын лок-jöz локтісны Антантасаң.

Антанта-борд-увса-контрреволютсја.

Мед-воzza-вочакыв Антантасаң Октабрса-рево-
лутсјалы вөлі рабоче-крестьянскеј-правительствоөс
пыдди-пуктытөм: кор Совет-власт коммунист-пар-
тијакөд пондісны корны мјрйтчыны, Антантасаң
шуисны, ми-пө сещөм-правительствоө отө töдө, отө
і кутө сорһитны накөд. Вывти-һын јона лөгасисны
Совет-власт да большевикјас-вылө, кор Наркомин-
дел газетујтис вөчлөм став-гуса-артмөдчөмјас важ-
-правителјас-дырји. Гуса-понјасөс јөзалисны. Најө
асланис-јөзлы пыр доллисны: војујтөмөн-пө бур-
-олөм-корсам, јөзыс мед асныс олөмнас вескөд-
ласны да мыј-да, сещөм-жө мича-кывјас, бур-көс-
-јөмјас-да вјставлисны. Збыльсө, гуса-артмөдчөм-
-јас-серти, војнаыс начмөдторла панөма: грабитны
-јөзөс. Артмөдчөмјасас сјзи вескыда і крапкөма,
кодлыс унаө боетны да кызи да кодјас-костын
сјјөс јукны.

Војја-сузјаслыс асја-кыа-југөр јона еінсө јоріс.
Сізи і ескө кокалисны најөс, да нырыс жеһыд.
Мукөд -государствоса -посолјас, посолствојасын-
-велөдчыс-том-jöz, контрразведчикјас, шпионјас, —
ставныс најө отувтчисны контрреволютсјонерјаскөд:
кадетјаскөд, меньшевикјаскөд, есерјаскөд-да. Лок-
-кырныш-чукөр дугөдисны ужалөмыс уна-служаш-
-щејөс, вјчисны најөс ас-щөт-вылас; лөсөдчисны
кыпөдчывыны Совет-власт-вылө өрүжјөјасөн. да мат,
унжык-jөзыс Россијаын оліс большевик-дор. Помеш-

щик, банкір да пабрікант-піяныя да есера-меншевік-інтелігентыс-өд, буракө, ыжыд-вына-армі-жатө он лөсөд. Најө сөмын камандујтны еусөе, а косасны оз кужны.

Колө вөлі корены вын, лөсөдны жежыд-гвар-діја. Большевікјас-јылые леґисны лөж-слава: бол-шевікјас-пө көсјөны вузавны роч-мутө неметсмы. Сесеа большевікјас, со, вөтлісны Учредітельней-Собраңне, а англјаса да франтсіјаса-посолјаслы колө вөлі, мед роч-муын ыжыдалісны Мілуковјас-да, Черновјас-да, санјас-да. Најө леґисны лозунгјас: „Мед лоас Учредітельней-Собраңне!“, „Вөтлөј не-метс-шпіонјасөс — болшевікјасөс!“ Сөмын тајө-лозунгјасые ґиж-һи-ґож: ез өзтыны рабочеј-креста-налые сөлөмјассө, некодөс ез вермыны ылөдны. Рабочеј-крестана каґалөмаөе-һин ставсө, петөмаөе кага-олөмыс; најө ез ескыны ыж-ку-паса-көјінлы. Көјін чорыда думыштґіс: „аттө-пө сівө, рабочеј-крестана оз шедөдчыны, кыс-һө бостам вын бол-шевіккөд косасны“?

Кореісны-кореісны да вын еурі. Војна-дырјі Рос-сіјаын уна-војеннопленней чукөрміс. Медса-уна Австро-Венгріјаыс. Сетөһи вывті-јона ґескөдлісны јөзөс славјана-рөдыс: чеко-словакјасөс, полак-јасөс, україґетс-галычанаөс да мукөдөс. Сещөм-нарґітөм-јөзыс важысаґ кореісны аслыныс мезлун, косасісны сы-понда нарґітысјаскөд. Војна заво-дїтґіс да најө ез пондыны косасны слөјтөм-лок-төтка (мачеха)—Австро-Венгріја-пондаыс, а чукө-рөн-чукөрөн сетґалісны пленө. Сывөсна мјанын пленнейјас ґоґ-арміјаөһ вөліны. Мед-унаөһ олісны Украинаын, Лунвылын-да.

Кор Украина да Лунвыв-Россіја імперіалїст-неметсјас тыртісны асананыс, војеннопленней че-

кословакјаслы, полакјаслы да мукөдлы позө вöлі видчыены военнеј-суд војна-вылыг-пышжөмые. Ладнө сыыг најөс мездісны: Антанта-агентјас көсјы-еісны петкөдны најөс сетые да овмөдны буріны. Военнопленнејјас мөдөдчісны асывлаң: Урал, Сібыр да Ылі-Асыввыг-пыр мунны „бур-інө“.

Сөвет-власт тајө-военнопленнејјасөс зев-бура вігіс, быд-ногөн отсаеіс налы. Роч-рабочеј да крестана ез-жө өтдортны најөс, ас-јөз-моз вігісны. Но Антанта-агентјас, змејјас-моз, вапшкөдісны најө-нырщікјаслы повзөдны да пөрјавны јөзсө, локөдны Сөвет-власт-вылө-да. Нырщікјасөс аслаң пөлінтны сөм ез жалітны, сецөм-торјас-вылө Антанталөн касса-јашщікыс пыр вооса вöлі. Сөмыд-өд верміс. Чеко-словакјас өтүвтчісны контрреволютсіонерјаскөд, кыпөдчісны Сөвет-власт-вылө. Сысаң граждaнскеј-војна нужаліс, вөліны. јона-гырые-көсјас.

Бөстісны Казаң, куштісны зарңи-візан-ін, лөсөдісны городскеј-дума. Бөрјісны сетчө, төдөмые, озырјасөс. Власт лоі озыр-кыын. Чеко-словакјаскөд өтчукөрын гүдраеісны щөщ военнопленнеј-полакјас. Со-һін кызі дүрісны, а Антанталөн сөдөмыс пыр оз бурмы. Көт-мыј-а, колө кызкө Сөвет-властөс бырөдны да весавны став-мусө болшевікјасые. Ыстісны Белеј-мореө англијскеј-суднајас. Англичана бөстісны Кардор, овмөдчісны сені. Уна-англијаса-војска пырісны Кардорө. Сібырө локтісны јапөнетсјас, уна-војскаөһ-жө.

Со-өд код-отсөгөн Сөвет-государство-гөгөрын јежыд-правітелјас ужалісны. Сецөм-правітелыс уна вöлі: Кардорын — есер Чајковскеј, Уфаын — Учредітельнеј-Собраһне-правітелство, сесса правітелство „мед-ыжыд - правітел“ - Колчак-бердын.

Правітелствоасёмыс чомјөн-ворсём-код вөлі: талун лөөдасны правітелство, аскінас сіјөс бөр пазөдасны, талун өті-правітел, аскінас сы-местаө мөдөс-һин пуктөны; талун танөс, аскі выллаын выль-правітелство јурсө гончөдө. Сөмын өтітор налөн өтсама вөлі: ставныс најө мукөд-государствоса-кырныш-јас-кыын чачаөн вөліны, најө ворсісны правітел-јасөн. Кыці кужісны жежыд-правітелјас ужалісны англічана, франтсуз, јапонөте да амеріканөте капіталлы, кыці гетман Скоропадскеј Петлуракөд ужалісны һемөтс-капіталлы.

Роч-муө-пырөм-мукөд-государствоса-јөзлы отсаісны щөщ, јавө служітісны на-ордын грузіјаса-меньшевікјас, сотсіал-федералістјасыс-да: Азербейджанса-мусоваты, армјана-дашнактсүтүны, мукөд-сещөм-жө-кулак-партіјаяс-да. Мөдарө, англічана налы јона-жө отсаісны: англіјаса-адміралјас суднајасыс, сөмыс да өрүжөыс һөкор ез јөртны најөс. На-вылө-надејаөн меньшевік да сотсіал-федераліст-грузіңетсјас торјөдчісны Совет-республикаыс. Лылісны асыныс јөзсө — рабочөј да гөль-крестана-грузіңетсјасөс, мырәдісны налыс мусө, грабітісны ембурсө. Таці, англіјаса-королевскеј-правітелство-індалөм-сөрті да најө кыјөдөм-улын, грузіјаса-меньшевікјас сотсіал-федераліст-јаскөд лөөдісны асыныс „зік-торја-государство“.

Англічаналы колө вөлі боетны ас-кіас һөрпа да марғанөтса-му Кавказыс; колө вөлі вермыны һөрп-гөгөр-ужалыс-пролетаріатөс гүөһ да јавө-віалөмөн-ө, щыгјөдөмөн-ө, — лөөдны асыныс ужалысјасөс. Зік-жө сы-вөсна колө вөлі дорјыны налы помещікјасөс, кулакјасөс-да. Став-гырдсө Кавказын англічана лөзісны Тсеретельмі, Чкеідзе,

джорданіо да мукöд-II-Интернатсіоналса барін-
јас-пыр, најö-отсöгөн.

Есер да меньшевик-лакејјас, палачјас, ескö
зев-нын-бура ужалісны англїчана-франтсузлы-да,
налы пыр-на омöла кажітчіс, ез сöлöмсыс надејт-
чыны на-вылö. Англїчана-франтсузјас корсісны
ас-код-мортöс, мед немжаліттöг јöз-јурјас кералас.
Сурі-öд. Кушöм вöлі Асыввылын Колчак, сещöм-
морт-јай-сојыс-жö лоі Кубаңын да дон-пöлөн —
генерал Сөнікін. Мілуковјас Родзанкојаскöд тө-
лыс-сајын імператор-Вїлгелм да сїјö-генерал-Ејх-
горн-возын пізöсвылын сулалісны-а, öні англїјаса-
-король-генерал-ордын калідорас жöзöны: відчысö-
ны мїлöет пыравны вежöсас. Јöзöс-вузалыс-мошен-
нікјас регыдөн артмöдчісны выль-правітелкöд.
Сөнікін-бердö најö лöсöдісны штаб, чукöртісны
арміја. Сöм налөн зев уна вöлі, тыртісны сїјөн
мукöд-государствоса-кырнышјас. Англїја öт-
насөн (офітсіалнö сы-јылыс öні јöза-
лöма) Колчак да Сөнікін-вылö візöма
міллярд-шайтыс-уна.

Франтсузјас англїчанаыс ез колтчыны. Најö
ытїсны суднајас Чорнеј-морө. Зев-нын-јона налы
сöлöмвылас вöлөм воö Крым да Одесса-кар.

Тақї, со, лок-зверјас-моз укöдчісны мїжан-вылö
мукöд-государствоса-капіталістјас помещікјас-
кöд, быдөн-зілісны нещыштны револутсіоннеј-
-государствосыс буржык-тор-му.

Ас-государствоса-врагјас (јежыд-генералјас Уч-
редїтельнеј-Собраңне-партіјајаскöд) ез-жö узны:
öтілаын да мöдлаын вузалісны јöзöс, быд-ногыс
лок-вöчісны Сöвет-властлы. Öтчыд дажö бөстлісны
ас-кіас Сöвет-Сојуз-жынсö: Колчак Асыввылыс зев
паскыда бөстїс, а Сөнікін Кубаңсаң Тула-јөрөсöз

(рајон) волис, кыксо-верстсајоҗ Мёскуасаҥ. Украина ставнас врагјас-кыи вöли. Курск, Орол, Воронеж да мукöд-карјас на-ордын-жö.

Быдлаын, кытчö вескаласны белејјас, лыјлисны большевикјасöс, беспартіјней-рабочејјасöс-да. Карјас да грездјас рöзöриталисны, унаöс сотисны. Крестаналыё мујас бöр мырддалисны да сетисны најöс важ-помешцікјаслы. Рабочеј-крестана ас-сіннас адқисны капиталлые уҗсö, ас-гöрб-вылас кыккисны гражданскеј-војна. Ул-гырд-вылын велöдисны најö олöмсö да олöмөн-векöдлöмсö. Воасны гöрдјас — рабоче-крестанскеј-власт пуксаас, крестаналы му сетасны. Олöны да ужалöны најö, кықи аслыныс колö. Локтасны жеҗыдјас, — помещцікјас кулақјаскöд ыҗыдалöны, горзöны, арестујталöны крестанаöс, му-виқсö налыс мырддöны, ембурсö бостöны, донтöм-доные, либö даҗö қикпрöста, уҗöдöны ас-вылас.

Ачыс олöмыс петкöдліс збылсö. Сыыс быд-велöдöм-висталöмыс (агитатсіјаыс) унҗык бур лоі. Сывöсна-жö Сöвет-власт верміс лöеöдны Гöрд-арміја. Сывöсна гöрдармејетејас опјас-моз косасисны мукöд-государствоса-капітал - вылö - лöеöдöм - арміјајас кöд, кодјаслөн вöли бур-öружіјö, уна аероплан, газјас, танкіјас-да. Сывöсна рабочеј-крестана белејјас-ордын партізан-отрадјасö öтувтчалисны да отсасисны гöрдармејетејаслы тылсаҥ. Јона отсасисны гöрдјаслы посны-котыра-, ас-сорня-јöз.

Бостам коміјасöс*). Жеҗыдјаскöд öнїја-Комі-областын лоі мырсыны 1918-д-в о-п о м с аҥ 1920-д-

*) Став-вистыс комі-јылыс бостöма „Југыд-туј“ - газетјасыс.

-в о с а-м а р т օ з. 1919-д-в о с а-в о з օ з а-п о м а с К о м і-о б-
л а с т ы н в օ л і к у ј і м-ф р о н т: К а ј-Ч е р д ы н с а,
І ж м о-П е ч е р а с а д а В а ш к о-М е з օ н с а. С т а в-
н ы с օ т л а ы н П і н օ г о-П е ч е р а с а-ф р о н т օ н ш у-
е і с ы н ы. Б օ р ы н ж ы к к у ј і м н а н-ч а с т ы с ы с е і ј օ-ж օ-н ы м а
п о л к ј а с л օ с օ d і с ы н ы. С т а в-п о л к а с п օ ш օ г і с т а в н ы с
к о м і ј а с в օ л і н ы, д о б р о в о л օ т с-к о м м у н і с т-
ј а с. К а м а н օ і р ј а с ы с д а п о л ы т і к а-у ж-н у օ d ы е-
ј а с ы с к о м і ј а с-ж օ v օ л і н ы. 1919-д-в о с а-г о ж օ м ы н
(б օ р ј а-п о л к с օ а в г у с т-п о м ы н) с т а в-в о ј с к а с օ с е т ы с
п е т к օ d і с ы н ы, н ы с ы н ы В о ј-д в і н а-ф р о н т-в ы л օ d а В օ-
л օ g d a-К а р д օ р-к օ р т т у ј в і օ н ы. К о м і օ k o л і с օ-
м ы н к а р а у л օ н е ј р o т a.

Г օ р d а р м е ј е т с ј а с о л і с ы н ы к ы d ј а-з օ р-н а н-в ы л ы н,
щ ы г-н і с օ-п օ t օ н. Л у н-к е ж л օ с е т і с ы н ы н а л ы п у н т-
ж ы н-н а н օ н. З е в-н і н ј о н a d a с օ л օ м ы с o т с а e і с ы н ы
г օ р d ј а с л ы І з в а ј ы в с а ј а с. Н а ј օ а с-к о т ы р н а с
а с н а у к н а с v օ л і к ы ј օ d а с ы н ы ј е ж ы d ј а с օ с, п л օ н օ н а ј օ с
б о с т а л а с ы н ы, օ р у ж օ ј а с օ с օ м ы р d-д а л а с ы н ы. В օ л і n a л օ n
н а р о с н օ-к ы ј օ d ч а н-і н, І з в а ј ы в а с a-п ы в с а n օ n
н і м т і с ы н ы. І з в а ј ы в с а ј а с н օ k o р e z k o р л ы н ы К а ј-Ч е р-
д ы н с а-п о л к ы с o t c օ g с а л d a t ј а с օ n л і b օ с o ј a n-ј у a-
n օ n, в о л а с ы н ы v օ л і s օ m ы n п а т р o n ј а с л a. Б օ р ы н ж ы к,
k o р ј e ж ы d ј а с І з в а ј ы л օ п ы р і с ы н ы, с т а в k o м м у-
н і с т c օ с e e л ы ј л і с ы н ы.

1919-д-в о с а-ј у л ы н, в о з օ з а-ж ы н а с, г օ р d ј а с л օ с օ d-
ч і с ы н ы v օ t л ы н ы ј e ж ы d ј а с օ с Т р օ і т с к o-П е ч е р с к е ј ы с.
К а ј-Ч е р д ы н с а-п о л к л ы k o л օ v օ л і t օ d m a v н ы n a л ы с
в ы н c օ. Ы с т і с ы н ы с і ј օ-у ж-в ы л օ 4-օ d-р o t a օ s (ч і г-к o м і-
d o б р o в o л օ т c ј а с ы с). Н а ј օ п а н ы d a c օ m a օ e ј e ж ы d ј а с-
k օ d P a c-ј у-д օ р ы н (ш օ р т у ј П о м օ z d і n a Т р օ і т с к o-
-П е ч е р с к е ј a-к o с т ы н). Ј e ж ы d ј а с с ы օ m a օ e n a ј օ s у օ а n-
і n a c. Г օ р d ј а с с a d m օ m a օ e, а б у п o v օ z օ m a օ e, k o c օ
у e k օ d ч օ m a օ e. Ј e ж ы d ј а с п у л օ m ј o t a օ e v օ l օ m a օ e, п o n-

dömaöe see саркөдны. Гөрдјаслы лоöма бөринтчыны. 21-морт ротасы чинöма: кодöс виöмаöе, кодöс дојдöмаöе. дојдалöмјассö сизі вöрас і лоöма еновтны, кызі вөрöд-пышјигад нуан најöс? дас-лун-мысҗи сы-бöрын Троиҗско-Печерскеј-вылö зон-полк мөдöдчöма. Вöлöмакö, дојдалöм-гөрдар-мејетсјастö жеждјасыд ставнысö виалöмаöе: сущ-калöмаöе, кералöмаöе, ки-кокјассö чегјалöмаöе, сінјассö перјалöмаöе. Ставныс-тајö-21-мортыс вöліны Ежва да Сыктыв-вожсајас.

1919-д-вога-тулысын Удорасы гөрдјасöс пет-көдисны. Накөд щöщ петисны уна-Удорчи: ез колтчыны гөрдјасые жеждјас-улö. Жеждјаскөд коејас секи ез вöвны, сöмын суса кызöдисны мöда-мөд-бöреасы. Кызöдчыны јона отсагисны Удораса-беженетсјас: томјас, пöрыејас. Ујны вөрöд 150-верст, видчысöмөн, зөбөсöм-сорөн олыштны грездјасын, кывзыны сорҗијас, төдмавны враг-јылыс да бара 150-верст вөрöд мунны — абу зев-кокни-уж. Зев-ыжд-терпенҗе сы-вылö колö да ужсö јона-радејтöм, елöм-бердад мед сижö вöлі. Со, Трöпимов Öлöкееј Степанöвич Ежвасаҗ аслас Разгортö мунö, ружјöа, ічөҗик-нопја-да. Гортас сылы гөтырыс висталас, мыј вöчсö Меҗеҗ-вылын, а сижö сөсөа сижö-јуөрсö петкөдас Ежва-вылö гөрдјаслы. Зев ескö сөкыд вöлі ладөн-олыс-гозјалы торјөдчыныс-да, лоі. Кытчö овмөстö еновтан? Најö надејт-чисны, мыј гөрдјас бөр регыд локтасны, торјөн не-дыр лө овны. Бöрынҗык Öлöш-гөтыр — Марја Пет-ровна — зев-јона жалитис колтчöмөсы: лушцö-пö мед став-овмөсöј быри-а, тацöм-мукасö мед ег-жö лепты. Жеждјаслы кывсöма, мыј сижö гөрдјаслы отса-сö, да јона мучитöмаöе. Арестујтöмаöе да Разгортсаҗ

Муд-југаѳз пыр нѳјтіг-тырјі нуѳмаѳе. Щыгјѳдѳ-маѳе. Сы-бѳрѳі сјјѳ абу-нын і справітчылѳма, 23-д-воын кулѳма. Кынанныс таяас олѳма-јѳз-нын вѳліны: 50-55-арѳсаѳе.

Со і мѳд олѳма-морт — Мамонтов Јогор-Опон. Сјјѳ јона унаыс-жѳ Удора-вѳлѳктѳ сук-пемыд-вѳрѳдыд вужавлѳма. Локтас вѳлѳм аслас-вѳлѳетѳ — Косланѳ, — гѳл-крестана нѳмкодасѳны, суз-санажык-војтыр бугзыласѳны. Гѳл-крестаналы гѳрдјасѳаң бур-јуѳр ваяѳ, а озыржыкјаслы сјјѳ муштѳм. Ѳтчыд сесса, гожѳм-помлаңыс-нын, Мамонтов Удораѳаң ез лок. Вѳлѳмакѳ, јежыдјаслы пленѳ сурѳма. Лыјлѳмаѳе-лы, вѳјтѳмаѳе-лы.

Ош-моз шлапикаѳ, сѳкыда тувтчалѳ Сѳвков Јаков-Ілла. Ветлыны сылы Вашкаѳ, 150 — 200-верст-сајѳ, ѳемтор оз сулав. Ставыс сылы тѳдса, сјјѳс быдѳн-жѳ тѳдѳны, Сывѳсна јежыдјас-пѳвстті Јертмын ветлѳдлѳ сјјѳ нѳѳіповтѳг: „ас-јѳз-ѳд оз-жѳ вузавны“, мѳвпалѳ.

Тащѳм-герој-комі-да ѳѳјас зев-уна вѳліны. Аснысѳ-жалыттѳг отсасісны најѳ гѳрдјаслы. ѳерт ескѳ унжыкыс на-пѳыс ез-на лучкі вежѳравны олѳмѳн-векѳдлан-ногјастѳ-да (кыс-нѳ сјјѳ тѳдан сѳд-вѳр-шѳрад-олігѳн), гѳрдлаңыд најѳс сѳлѳмыс кыс-кіс. Јежыдјас да гѳрдјас-кі-улын-олігѳн казалисны, код-бѳрсаыс колѳ мунны.

1919-д-вѳса-сѳңтабрын ѳемвідчытѳг коміѳ лок-тісны јежыдјас Кардорѳаң. Најѳс ваяѳдісны капітан Орлов да губернатѳм-губернатор Степан-Латкін (ас-морт, Нѳбдінса-крестаңын-пі). Ужалісны најѳ англѳчана-капіталістјаслы, тѳдѳмыс, ыжыд-дон-вылѳ. 27-д-лунѳ сѳңтабрын луннас ѳемтор-на вѳлі оз кывсы коѳјас-јылыс-а, војнас Закаров да Сѳвков (возын сы-јылыс гѳжѳма-нын: Сѳвков Јаков

Ілһа) јуөртисны, аски-пө жеждјас дөөдчөны
косө петны. Налөн-пө 250-салдат, 8-пулемјот-да.
Міјан ставыс сы-жын-мында-кымын лыҕеыс
вөлі-жө, сөмын өрүжөыс лок: уна-пөлөс-віңтовка,
бердәвҕажас, 1-пулемјот, 1-ружјө— „Шоша“-авто-
мат. Патрон еша: быд-віңтовка-вылө 100-патронөн.
Ыстөмаөе жеждјаслаң 25-морта-разведка. Најө
паныдасөмаөе Орловкөд Пөв-ју-стантсіјаын. Гөрд-
јаслы лөма бергөдчыны. Сіјө-жө лунө рытнас
Орлов пырөма Ајкінаө. Шежим да Ајкіна жежд-
јас бөстөмаөе костөг. Ајкінасајас друг-воөмеыд
повчөмаөе, төлквывөыс вошөмаөе да весіг өтчыд
жеждјаслы паныд абу лыјөмаөе, сізі і лөдөмаөе.
Врагјас-кіпод-улө суріңы уна-код коммунист. Сут-
кі-мыети Јаренскө јуөртисны жеждјас олөм-јылыс:
лылөмаөе Логіновөс, Шепеловөс, Жыжовөс-да;
јона өбөдталөмаөе гөль-крестанаөс. Бөрынжык
Ајкінаын да Јемдінын зев уна коммунистөс да
беспартіјнеј-крестанаөс вөмаөе да нөјтөмаөе,
45-мортөс. На-пын өти 14-арөса-детіна (Тімо-
фејев), 1-крестанка (Көјінова), 1-коктөм-морт
(Омрінов), өти 60-арөса-пөль (Туркін). Ставыс
тајјас беспартіјнејјас. Төлысөн Јаренск-кар-улын
вөмаөе, лылөмаөе да ваө сүјалөмаөе 58-мортөс.

Јеждјас рышцітисны вөрјасті, вөр-пывөанјасыс
корөисны коммунистјасөс да на-дор-олыөјасөс.
Бытө вөралөны, звер-пөтка корөөны. Ветлісны
со-верст-сајјасө. Пленө-кө кодөскө бөстасны, да
жеңыдк-гөрд-паса-кө сіјө, — лыјасны-ңын: сіјө-пө
гөрдармејетс (гөрдармејетсјасыс секи гөрд-пас нов-
лісны). Ок, уна-вір кіетіс Латкін ас-муас ас-
јөзлыс англјаса-сөм-вылө. Уна-лов бөстіс, уна-
семјасөс коліс вердыстөг. Зев ескө јона пөссөс
Латкіныд пөкөрітны коміөс-да, ез сөтчыны најө.

Став-вежбра-јөзые сувтис сылы паныд. Коди кызи вермис, отсасисны гөрдјаслы. Том-јөз партизан-отрадјасө котыртчисны. Коміө-волие-жеждјас өні-на көнкө комі-том-војтырөс казтылөны: бура јона-өд налы том-јөзеаң сурлі. Час-улын, Лөзымын, Ыбын, Чукаыбын, Мажаын, Пезмөгын, Ноб-динын да Аныбын најө петкөдлісны жеждјаслы, kod-dop најө олоны, kod-бөрса мунөны.

Сыктылөд жеждјас Чукаыбөз кајлісны. Чукаыбын гөрдјаслөн став-јон-выныс вөлі (збылсө сјіө зев ічөтік вөлі, еща-јөза). Најө аслыныс кыв сетөмаөе, ставныслы, ковмас-кө, ловсө сені пуктыны, сөмын Чукаыбыс весіг өті-восков возө не мунны. Лөсөдөмаөе план жеждјасыс відчыены да накөд косасны. Кылас-кө „Гөра-вылө!“-горөдөм, ставныслы петны кос-вылө. Жеждјас Прокушовкөд волөмаөе Чукаыбө. Сені најөс гөрдјас пывөдыштөмаөе, дас-морт жеждөс чінтөмаөе, асө Прокушовсө дојдөмаөе. Жеждјас јона повзөмаөе (Прокушовые пышјігас Вічінса-болнычаө-муртса көртасны пыраліс да шензө гөрдјас-вылө: ошјас-моз-пө косасөны), Вічінө-сувтлытөг пышјімаөе Межадорөз. Чукаыбын гөрдјаслы чукаыбса-крестана вывті јона отсасөмаөе. Окопјас вөчалөмаөе-і, тујјас пөрлөдлөм-пујасөн да лөпјасөн пощөмаөе-і, —быдтор. Мужцінајас-і, нывбабајас-і, том-јөз-і, челад-і, —ставныс ужалөмаөе. Гөрдјас летчигас чукаыбчіөн јона ошјыісны, уна атгө налы шуісны. Чукаыб-чі-код-жө-кө-пө мукөд-вөлөстса-јөз лөоны, Латкін-лы регыд пом воас.

Ужалісны гөрд-dop і комі-аңјас. Шуам, домна Калыкова, крестанін-ныв Вьлгорт-вөлөеты. Шыр-сөма, мужічей-паскөм пасталөма, гөрд-паса, шап-

каа, лебзё—скачитё верзёмён. Коди думайтас, мыј сійё ныв? Калыкова разведкаынжык ужалёма. Кор ковмас, нывбаба-паскёмён пастасас, ветлө жежд-јас-пөветти, кывзысё, төдмалё быдтор. Бөрынжык жеждјаслы пленё вескалёма. Вывти-јона мучитё-маёе, сесеа коркё і вёймаёе.

Тази, со, комі-јөз возсасисны жежд-јаскөд, езлезны позтысны губернатөм-губернаторлы — англијаса-капіталіст-јаслы-ужалыс-Степан-Латкінлы.

Револутсіја да контрреволутсіја-ужјас нөшта өти-ыждтор вөчисны: најё пазөдісны англычана да францсуз-арміја. Англычана да францсуз-арміја да флотын-косасыс-рабочеј-крестана кажалісны, мыј револутсіја косасё рабочеј-крестана-дор, пондісны сетчыны Сөвет-властлы да большевікјаслы, артелён-артелён вужны налаң. Сіз, англычаналы лоі еновтны Кардор да мукөд-інјас берег-пөлөныс: матросјасыс ас-костас бунтујтчисны. Францсуз-матросјас Одесса-боестыс-суднајас-вылө гөрд-плаг лептісны, пондісны корны пырыстөм-пыр мунны гортаныс—Францсіјаё: огө-пө сесеа кутё Сөвет-власткөд да большевікјаскөд косасны. Нырцікыс налөн Марти-јорт вөлі.

Гөрд-арміја помөз верміс Колчакёс, сөңікінөс-і. Загранітсаса-капітал јешщө-на зелтчыліс: генерал Јудөңічөс медаліс Пітір бостны, а сөңікін-местаё Крымё Врангелёс ытісны. Јудөңічөс Пітірса-рабочејјас пус-пас вөчисны, регыдөн і разөдісны сылыс војскасё, а Врангелкөд дыржык лоі пессыны, 1920-д-во-помөз. Сетыс сійёс вөтліс Фрунче-јорт асдас-гөрдармејетсјаскөд. Најё мунісны сетчө Польшакөд-војна-помасөм-бөрын, боестісны Перекоп, врангелетсјасёс ңінөмө пөртісны.

Англичана да франтуз-отсөгөн Пилсудскеј Пет-
луракөд нөшта кыпөдчылысны. Зев-нын јона налы
Франтсија отсасис, уна јон-бур-өрүжјөа-јөзөс сетис
кос-вылө петкөдны. Секи најө вермылысны бостны
Кіјев. Сөмын Гөрд-арміја регыдөн бөр пурыштіс
најөс, вөтліс Кіјев-карыс. Полакјаслы (нырщик-
јасыс полакјас-да) лоі пышјыны Варшава-карөз.
Франтузјас полакјаслы бара уна-өрүжјө ыстисны,
камаңдирјасөс-дај. Мед-ыжыд-камаңдирас пуктіс-
ны генерал Војганөс. Полакјас јон-отсөгнад лов-
чисны, бара кос-вылө петисны. Зев-чорыд-војна
панөс, куза нұжаліс-і. Помасис мірітчөмөн Ріга-
карын.

Комінтерн. Сылөн ужыс револуціонней-војна-дырјі рабочей-крестьянаөс-дорјөм-раді.

Міјанлы јона отсасисны гражданскеј-војна-дырјі
мукөд-государствоса-пролетаријас. Најө ужаліс-
ны Комінтерн-індөдјас-серті, ез леңны вужөдны
міјан-белејјаслы Антантасаң өрүжјөјас, востисны
„Отсасан-Комітет“ ужавны „Ідрав кітө Совет-Рос-
сіја-вылыс“ -лозунг-улын.

Револуціјаөз-на јешцө Леңин унаме коріс
лөсөдны III-д-Інтернаціонал, коммунист-интерна-
ціонал: сіјө-пө бөр јітас војнаөн-торјөдалөм-мувыв-
пролетариатөс, отсалас налы мед-сөкыд-кадас да
помөз-вуөдас пролетариат-револуціја капиталист-
-государствојасын да мезлун-шөдөдөм-раді-кы-
пөдчылөмјас колоніјажасын. Сөмын Октабрса-ре-
волуціја лөсөдіс сөщөм-Інтернаціоналсө. Мед-
-воцза-конгрессе (чукөртас) Комінтернлөн вөлі Мос-
куаын 1919-д-вөса-мартын (воцза-жынас).

Мед-воzza - Коминтерн - конгресс - востігөн ЦК РКП(б)-һимеан Ленин шуіс: „Тайо-сјезд зев-ыжыд-історическеј-тор мувыв-олдымын... Гражданскеј-војнаыд абу сөмын мјянын, Россіјаын, сіјо мунө і важ-капіталіст-государствојасын, шуам, Германіјаын. Буржујјас дрөгнітісны пролетаріат-револүтсіоннеј-кышөдчылөмјасыс, јона полөны најө-паскалөмыс... Јөз бура-вежөралөны, мыјла мунө өні кое да мыјыждатор сіјө. Колө сөмын корены туж пролетаріатлы қікөч вермыны буржујјасөс да чорыда кутны власт ас-кіаныс. Сещөм-тујјасөн лөоны сөветјас. Мед буржујјас локысла ку-піеыс петөны, мед јешщө віасны рабочејјасөс сурсјасөн, — вермысјаснас мі лоам, вермас мувыв-коммуніст-револүтсіја“, шуіс Ілліч.

Жеңыдыка ставыс гражданскеј-војна-јылыс.

Коді петіс коеө револүтсіјалы паныд?—Помеш-щік, капіталіст, јежыд-генералјас офітсерјасыс-көд, інтелігент-есеро-меңшевікјас, кулакјас, пөр-јалөм да повөдөдөм пемыд-велөдчытөм-јөз. Кодјас белејјаслы отсасісны?—Мукөд-государствоса гра-бітель-капіталістјас. Најө отсасісны сөмөн, өрүж-јөөн, војскаөн, быдлаө асыныс-нырсө-сүјөмөн, пөрјасөмөн, лөж-слава лөөдалөмөн. Кодлы белеј-јас ужалісны да мыј көсјісны најө вөчны?—Ужалісны најө мукөд-государствоса-палачјаслы, ас-ланым грабітельјаслы-да. Најө көсјісны јукны ас-костаныс мјянлыс револүтсіоннеј-мезмөм-госу-дарствонымөс да рөзөрітны, слугајасө пөртны став рабочеј-крестанасө.

Коді револүтсіја-дор косасіс?—Рабочејјас, гөль-крестана-да. Коді гөрдјаслы отсасіс?—Мукөд-го-

сударствоса-рабочеј-коммунистјас. Најо лептисны гөрд-плаг доржны Совет-Россејабс. Отсасисны муыв-рабочеј да ужалыејас, быд-пелөсын-олыс-, -быд-сорниа-јөз, кодјас вежөралисны олөмсө болшевикјас-моз.

Ыжыд-Октябрлөн мед-воzza-вын косын вөлі гөрд-гвардија, сесеа—рабочеј-крестана-Гөрд-армија. Гөрд-гвардија Гөрд-армијаө ставнас пырис. Гөрд-армијаын јитөд-нырщикјас-пыдди лоины Питирса, Мөскуаса, Иваново-Вознесенкса, Уралса, Донбасса, Типлисса, Бакуса да мукөд-гырыс-карса-рабочеј-јас. Гөрд-армијаө суртчис револутсија доржны ыжыдеөлөма-, јон-, уjach рабочеј-класс. Гөрд-армија-лөөдыеыс да сени возын-муныыс Болшевик-Коммунист-Партија аслас ыжыд-велөдчөм-револутсионер, пөса-косаеыс ыжыд-мывкыда-велөдыс Владимир Ильич Лефинкөд.

Польшакөд да Врангелкөд косјас-помасөм-бөрын Совет-власт бостеис бырөдавны партизанскеј-војна-нуөдыс-шајкајас. Најөс нырщик-нимнас нимтисны, шуам: Макно, Антонов, Зельоней, Нехајев да м.. Комиө волис Орлов-Латкин-банда. Бандајасөс вијисны, чукөрталисны-да, мукөд-государствоса-контрразведкајас. Буржујјас мөвпалисны, бандајаснад-пө ми јонжыка вермам жүгөдавны-пазөдавны овмөсјасө, јонжыка скөрмөдам јөзсө-і. Секи Россејаыд мијанлы регыджык сетчас, нөшта корны мијанөс пондасны. да ылалисны: ез ло најө-мөвпјас-ногөн.

Кулак-бандајаскөд - косасны јона отсасисны грездса-гөль-војтыр — беднота-комитетјас. Најө-от-

сөгөн гөрдармејетсјас зев-регыдөн бырөдалисны кулак-партизан-отрадјас.

Неп (новая экономическая политика)-лөсөдөм-бөрын класс-кост-көс—кулакјаскөд да асторјога-вузасыејаскөд (частный торговец) выль-нога лоі. Тајө лөб којмөд-еікас-көс гражданскеј-војнаын. Муніс өрүжјөтөг, сіјөн і торјалө воңза-кык-еікас-көсые. Сіңсө накөд венөмыс јона-куңа һужалі, но мунө бурөн: кулакөс вотјасөн раммө-дөны; гөльјаслы отсасөны, өтүвталөны најөс вузөс-һөбөны-лөсөдөны, уңавны да с. в. Тајө-венөмыс мунө выль-,социалистическеј-государство-лөсөдиг-чөж, кушөмкө-јүкөн сіјө-уңын. Сывөсна еорні та-јылыг лөас којмөд-адасас.

Советса-рабочеј-крестьяна абу кыш-пиө-пырөм-јөз, оз сөмын ас-пондаыс төждыены да асланыс Сојузын буржујјаскөд көсасы. Налы дөна став-му-выв-рабочеј-крестьянаыс, став-уңалыс-гөль-јөзыс. Советса-рабочеј-крестьяналөн на-понда ас-понда-моз-жө сөлөмыс төрөщитө, зилөны быдөнлы ше-дөдөны мезлун да лөсөдөны бур-олөм му-пастаын. Најө вежөралөны, мыј социализм-понда капіталкөд көсасы колө му-пастаын, став-уңалыс-јөзлы. Сывөсна најө отсасөны, мыјөн вермөны, мукөд-государствоса-уңалысјаслы да колонјаса-рабјаслы нуөдны революционнеј-уңјас, көсјас-і. ВКП(б) да Коминтерн-нуөдөмөн најө отсалөны англијаса-рабочејјаслы бастүјтны, отсалөны нуөд-ны мезлун-шедөдан-војна Китајын да м. т.

Мі төдам, мыј му-паста-капітал—мед-вына-лок-враг мјан. Мед-јона зелтчө мјан-вылө англијаса-капітал, еіннас оз вермы виңөдөны мјан-вылө. Вер-мас-кө ескө, пырыстөм-пыр Сојуз-советовтө пазјас бырөдас сіјөс му-вылыс, да һекыңи оз вермы: ко-

сасыејасыс оз сурны. Нöшта тöдам, кытöнкö-кö пролетариат вермас капиталöс—Китајын-ö, Индијаын-ö, кöнкö мукöдлаын-ö,—сijö-вермöмыс лöö щöщ мiјан-вермöм. Сывöсна быд-ногөн колö отсасыны ВКП(б), Коминтернлы-да.

Кутамö тöдвыланым Ленинлыс-кывјассö: „Мед буржујас ку-пiеыс петöны скöралöны мiјан-вылö, мед виасыны рабочејјасöс јешщö сурсјасөн,—ми најöс вермам, муыв-коммунист-револутсija вермас“.

III. Дас-во-чöжса-выль-олöм-лöгöдöм.

Имперiалист-војна ставсö жүгöдö, пазöдö. Револу-тсионнеј-ког öтувталö, выль-ногөн лöгöдö.

Имперiалист-војна немжалиттöг ставсö кiетö, жүгöдö, пазöдö. Револутсija—öтi-кiнас когасö, мöд-нас мыкö лöгöдö, выльö, чоңталö. Имперiалистјас војујтöны, мед вермыны кодöскö, бостны најöс ас-кипод-улас да пычкыны налыс став-вын-ебöссö, сöмсö, ембурсö. Сijö вöчны абу зев кокнi: некущöм-олыс ассыс-оланинсö враглы бурөн оз сет. Колö сijöс кыккö вöтлыны поэсыс: сотны-ли, жүгöдны-ли оланiнсö, либö мырд-дыны һаңсö, скöтсö, паскöмсö, ужалан-кöлујсö да с. в. Кор ставсö кар либö грезд-бостигөн пазöдасыны, јöзсö щыгjөн виңасыны, секi вöлиетi карыс враг-кын лöб. Кор, шуам, англичана зев-гырыс-пушкајасыс лылöны китај-карјасö, пазöдöны најöс, виалöны јöзсö, повчöдлöны најöс быд-ногөн, оз леңны пыртны сетчö һаң—щыгjöдöны карса-олысјассö,—сijö лöб имперiалист-војна.

Англичана ставё њемжалиттөг кистёны, сёмын мед кыҕкё јөзсё ас-кипод-улас бостны-а.

Револутсија косасё мезлун-шедө-дөм-ради. Мездыны јөзсё раб-чыны, кыпөдны најсё косё сјјө-мезлунсё шедөдны да велөдны најсё овны да ужавны ас-вежөрөн, револутсија вермас сёмын секи, кор мезлун-шедөдөм отсалас јөзлы бурмөдны да паскөдны овмөссө, лөсөдас лыд-дысан-керкајас, клубјас, кооперативјас да мукөд сещөм-жө-өтүвја-олан-ужадан-инјас. Октабрса-револутсија-дырји кытчө вескавлис Гөрд-армија, сені рабочеј-крестана өдјө вежөисны: асные пондисны вылторјас лөсөдны, ез видчысны вылісан-щөктөмјас. Гөрдјас-воөм-бөрын быдлаын пуис ужыс, лөсөдисны олөмсө уна-дас-миллон-морт. Олөм-лөсөдөмыс кос-код-жө вөлі. Вермасны-кө мијанөс, вөтласны кыкө њедыркежлө,— олөм бара зугылө, овмөс пазавлө. Белејјас-бөрсө, сөнікин-Колчак-јас-бөрсө пыр кысеисны асланым помещиик-капиталистјас, лылісны, өшалисны рабочеј-крестанаөс, нөјтисны најсё њемжалиттөг, мыр-далисны керка-јассө, њансө. Төдөмыс, секи њекущөм-уж киад ез пыр, сёмын—кыз ескө ловјөн колыны. Мөдарө, гөрдјас локтасны да рабочеј-крестана бытөсө лов-часны: өти өтигор вөчө, мөд көнкө мөдлаын луасө. Быдөн зилөны вынеөдчыны, вынмөдны щөщ ра-боче-крестанскеј-государствоөс.

Октабрса-револутсија-бөрсө-кујим-аслысөама-кад олөм-лөсөдөмын.

Олөм-лөсөдөм мунө өтпырјө револутсионнеј-көсөјаскөд, топыда ськөд-суртчөмөн. Косөсан-ног-өжөас, вежөө і олөм-лөсөдөм. Кујим-нога-кос му-

ніс, кујим-ногөн (ког-серті) і олом лөөдिसны, овмөс кыпөдिसны-да:

1) рабочеј-государство асалө (осваивает) буржујаслыг да капиталистјаслыг мырдөм-торјас; 2) карса да сиктса-коммунајас-дөөдөм самеј гражданскеј-војна-коејас-дырји, би-пшын; лөөдөдөны уңжыксо војна-вылө, војеннеј-ногөн (сijö-кадсө шуисны војеннеј-коммунизмөн); 3) костөг олом-лөөдөдөм гражданскеј-војна-бөрын. Сijö-кадсө шуоны социализмө-вуҗан-кадөн. Рабочејјас өтүвтчөны промышленност паскөдны да бурмөдны, крестана өтүвтчөны овмөс-кыпөдны, ас-вөчөм-вузөсјас-вузавны, карса да пабрік-заводса-вузөс-нөбавны-да. Тајө-каднас воҗын-муныс-рабочеј-крестана көҗајструјтөны ас-костын - лөөдөдөм - өтүвтчөмјасөн, кыскөны ас-бөреасы став-уҗалысө, нөжөныкөн вуҗөны социалистическеј-көҗајствоө.

Җеңыдика висталам, мыј вөлөма олом-бурмөдөм-понда тајө-кујим-кадас.

Мед-воҗза-кад—помещік-капіталістјаслыг мырдөдөны му да пабрік-заводјас. Пабрік-заводјассө сетөны рабочејјаслы, мусө — крестаналы. Контрреволютсіоньерјасөс топөдис.

Асалан-кадө рабоче-крестанскеј-властлы колө вөлі став-овмөссө сетны выль-көҗајнлы—уҗалыс-лы. Сы-радi леҗисны уна-декрет, јона сорнiтисны, кыҗi буржык да кокнiджык лөөдөны быдтор. Леҗисны декрет му-јылыс. Сы-серті став-муыс, ваыс, вөрыс, му-пышкөсыс да с. в. лоi став-јөзлөн ас-лас (собственностью, национализировали). А мед уҗалысјас збылыс ас-ласөн лыд-ласны, төҗдысасны на-понда, бура вiҗасны-дөҗөритасны, — сыпонда

быдлаб восталисны земелней-комітетјас. Щөктісны бөрјыны сетчө унжык-гөль-крестанабс.

Леҗісны декрет банкјас-сетөм-јылые ужалые-јөзлы. Капіталістјасыд-өд мыјөн вынабс? — Сөмөн! Сөмыс налөн вывті уна. Сіјө і дурөны, сөмыс спокој налы оз сет-да. Зарһи-нопја-капіталістјас бергөдлісны став-олөмнас му-вылын, крөпыда күтісны кулабас ставнысө, кодјаслы коркө уждылісны сөм лібө отсалисны сөмөн. А кушөм-правітел ез јөрмыв сөмые, ез уждыв сіјөс капіталістлые? Сывөсна став-правітельыс капіталіст-кабырын вөлі, сің-кө, інө, щөц і став-јөзыс. Банкірјас ыжыдалісны став-јөз-вылын, некөдыс ез повны; грабітісны ужалые-јөзөс, нартітісісны на-вылын, увтыртісны—некытчө ез сібөдны. Медым козасны капіталістјаскөд да бур сыыс бөстны, колө вөлі мырҗыны налыс мед-вына-өружјөсө—сөмсө (банкјас: банкјасын-өд најөс віҗісны). Со-мыјвөсна Октабрса-револүтсіја регыдөн леҗіс декрет банкјас-мырҗөм-јылыс. Банкјасө комиссарјасас пүктісны рабочеј-коммуністјасөс. Најө кыҗкө регыдөн став-банка-служашщөсө пөлітисны рабоче-крөстәнскеј-власт-улө.

Леҗісны декрет пабрік-заводјас да руднік-јас-сетөм-јылыс ужалыс-јөзлы. А медым рабочеј-јас машинајасө бура віҗасны, дөҗөритасны најөс, бура пондасны вескөдлыны пабрік-заводын-олөмөн да ужалөмөн,—щөктісны воставны пабрік-заводса-комітетјас да өтүвтчөмјас.

Жөңыджыка-кө шуны, вөзын-муныс вежөражык рабочеј-крөстана зыркытісны-тојыштисны шоныд-местаыс важ-грабітелјасөс—помешщік-капіталіст-јасөс, да револүтсіонней-јөз-һымсаһ бөстчисны овмөс кыпөдны, бурмөдны, паскөдны.

Тажо ставыс Ләһинлөн-үж, сижө ас-ыжыд-вежөр-нас индалис тази вöчны. Тажас-понда мјан-револутсијаыд јона-кокниа мунис, уна пікыс мезмим. Брајаслыс мырґаисны ыжыд-пыкөд—овмөс. Налы колі сөмын өөитор: мукөд-государствоса-војска-отсөгөн оружјөөн үекөдчывны ужалыс-јөз-вылө. Но мукөд-государствоса војска-пыщкас вөліны-һин револуционерней-рабочей-крестьяна-дор-сулалысјас,—сывөсна налөн-кыпөдчылөмыс вешпөрө лоі: ез вермыны рабочей-крестьянаөс. Рабочей-крестьяна өтвылыс чорыда сулалисны Октабрса-револутсијаөн-шедөдөм-торјас-понда, пеккөдисны најөс паскыд-ерд-вылө биа-кыщ-пыр.

Мөд-кад. Ставсө фронт-вылө, сөмын мед кызкө виґны рабоче-крестьянскеј-власт. Нулакјаслыс чукөртөм-запас-бөстөм. Коммунајас-вөстөм. Öткөд-а-јуклөм.

Гражданскеј-војна-дырји - врајаскөд - оружјөөн-көсасигөн, төдөмыс, ез уна удајтчыв вöчны овмөс-кыпөдөм да олөм-бурмөдөм-ради. Секи пөшґе став-көрттујөд новлөдлісны сөмын војна-вылө-колан-торјас. Пабрик-заводјас војна-вылө-жө ужалисны. Ужалысјас, дажө вөвјас, унжыкыс-жө војна-вылө вөлі бөстөма. Новлан-көлујјас, сојанјас, ужалан-көлуј-да вөчавны һөжјөнкөн пыр чинтөдчисны. Һаһ-пуктас-видлөг-вөдјтан-мујас (опытные поля), скөт-бурмөдан-инјас бур-рөдөн, бура-виґөм-вердө-мөн-да, да м.-т., лоі еновтны. Жугавлісны му-виґ-гөгөр-ужалан да пабрик-заводса-машинајас. Тази, со, өтарсаһ овмөс омөлтчис, кыт-сурө ендис, унатор быри, жугавли, а мөдарсаһ—луныс-луно војна-вылө унжык колі: сојан-јуан-и, оружјө-и, паскөм-и.

Ташөм-сөкыд-каднас, би-кыщ-пын-пугеігөн, колө вөлі корены тужас да лөсөдны олөмын выль-сер-
яс. Мед-војдөр колө вөлі топөдыштны еіктса-
-кулакјасөс да немужтөм-карса-олыејасөс. Најө,
өткө, јавө олісны ужалые-јөз-врагјас-дор, мөдкө,
важ-запас налөн ыжыд вөлі. Колө вөлі кычкө сі-
јө-запасөсө налые бостны. Сің-жө колө вөлі став-
-ужалые-јөзөс норма-вылө пукөөдны, чінтыны на-
лые выгјасөс. Сытөг, тылын-зескөдчышттөг, бі-
-кыщ-пын-олігөн некущөм-ногөн еекө ен вермы
фронтјас-вылын. Став-карса да еіктса-ужалые-
-јөзөс пасјисны сојан-бырөдые (потребительская)-
-коммунаө. Сојан-јуан-гөгөр-ужөн-бергөдлые ко-
миссаріат разөдіс налы сојан-боставны карточ-
кајас. Сојанторјас сетісны зев зельда, ічөтөкаөн.
Асторјөга-вузасөм да спекулатсіја зікөң бырөдіс-
ны. Кодлөн вөлі лишней-һаһ либө градвыв-пуктас,
колө вөлі сетны сіјөс наркомпрод-агентјаслы. Се-
тые унжыкыс муніс арміјалы, а мукөдсө јукісны
карса да һаһтөм-інын-олые-ужалыејаслы. Бостөм
һаһ да пуктасјас-пыдді еіктса-коммунајасө Нар-
компрод (сојан-јуан-гөгөр-ужөн-бергөдлые-комис-
саріат) ыстіс сов, паскөм-дөра, карасін, ізтөг да
һөшта мыј-сүрө, коланжык-торјас. Најөс крес-
таналы карточкајас-серті-жө јуклісны.

Војенней-коммунизм отсаліс путкылтны ставсө важ-
сө, раммөдіс кулакјасөс да сузчана-олыејасөс, от-
саліс вермыны асланым да мукөд-государствоса по-
мешцікјасөс банкірјаскөд, лөсөдіс јөзлы-вежалана-
-Гөрд-арміја, чорзөдіс, крепаммөдіс крестана-сојуз.

Мыј доі вөчөма совет-государство-омвөсын во-
јенней-коммунизм-дырји? Мед-војдөр, медем лөсөд-
ны выль-соцсіалістическөј-овмөс, колө вөлі ставсө

важсö, сар-дыреа колöмјассö, путкыльтны-пöрдны, колö вöли бырöдны став-тујсö (следы) помешщик-капиталист-ыжыдалöмыс. Колö вöли бырöдны јöзöс-нартитан-зескöдан-инјас да лöсöдны на-пыдди јöзöс мездан, вынсöдан-инјас. Важ-сарскеј-армија полис да кывзис, воча-кыв-шутöг быдтор вöчис ужалыс-јöз-врагјаслы: сарлы, генералјаслы, двораналы, купечјаслы. Револуцсија сещöм-армијаöс бырöдис. Сы-пыдди лöсöдис выл-рабочеј-крестьяна-армија.

Важсö путкыльтны вермим сöмын сывöсна, мыј обществоын лоины важ-олöмыс-палалöм вежöра-јöз. А сещöм-јöзыс ез вöv еща: милльонјасөн лыддисны. Сіјö-садмöм-јöзыс лоі зев-бур-воропөн выл-олöм-лöсöдны. Наяö вöтлісны важ-управајас, көні ужалісны помещщик-капиталист да најö-слугајас индалöм-серті. На-местаö ас-олöмөн веккöдлыны выл-организацсија лöсöдисны, советскејöс, шусöны Советјасөн. Советјасын ужалöны уна-милльон-граждана. Вöлөстув, карув, губерњауув, областув, республикауув сјезд-советовјас - вылын уна-милльон-ужалыс-мужщина да нывбаба тöлк пунктöны олöмлы, корсалоны овмöс-бурмöдан-пакöдан-тујјас. На-пыс сесса унаөн петавтöг-ужалöны куцöмкö-совет-уж-вылын комиссијајасын, либö мукöд-организацсијајасын.

Пабрик-завод-управлењејасыс вермим вöтлыны службајассö (враг-дор-олысјасöс) сöмын сывöсна, мыј ышöдим ужавны сені да нуöдны олöмсö ас-колöм-серті партијнеј да беспартијнеј рабочејјасöс. Сізі паabrik-заводјасын лоины пролетариат-управлењејас. Мі вöтлім помещщикјасöс бöжнас дај вужнас, мі бөстим кулакјаслыс лишнеј запасјас — раммöдим најöс, дүгöдим горшасö-

мые. Сіјос вермім вѳчны сыпонда, мыј мїжан-дор олїсны, щѳкыда отсаїсны-да сїктса-шѳрко-ѳа-олысјас (середняки). Тајѳ-косын веекѳдчїсны, вынеѳдчїсны грезѳса-гѳль-крестана, суртчїсны шѳркоѳа-олысјаскѳд. Со-мыјпонда поѳис лѳеѳдны выль-економїческеј-полїтика да выль-нога-овмѳс сїктјасын.

Тајѳ-олѳм-вежѳмыс, ревѳлутсіоннеј-четчыштѳм важ-олѳмсањ выль-олѳмѳ, тѳдѳмыс, ез кокнїа шед. Сѳвет-Республїкаса-рабочеј-крестаналы ез леѳны лѳна-ужавны, ез леѳны лѳна-олѳм-лѳеѳдны аслыс дај государствоас. Мїжан-вылѳ, кырнышјас-моз, ѳтарсањ і мѳдарсањ уекѳдчїсны став-капїталїст-государствоса став-буржуж-помешщїкыс. Но мї наыс јонѳежык вѳлїм, јонѳе сїјѳн, мыј не толькѳ рабочејјас, но і крестана гѳгѳрвоїсны, кодї сїјѳ Сѳвет-властыс да код-дор сїјѳ пессѳ-кѳсаѳѳ. VIII-д-Ставрочмувывса-Сјезд-Советов-вылын, 1920-д-во-са ѳекабрын, Лѳнїн аслас-сорнїын вїсталїс, мыј думажтѳны ревѳлутсіја-јылыс крестана. Секи самеј мунїс сорнї Англїјакѳд лѳеѳдѳм-јылыс. Нѳш-јура англїјаса черносотеннеј консерваторјас¹⁾ быд-ногыс чужјасїсны бурѳн-лѳеѳдѳмыс. Најѳ корїсны мїжанлыс ѳерп, зарнї-кујлан-їнјас да мукѳд-сещѳм-тор. Лѳнїн і вїсталїс сјездлы, кызї Арзамас-карувса (Њїжегородса-губ.-улын)-сјезд-вылын ѳтї-беспартїјнеј-крестанїн Ставрочмувывса-сјезд-вылѳ-ѳѳрјѳм-ѳелегатјаслы сетѳма со-кущѳм-їндѳд: „Јортјас-пѳ, мї тїжанѳс ыстам Ставрочмувывса-сјезд-вылѳ да шуам тїжанлы, мыј мї,

¹⁾ Консерваторјас дорјѳны важ-власт, олѳмыс мед важ-ногѳн мунас-ї.

крестана, көт кујим-во јешпö шыгјалам, кынмам, вö-
чам, мыј вермам, Совет-властлы некущöм-дон-боест-
тöг, но Россия-матушкаос англичаналы енö вузалö,
нерпјас да мукöд-тор налы енö сетö“. I Ленин, Ок-
табрса-револутсија-нуöдые, асеаныс содтис: „Мем
вывтi нимкод кывзыны тащöм-торјасö. Тајö-Ар-
замасса-дадöкодыс öнi уна“.

Мед-ыжыдтор-лоөм војеннеј-коммунизм-дырј-сijö
биын-дорöм рабочеј-крестана-öтувтчöм.
Уна-миллон-крестанin суртчисны пабрiк-заводја-
сын-ужалыс-рабочејјаскöд. Стеңкиin - Колчакјас
да мукöд-белејјас биöн да саблјасöн төлвевы
пуктисны, крестанаос, велöдисны најöс вежö-
равны кодкöд колö мунны, кодкöд наң-сов вö-
дiтны. Ас-етнаас крестана адчисны асыныс-
-другјасö—рабочеј-классöс. Кажалисны, мыј налөн
кыкнаныслөн öтi-враг—звер-помешщик-капиталист-
јас, öтi-друг—асланыс рабоче-крестанскеј-власт.

Бурөн вежöралöм, мырдöналöм-да.

Тöдöмыс, вöлины сijö-кадö i мырдöналöмјас. Уна-
-јöз-пыщкад-öд быдеамаыс сурас. Уна-служашщеј
ез көсјыны ужавны Совет-властлы, пышјалисны,
либö лыддысисны ужалысöн, а асныс нектор ез
вöчны, весиг јöрмөминö ез отсавны. Тöдöмыс, ун-
жыкыс сijö вежöравтöмла вöли. Вывтi-уна-лок ко-
лыс мијанлы сарскеј-властыд. Сывöсна војна-вы-
лад, мукöд-дырјыс, војна-ногөн i лоi ужавны:
мырдöнавны код-сурöс. Но колö вiставны вес-
кыда, уна-мырдöналöм мијансаң ез вöv. Мырдö-
налöмөн-кö ескö лоi нуöсны гражданскеј-војнатö,
гашкö, егö i вермö врагјасöс. Ми вермimö врагја-
сöс гражданскеј-војнаын сывöсна, мыј рабочејјас

да унжык-крестанаыс казалисны збыльсө да ас-ныс, ас-вöлаыс нүөдисны революционер-унжсө. Ас-вöлаыс да мырдöналöмөн-ужалöм-вылö Ленин индис сижö-жö VIII-d-сjezd-советов-вылын.

Ленин вежöралис, мыла-пö колö вöли гражданскей-войнаыд да мыл көсжим вöчны секи, сижö вöли гөгөрвоана рабочей-крестаналы. Најö тöдисны кодкөд мыјвöсна косаёны, да аснысö-жалиттөг петисны косö, унаөн ловсö пунктисны. Öнi, оруж-јöа-коејас-помасöм-бöрын, кор мукöд-государство-са-војска весасисны мијан-му-вылыс, колö бостчыны лöна-ужавны олöм-лөёдöм да овмөс-кыпöдöм-бурмөдöм-вылын. Колö лöна да бура гөгөрбок мөвпавны, мыјеаң заводитны да кызи нуөдны сижö-ужсö. Колö лөёдавны, зонтавны көрттујјас, пос-јас, мiртујјас, пабрик-заводјас, крестана-овмөс-јас-да. Важсö-зонталöмыс-лөёдалöмыс-öприч колö зилны паскөдчыны, вылјасöс лөёдны, вылјасöс воставны. Колö велөдчыны вöчны война-возга-серти унжык, унаөн унжык. Мијанлы колö зилны сетны рабочей-крестаналы бур-олöм, јона-бурöс важ-серти, мед најö сар да помещицк-дырса-олöм оз кутны жалитны. Јона-зила да сөлöмыс колö бостчыны ужавны. Кыскыны ужавны став-ужалысө-ј. Колö, мед быд-морт олöм-лөёдöмö пунктас ассыс төлксö, кужöмсö-төдöмсö.

Сiң-кө, војенней-коммунизмсаң лöна-олöм-лөёдöмö-вужигөн колö корены быд-рабочей-крестанины-гөгөрвоана-тујјас. Колö, мед быд-гөл да шөр-кода-олыс-крестанин гөгөрвоис социалистическей-овмөсыс бурсö да асторјöга-овмөсыс сижöс јона-вылö пунктис. Колö налы петкөдлыны кооператси-јасыс да овмөсјас-өтүвталöмыс бурсö. Сывöсна овмөс-кыпöдан-уж-нуөдыејаслы, промышленник-

јаслы, кооперативјасын - ужалыејаслы - да, колө зелтчывны уж - вылас, петкөдлыны ужалыејаслы ассыныс ужалан-самсө, петкөдлыны, мыј најө кужоны ужавны асторјөга-көзайыне буржыка дај донтөгжык. Асланыс зильүнөн да уна-вөчөмөн петкөдласны најө выл-көзайынлы совет-муын—рабочеј-крестаналы, — мыј советса-овмөс јона-бур асторјөга-овмөс-динын.

Ферт, өнi-на оз ставыс шылыда мун, өнi-на ковлөны мырдөналөмјас. Уна-во-на сiјө кысас, кытчөз оз бырны ужды-пышјалыејас, дыша-ужалыејас, спекулантјас-да. Рабочејјас крестанакөд сывөсна i лөбөдiсны Совет-властсө, мед паныд-муныејаслы мырдөн щөктыны кывзыны ужалыејаслые. Совет-власт мырдөн визө, дај колө вижны, Октябрөн-шөдөдөм-торјас. Мырдөнавны колө сөмын ужалые-јөз-врагјасөс, ыжыд-мыжјасые, революционнеј-закон пыдди-пукытөмые-да. Ужалыејасөс-жө, гөл да шөркөда-олие-крестанакөс, көт најө i оз пондыны гөгөрвоны Совет-властлые олөмөн-вөскөдлан-ногјас,—најөс мырдөнавны оз ков. Колө бурөн сөлөмые сорнитны накөд, лучки ставсө вежөравны. Секи најө, талунја-врагјас, аски мiјанкөд лөоны. Најө аскежас гортас мөвпаласны, кажаласны збылсө да отсаласны мiјанлы лөбөдны ужалыејаслы долыд-шуда-олөм.

Выл-экономическеј-политика. Крестанын вермө вузавны запасјас. Сiјө велалө бөрјыены асторјөга-спекулант да кооператив-костын. Социалистическеј-овмөс ужалыејаслы буржык.

Лөөн-јорт со-кычi велөдiс ужавны да сорнитны рабочејјаскөд, медеа-нын крестанакөд: вокјас

-моз-пö сорнiтöј, вок-моз ставсö лүчкi вежöралöј, мед тiјан-кывјасыд налы сöлöмöзые јiјасны да мед наöн-гöгöрвотöмтор оз кол. Сiзi-ужалiгöн ми вермам лöсöдны выль-економiческеј-полiтика.

Вöлины продразвјоретка да продналог. Мыјла-нö продразвјорсткасö продналогöн вејисны?—да сывöсна, мед крестанiн аслас-чукöртыштöмөн, лöсöдöмөн, ачыс кыз-кужас олас: колö-кö—вузас, колö-кö—гортас вiзас. Тöдöмыс, вузöс-кујлö-дöмыс бурис абу, колö сiјöс вузавны, сöм бостны. Сöм-вылас сурас мöд-пöлöс-вузöс, кушöм тенад абу, он вермы вöчны-ни, шуам: му-вiз-гöгöр-ужалан-кöлуј, пельсајас, телега, сапöг да с. в. Вузасiг-нöбасiгöн базар-вылын крестанiн либö асторјöга-вузасыскöд тöдмасö, либö государствоса да кооперативса-вузасысјаскöд. Öнi сiзi, дај-возö-на кытöзкö сiзi доас. Крестанiныд-öд ачыс зев сус, кыјöдыс (сещöм-нин сам налөн, олöмыс велöдöма сещöмөн лоны). Сiјö, шöкыджыка-кö бергалас базар-вылын, мустöмтас асторјöга-вузасысöс, нöбасны-вузасны пондас кооперативјасын да государствоса-магазiнјасын. Татујöд сотсиалистическеј-олöм-лöсöдны гөл да шöркöд-а-олыс-крестанас бара-жö оз ков мырдöнавны: асныс адзасны, кодарын бурис—спекулант-ордын, алы кооперативын. Рабочеј-класс-индальмөн, војдöр видчысöмөн, нöж-јөнiк, сесса збојжыка да збојжыка СССР-са-ужалысјас, јур выль-лептöмөн, мöдасны мед-возын шедöдны мезлун мувыв-ужалыс-јöзлы.

Вiзöдламö öнi, кызi сетчiс крестаналы выль-нога-олöм.

1. Уждысöмын. Уна-крестаналөн ашшöр-турун-наы во-гöгöр-вужны оз тырмы, лöб возöсасны

либб һөбны. Нөшта сiјө пыр мыккө лөөддө овмө-
сас: ужалан-көлүж-ө, мыј-ө. Нөбасны сөмые унаы-
-жө јөрмылө. Мунас-кө сiјө уждыны кулак-ордө
либб спекулант-ордө (аскоддем-ордө немтор і
мунны: сылөн либб абу-жө, либб муртеа-муртеа
аслыс, коланторјас-вылө), кызі најө уждасны?
Ыжыд-прөчент-вылө. Быд-төлысые быд-шайт-вы-
лө корасны лишней 5-10-15-урөн. Либб мусө за-
кладө бостасны, паскөмсө, көмкөтсө. Либб бур-
-вөчөмые (уждөмые) кымынкө-лун шөктасны ужав-
ны: ышқыны либб күртны, вундыны-ли. Гөл-крес-
таһин, і шөркөдә-олиеыс-на овлө, сещөма зүг-
сасны ујјөзас, кулак-кабырые немчөжыс оз мын-
лыны. Зік-мөд-пөлөс-отсөг лөб, гөл либб шөркөдә
олие-кrestaһин-кө уждысасны госуларстволыс либб
кооперативыс. Војөсалас-кө сiјө сетые көјдыс,
ујдас сөм скөт лөөддны, бостас ужавны машина-
јас, сыыс сылыс ыжыд-прөчент оз перјыны. Мын-
тысан-сроксө ыжыдөс индасны, мед ујјөз-мындасө
вермас најөвітны да ујјөзсө мынтыны көкні лөб.
Сесса һекущөм содтөд-һи, ујдөдөм-һи, закладујтчөм-
һи госуларствоса да кооперативыс-уждысөмын абу.
Крестаһин бара-жө адзө кулаклыс да асторјөга-
-вузасыелыс сiјө-гөрбөн озырмөдчөм, адзө, кущөм
вiрјуысјас најө. Крестаһин казәлө, мыј сылы да
сiјө-овмөслы буржык, капитал-кө абу асторјөга-
-кыын, а рабоче-крестаһанскеј-Совет-госуларство-
кыын, либб сөвет-кооператсiјаын.

2. Ужын (производствын). Гөл либб шөркөдә-олие-
-крестаһин адзө, кор сiјө асыс-овмөссө аскејас
һүөдө, торјөн сүседјасыс, торјөн обществоыс,
секі сылөн омөлік-овмөсыс һекызі оз бурмы, дај
бурмөдныс оз вермы. Аскејас сiјө оз вермы лө-
өддны му-вынөдан-торјас, бур-көјдыс, му-вiз-гө-

гөр-ужалан-машинајас, вужны унавежаа-му-ужал-
лөмө, лөсөдны бур-скөт, выј-вөчан-машина, Һира-
сан-Һарјасан - машинајас да с. в., венсыны һаһ-
жугөдые-гагјаскөд, кос-повод-дакөд-да. Ҷик-мөд-
-сікас-олөм лөас, сещөм-крестанаыс-кө отувтчасны
сельско-көҗајственней-товариществојасө, артельјасө,
кооперативјасө. Секи ескө отвылыс да совет-власт-
-отсөгөн поҗө лөсөдны бур-көјдыс, бур-скөт, уна-
-пөлөс-му-виҗ-ужалан-машинајас; поҗө суҗөдны
агрономөс да му-гөгөр-ужтө сижө-индалөм-серти
ужавны. Ашпөр-сөм-кө-абу, артельы либө коопе-
ративлы кокһиджык уҗдысны. Налы уҗдасны
гортса (местней) либө государствоса-бјуджетые,
банкыс-ли. Банкјасыс-өд советскејөс-жө, асла-
ным. Бјуджетнас (прикод-рөскөд) быдлаын бер-
гөдлөны рабочеј-крестана-советјас. Оһи зилөны,
дај һөшта пондасны зилны, ыҗдөдны, паскөдны
крестана-овмөс-бурмөдөм-вылө уҗдысөмјас. Уҗ-
дыны пондасны сичи, мед уҗдысјас кокһида бөр
вермасны мынтыны. Артельөн һемторјысҗык он
пов дај донтөм сувтө, поҗө стракујтчыны шерые,
һаһ-костөмыс да мукөд-сещөм-притчаыс. Крестан-
һын ас-сіннас олөмыс аҗө, өтка-ужалысөлы сөкыд,
колтчө мукөдые, гөлмө, оз вермы лөсөдны выль-
-нога да выль-торјөн-ужалөмјас. Мөдарө, артель-
чөм, отувтчөм-војтыр (выј вөчны, вөдитны шабди,
картупель да с. в.) отарө паскөдчөны, бурмө
налөн овмөсыс. Артавны-кө во-гөгөреа-
-воөм (докод) крестаналыс, артельө либө
кооперативө-пырөм-крестанһинлөн сижө
јона ыҗыд өтка-крестанһин-дорыс. Таҗи,
со, олөмыс велөдө крестанаөс отувтчавны артель-
јасө, товариществојасө, кооперативјасө. Татујөд
бара һекущөм-мырдөналөм оз ков.

3. Вузёсён-вежласёмын. Крестанін лішнеј-һаһсё, пуктасјас, вочасјас-да вузалё либё асторјёга-вузасылы, либё кооперативё, либё госторгјасё. Асторјёга-вузасые зев-мудер: ку-писеы петё зилё пёрјавны крестанін-вузасыёс. Кооперативын-дорые ыжыджык-дон сетё вузёс-вылё, опкё крестанінёс; оз і лаһтлы, пыр толгё - висталё мыјкё. Крестанінлы һимкод донёһжык (кымынкё-урён) вузёсы инё-да, рад-һин сетас. А оз төд сјё, кызі варов „бур“-спекулант кокоркитас сјёс: сёктасё ещажык висталас, дозасые лишнеј пуктас, гирасё вежас да м. т. Вёзјас воғё-вылё јөрмөминё еөм ыжыдкод-прөчентён. Вёзјас вузёс-вылас ассые-вузёсјасё да донсё кујим-донён пуктас. Крестанін вузёс-донјас кооперативые оз төд, һёбас спекулантлые. Кыз он һёб, кущёма јешщё опкё да! Уна-ног асторјёга-вузасые ылөдлө крестанаёс, став ногсё оні вермы урчитны. Јона долыд асторјёга-вузасылы, кор базар-вылын крестана-вузасые уна. Секи сјё мед-бөрја-кутё вывсыд кулас. Удајтчас да өти-базар-лунё став-рөскөдсё вештас, кор кущём сылөн вөлөма. Ҷик-мөд-ногөн вузасём-һёбасёмыд мунё госторгјасын, кооперативјасын-да. Сені крестанін-вузасые ачыс вермас видлавны вескисё, гирајасё, донсё, кызі бөстисны сылые вузёссё, кытчө либё мыј вылө сјёс иналисны. Крестанін-кө шленын кооперативас, да вермө бөрјыны сөветас, ачыс, либё уполномоченней-пыр вермас төдны, вескыда-ө (честно-ли) ужалёны кооперативын. Овлёны-өд і сені һелучкјас, дажө унаыс. Крестана-рабочејлы аслыныс колө кыјөдны кооперативын-ужалысјас-бөрөа, уж-зугысјасёс сетыс вөтлавны-да. Став-шленлы колө өтвылыс

зільны бурмодны кооператсіја-гөгөр-уж, зільны бур-
-вузёс сузёдны да донтөгжыка вузавны сіјёс.

Мі шуам крестанін-рабочејлы. „Гуса візёд гөгөрбок. Бур-көҗајинөн ло. Секи тенад-кооперативын лоас вескыд-оласа (честный) -прикашщик, тенад-государ-
-ствоын лоас вескыд-оласа-служашщей“.

Крестанін нёбё сојан-јуан, көмкот-паскөм, доз-
-мукјас, ужалан-көлуј да м.-тор. Сылы вузалёны
-либё асторјёга-вузасые, либё кооператив, либё гос-
-торг. Крестанін воыс-воё, луныс-лунё адзё, мыј
-асторјёга-вузасыелён вузёсыс донажык дај омёл-
-жык. Сёмын сіјё нёбаасыскөд мелі, кужё сіјёс
-кыјны дај чорыда пёрјавны. Міјан кооперативјас
-да госторгјас абу-на велалёмаё нёбаасыејаскөд
-бурён сорнйтны, но кужёны-нын асторјёга-вуза-
-сысыс донтөгжыка вузасыны. Сіјё, төдөмыс, зев
-еща. Колё зев-на уна вёчны, мед кооперативјас
-да госторгјас велаласыны сетны нёбаасыелы быд-
-вузёс кадын, өчередын-сулавтөг. Став-вузасан-
-ужсё-бура-лөсөдөмыс кооперативјасын да госторг-
-асын ас-сајаным. Мі шуам крестанінлы да
-рабочејлы: „Гуса візёд гөгөрбок. Бур-
-көҗајинөн ло, щөктытөг гіҗеы ко-
-оперативё, ветлы ревізіоннеј - ко-
-місеіја-заседаңнејас-вылө, ветлы
-рабоче-крестанскеј - инспектсіјаё,
-профсојуз-чукөртасјас-вылө, сель-
-советё да с. в. Енчөва ов, шыас—
-кытчө колё, кор—мыј колё, отсав
-бур-төльнад, индөмөн, ужөн, отсө-
-гөн, —секи тенад лоё зев-бур госу-
-дарствоса кооператив-лавка“. Крестанін
-адзё, мыј асторјёга-вузасые кулаккөд сіјёс

грабітöны, ылöдлöны, пöрjöдлöны. Сijö адзö, мыj кооператив да госторг сылы да сijö-овмöслы буржык, најöс-бурмöдöм ас-сајас. Некущöм-мырдöнавтöг, ас-вежöрнас-олöмөн крестана-работеј пырöны кооперативö, ужалöны сени, лöсöдöны со-сціалістическеј-государство.

Бур-лобјас выль-экономіческеј-політікаыс. Јонмöны, паскалöны промышленностъ, крестана-овмöс, тужас. Червоњетс. Лöсöдам со-сціалізм. Јöз быд-ужö асныс кутчöсöны, велöдчöны. Јöз-кост-олöм бурмö. Работејјаслөн да гöль да шöркод-а-олыс-крестаналөн крепы-да-суртчöм вермö жежыдјасöс. Натсіональней республікајас, областјас-да. Отсасам нуöдны револутсіонней-ужјас капіталіст-государствојасын да колоніја-јасын.

Вісталам öні жењыдліка мыјјас вöчöма Лөһін-індалöм-серці овмöс-кыпöдöм-бурмöдöмын да государство-лöсöдöмын, кызі олам мукöд-государствојаскöд, кызі отсасам косасны муыв-работеј-крестаналы помещщік-банкірјасыскöд, медым мездыны муыв-ужалыс-јöзöс да лöсöдны со-сціалізм.

Сöмөн-вöдїтчöмын. Мед-ыжыдтор-сöмөн-вöдїтчöмын рабоче-крестана-властлөн доныс-устöм-сöм-лöсöдöм—червоњетсјас. Ез-на, ме чайта, некорд вунöд, кущöм-омöль-сöмөн-вöдїтчöм вöлі гражданскеј - война - војасö. Уналаын ассама-сöм ветліс: көні сарскеј, көні „керенка“, „деңікінка“, „думскеј“, українаса-карбованетс, сöветса-сöмјас да уна-уна мукöд-пöлдöс. Гумага-сöмөн тыртисны мутö: быдөн аслыныс асныс леҗисны. Сöм донтöмміс, луныс-лунö доныс уеі, чіні. Вееіг-öд Сöвет-влает врагјасöс-вермöм-бöрын регыдөн ез вермы лöсöд-

ны чорыд-дона-сөм. Сіјө сывөсна, мыј өткө, зарңи-запас мјан пөшгө бырі. Мыјкөмында-зарңи мјанлы лоі сөтны Брестса-лөсөдчөм-куза. Мыјкөмында бөстисны чөко-словақјас да белејјас. Мыјкөмында ыстім заграңитсаө му-віз-гөгөр-ужалан-машінајасые, шомые, паровозјасые да с. в. Уна-зарңи лоі візөма 1921 — 22-д-воөа-щыгјалан-војасө. Мјан-государствоын пыржык аспөр-һаңһөн олам, колассө вузалам заграңитсаө. А сіјө-војаснас мед-һаһа-інас став-һаһыс коөміс, һаһтөмөс колімөј. Аслыным лоі һаһсө да мукөд-сөјантор һөбны заграңитсаые. Вузаланторјас секі мјан һөмтор-на ез вөвны, став-һаһсө лоі һөбны зарңи-вылө.

Мөдкө, сөм-донтө күтө государствоса-докод. А докодыс мјан сіјө-војасө зөв-ічөт вөлі: олые-јас куза-војујтгөн јона гөһмылісны, пөшгө ставныс корыс-кодөсө вөліны. 1922-д-воөа-арын (сөмын-на віт-во-сајын), IV-д-Комінтерн-конгрөсс-вылын, мјан-республикаын-олөм-јылыс - вісталөмын Леһһин-јорт мед-воқзаыс өпјысөс озырлунөһ. Сіјө шуіс, неп-пө мед-воқза-воөас чукөртис мјанлы кыч-мільон-шайт зарңиөһ. „Төдөмыс“, шуіс Леһһин: „тајө капитал мјан-республикаын ва-војт-ыжда, јона ічөт, да пондам һасөјтчыны, мыј мј кутам чөжны сіјөс і воқө, пондам зілыс чөжны“.

Оз ков вунөдны, мыј тамында-капітал чукөрмөма сөһһ-жыңјөн-мільона (зарңи-шайтөн)-государствоса-докод-дырјі, щыгјалан-воын, мукөд-государствојасыс - уждысөтг. Сөмын өтувја, өті-морт-моз-отсөсөм рабочөј-крөстөналөһ тащөм-өдјө да бура кыпөдісны государствоса овмөс. Öһі бјуджөтын докодыс віт-мільлард - шайтыс-уна. Смета - сөрті став

рөскөдүс да докодүс 26-27-д-во-вылө лөбма да с-миллардыс-уна. Капиталыс-нын (чукөртөм, чөжөм-сөм) нөл-миллардыс-уна. Вузасөм бура-жө мунө: ас-вүзөс заграңтсаө унжык петкөдам, пыртам сес ещажык. Сиз-кө, инө, өни оз мјан-зарңи мун заграңтсаө, а налөн мјанө пырө. 1926-27-д-воын заграңтсаса-зарңи пырас Сөвет-республикајасө со-миллон-шајт-гөгөр.

Со-мыј-вөсна сөветса-червоңетс лөи чорыд-дона. сөм-дон усөмыс дүгдіс. Сөвет-правітелство пыр зі-лө вүзөсјас-вылө дон чінтыны, мед ескө өті-шајт-вылө унжык нөбасны. Сытујөд бура-уна-нын вөчө-ма, төдчымөн. Рабочеј-крестана каңалісны, мыј асланыс Сөвет-властлы позө ескыны, кытчө-сүрө да лок-ногөн сіјө сөм оз віз, пондісны ассыныс чөжөм-сөмјас нуны візны сберегательней-кассајасө, уждыны сөмсө государстволы. А сіјө зев-ыжыд-бур. Сіјөн Сөвет-власт кыпөдө-бурмөдө крестана-овмөс, паскөдө промышленност да мукөд-уж-јас государство-овмөсын.

Крестана-овмөсын. Вот-перјөм Сөвет-власт лө-сөддө сізі, мед ескө гөл-јөзөс чікөз сыыс мезды-ны, шөркөда-олысјаслыс боетны мыјкөмында, а озырјаслыс уна. 1926-27-во-вылө вотыс мездөма квалт-миллон - крестана-овмөс. Мөдарө, Сөвет-власт јона отсалө шөркөда-олыс-гөлжык-крестаналы. Налы уждөны сөм землеустројство-вылө, а гөл-крестана-вест сіјө-уж-нуөдөны правітелство-щөт-вылө. Бөрја-кык-воөн госу-дарство крестаналы сөтөма 9-миллон-десетіна му да 21-миллон-десетіна-вөр. Сөдтөма көјдыс-лөөдан-овмөсјас, бур-скөт-рөд-віған-інјас-да. Государствоөн чукөртөма ыжыд-скөјдыс-запас. Быд-ногөн отсөөны крестаналы

сузодны му-віз-гөгөр-ужалан-машинајас. В ы л -
ногөн-крестана-овмөсјас-лөсөдны-кос-
-местајасын візөма 70-мільлон-шајт.
Крестаналы уждыны овмөсјас бурмөд-
ны лөзөма 140-мільлон-шајт. Сыы-өпріч,
гөл-крестаналы отсасын лөсөдөма торја-касса.
Шөр - правітельство пунктөма сетчө 10-
-мільлон-шајт, а местней-властјас бура-унаөн-жө
содталоны. Оғилаыс мөдлаб јөзөс-овмөдөм-вылө (пе-
реселение) лөзөма 27-мільлон-шајт. Восталөма
уна выј-вөчан-заводјас, кракмал-вөчан, чері-јај-
-солалан да мукөд-пөлөсөс, көні крестана-овмөс-
-помыс-шөдөдөм-торјас пөртөны вузөсө. В ы л п ө в
заводітисны вөдітны клопок, шабді да мукөд-се-
щөм-тор. М у - в і з - г ө г ө р - у ж а л а н - м а ш і н а ј а с
зев уна інө, јона-уна војна-возға-војас-
-серті. Уналаын ужалөны тракторөн. Лөзөма (гы-
рыс-школајасы) уна землеустроітелөс, агроном-
јасөс-да. Зілөны сујны земелней-учрежденьејасө
аснысө крестанасө. Сөтөма уна-пөлөс-кокнөдјас
скөт-рөдмөдны да бурмөдны, унжык вөв лөсөд-
ны-да. Сура-скөт (өшјас-мөсјас) војна-возға-војас-
-серті унжык-һін. Зілөны вөвјасөн војна-возға-
-лыд сүөдны. Вөлөстув-бјуджетјас чорыд-подув-
тас-вылын.

Ужалысјас-зілөмөн да Сөвет-власт-отсөгөн крес-
тана-овмөсјасыс вө војна-возға-војасын-мында-
-һін, дас-мільлард-шајт-кымын. Пөчө думайтны,
локтан-војасө сіјө јона содас. Содас сывөсна, мыј
крестана-овмөсө воыс-воө уна-машина пырө, сіет-
јас-грездјас електрофітсірујтчөны (сы-вылө візө-
ма-һін 15-мільлон-шајт), крестана вужөны уна-
вежаа-му-ужалөмө, көзөны сөщөмторжык, көні мыј
унжык да буржыка воө. Мөдар-боксаһ-кө

бостны, војнаоџ уна крестана-овмө-сын-воём-тор помещщик да спекулант-киö пырис. Сыпонда крестана, весиг бур-војасö, пыр щыгјалисны. Öни, Сöвет-власт-дырјі, мыј крестанін көџас-пуктас, сіјö і аслыс бостас. Сывöсна крестанін öни буржыка олö, пöттöџ да чöскыджыка гојö - јуö, мічажыка паётасö-да.

Промышленностын. Промышленностын мед-ыжыдторјыс вын, јöткыс-бергöдлыс (двигательная) да морт-вын. Капіталізм паскаліс да јонміс ру-вын-вылын. Сотсіалізм лöб лöөдöма електрічество-вын-вылын. Промышленностöн да крестана-овмөсөн-бергöдлысыс лöб електрічество.

Војнаоџ електрічествоөн міјанын пöшті ез ужавны. Быд-пöлöс-коланторсö вайлісны заграницаыс. Ленин щöктіс лöөдöны план СССР электрофітсірујтны, вынеöдіс сіјöс сјезд-советов-вылын, чукöртіс буржык-тöдыс-ужалысјасöс. І мыј-жö? — 1926 - 27-д-воын електростантсіјајас ноль-да-жын-мында-уна вöчасны 1923-24-д-воын-серті, кык-мында-уна војна-воџса-војас-серті. Стрöитім Волховстрој (зев-ыжыд-електростантсіја Волхов-ју-вылын), панім сувтöдны днєпрострој (днєпр-ју-вылö). Електростантсіјајас пабрікјас-моз-жö воесалöны не толкö карјасын, но і сіктјасын, не толкö тсентрын, но і быд-республикаын да областын Сојуз-пастаын. Мі зілам регыджык кыпöдны асыным овмөс, бурмөдны сіјöс војна-воџса-војас-серті көт-кык-мында, кокнöдны олөм ужалыс-јöзлыс. Колö, мед-быд-ужалыс олас долыда, суџчанажык-

-да өнија-серти. А мед сижö лоас, крестаналыс
вөвјассö колö везны електрической моторөн. Сижі
велөдіс Владімір Ільич.

Промышленносты кынөм-сумалөм-кода-жө лом-
тысантор колö. Мед-уна сојö сижö Һерп. Граж-
данскеј-војна-дырји врагјас-біа-кыщ-шын-олигөн
ломтысанторјассыд зикөз пікө волім. Англичана
грузынетс-меншевикјас (Тсеретельлі, Чхеидзе, Джор-
доні да м.)-отсөгөн бостисны мијанлыс Һерпа-
-ин, зикөз торјөдисны сыыс. Бакуса да Грозноса-
-рабочејјасөс, мијанлыс бур-јортјасөс, Грузијаса-
-меншевикјасдөн-слугајасыс (окранка) англјијаса-
-король-палачјаскөд-өтув арестујталисны, лыјліс-
ны, ловјөн гуалисны. Сижі ми дыр Һерптөг
олим.

Ізшом-перјан-ин донбасыс дөникин-банда пазө-
діс. Сывөсна мыјкөдыра лоі ломтысны куш пес-
көн, торфөн, москуаса-пуд-рөма-шомөн да с. в.
Рабочејјас асланыс-зілөмөн да сөллөмыс-ужалө-
мөн ломтысанторјыс-щыгјалөм регыдөн бырөдіс-
ны, мездисны сыыс. Өні Һерптө да шомтө
војна-возса - војас - серти јона уна пер-
јоны.

1922-д-воын заграңитсаыс воіс мијанлы мед-
-возса шом-партија, 18^{1/2} мильон-пуд. Өні ми шом-
сө асным перјам, ас-муыс, кык-мильлард-пу-
дыс-уна быд-воён. Сижөс асным сотам
дај петкөдам мукөд-государствө: Ита-
лијаө, Франтсијаө, Мати-Асыввылө-да.
Һерпыд уна-жө шедө: аслыным тырмө
дај вузалам заграңитсаө. Со-өд кушөм-уна
вөчөма татујөд 3-4-воён!

Рабочей-вын вое-воё пыр-жө содіс, бурміс сы-
лөн олөмыс. Вое-воё сіјө унжык вөчө, буржык-
вузөс лөзө-да. 1923-24-д-воын гырыс-пабрік-за-
водјасын вөлөма мільонөн-жынјөн-рабочей, а 1926-
-27-д-воын, сөмын-жө сещөм-гырыс-пабрікјасын,
кык-мільон да жынјыс-нын уна. Рабочей со-
дөма мільон-мортые-уна. 1923-24-воын
шөркод - нажетка - рабочейлөн вөлөма
422-шайт, 1926-27-өдын лөө 712-ш.

Щөтө-кө бостам вузөс-донтөммөм 25%-вылө,
1926-27-д-воын рабочейлөн олөмыс
1923-24-д-воын-серті кыкпөв бур.

Та-дінө нөшта колө содтыны уна-пөлөс-сотсі-
альней-страковка: шөйтчан-керка (дом отдыха),
бурдөдчөм, отсөг рушка-нывбабајаслы да ка-
галы, јасліјас да м.т. Сотсіальней-страковка-сет-
ны 1926-27-воын быд-төлыс-вылө лөсөдөма квај-
тымын-віт-мільон-шайтөн. Му-пастаын, міја-
нын-кынзі, некущөм-государствөын-на
абу рабочей-крестаналы сещөм-шөйт-
чан-керкајас, көні ужалыејасөсө јона
дөчөрітөны. СССР өніјавыјөн өтрасөн
песөө-төждыеө став-ужалые-понда. Сі-
јө— мувыв-ужалыелөн горт, ас-му (оте-
чество).

Рабочейјас, на-понда-төждыеөмыс, јона-бурамын-
төны Совет-властлы: уна вөчөны. 1923-24-д-
-воын пабрік-заводјасын вөлі вөчө-
маөс ставсө вит-мільард-шайт-дон, а
1926-27-дын — дасөтө-мільард-шайт-
-дон. Крестана-рабочейлы-колан-көлуј кујим-мын-
да-уна өні лөзөны. Сөсөсә вөчөны уна-машинајас,
струментјас да с. в. Став-вөчөмыс војна-воґса-
-војас-серті унжык-нын, сытујөд воґө-нын тувтчим.

Сің-жө бура-уна-вөчөма тујјас-бурмөдөм-куға (туј-
жассө, паракодјас, паравозјас, вагонјас. да с. в.).

Сотсиализм-паскалөмын, асторјога - вузасысјаскөд да кулакјаскөд-венжөмын-да. Татујөд мијан уна-жө-
нын вөчөма. Ужалан ногјас индје Ленин. Отар-
сан, пролетариат-кычн-кутан-сотсиалистическеј-про-
мышленност, банкјас, тујјас. Мөдарсан, крестана-
овмөс-өтүвтөм. Кооператсјајас-понда еікт јон-
мө, паскөдчө-быдмө; крестана аскостас топыдҗыка
суртчөны, өтүвја-ужалөмјас лөсөдөны. Өтүвтчөны
гөл-крестанин шөркода-олыс-крестанингөд да өт-
вылыс отсаөны рабочејлы. Сотсиалистическеј го-
сударственнеј да кооперативнеј овмөсјас топыда
суртчөны мөда-мөдыскөд, личкөны непманөс да
кулакөс—лазөдасны најөс. Олөм петкөдлө, Ле-
нинлөн-кывјасыс збыл вөлөма, ставыс еіңи мунө.

1926-27-д-воын кооператсјајасыс со-кушөм-
-бурјас-нын төдчөны. Уҗдысан-кооператив Сојуз-
-пастаын дас-еурс, дас - миллон - гөгөр-
-шлен сетчө өтүвчөмаөс. Кустарно-про-
мыслөвеј-кооператсја өтүвтө квајтө-еурс-
-кустарөс; вузөсыс налөн квајтө-миллон-
-шajt-дон. Медеа-јона паскалис овмөс-кыпөдан-
-кооператсја (сельско-хозяйственная), уна аслыс-
-пөлөс-шөр-правленьнеөн (хлеботсентр, лнотсентр,
маслотсентр, плодовинсојуз, картофел-сојуз да с. в.)
Овмөс-кыпөдан-кооператсјаын лыд-дысө квајт-
-миллон-шлен. Вузөсыс воын бергөдчө миллард-
-шajt-дон. Потребителскеј-кооператсјалөн пөшті
быд-еіктын і прездын лавка. Сіктса-лавкаыс лыд-
-дысө еіңи дас-еурсыс-уна, даскык-мил-
-лон-пajшщик-шленөн. 1926-27-д-воын вузөсыс
бергөдчас дас-миллард-шajt-гөгөр. Став-
-вузөсыс республикајас-Сојузын вонас бергөдчас

пöпгө кыз-һол-миллон-шајт-дон, сиз-кө, инө, потребкооператсия-бергөдөм лө 40% став-вүзөс-бергөдөмас.

Правительство-төждыеөмөн да ужалыяс-зилөмөн кооператсия государствоса-вүзасөмкөд асторјога-вүзасыөс өтарө зырөны. Асторјога-вүзасылы мед-барышнө вүзасны чукөрөн, гырыс-партияөн. Вүзасөны, ҫерт, і ічөтїкаөн, кодї мыј корыштас, сөмын сїјө абу кївыв налы: рөскөднө. Важөн озыржыкјас езжык і зїлы ічөтїкаөн-вүзасны, өнї-тај лої-а, һевелыыс щөктїс-да. Өнї гырыс-партияөн-вүзасыс асторјога-вүзасыыд зев-һин еща. Став-вүзөс-бергөдчөм-донын на-пај-вылө воө сөмын 9%; 91% үеө кооператсия да государство-вүзасөм-вылө. Тајө чукөрөн, партияөн-вүзасөмын. Ічөтїкаөн-вүзасөмын вежөмыс ыжыккод-жө. 1923-24-д воын ічөтїкаөн-вүзасыс асторјога-вүзасыс-пыр бергөдчїс 90%-вүзөс, а өнї муно сөмын 35%. Пондам надејтчыны, кооператсия регыдөн зїкөз сїјөс лүкыштас—бырөдас. Колө һөшта вїставны, пабрїк-заводјасын капїталїст-көзәјїн сөмын 5%. Төдөмыс, сенї һепман кулаккөд быд-ногыс грабїтөны, пессөны озырмөдчыны ужалыс-јөз-гөрб-вылын. Јешщө кымынкө-во бура-вежөралөмөн чорыда косаыштам һакөд дај вермам гагјасөс. Колө зелтчывны, став-выннымөс пуктыны јонмөдны сотсїалїст-промышленносө, кооператсия-да. Коммуһїст-партия Совет-власткөд вөчїсны план гырыс-пабрїк-заводјас воставны. Лезасны һажөс, вүзөсјас содөны. Колө мїјанлы зїлы ашпөр-вүзөсөн овны, заграһтсасыс-вајтөг. Колө зїлы сетны крестанїнлы быд-пөлдөс сојан, паскөм-көмкот, быд-пөлдөс-дозмук, струментјас, машинајас, му-вынеөданторјас да с. в.

Колö мiанлы аслыным велöдчыны вöчны машинажасö, электростантсiяжас, паракоджас, паравозжас да с.в. Сijö рабочеjжаслы уж. Мöдарсаң, колö öтүвтавны крестана-овмöсжас. Колö отсавны воегыны машиннеj-товаришществожас, выj-вöчан-заводжас, öтласа-шабди-керан-иңжас да мукöд-пöлöс-тöваришществожас. Отсавны ставнымлы сөмөн, бур-мывкыдөн, ужжас-вылын-туjдөмөн да мукöд-ног. Став-выныс мi-жан öтүвтчöмын: öтүв ужавны,öтүв косавны.

Сотсиализм паскалас öтүвжа-ужалөмөн, кооператсiя-отсавөмөн. Колö лөсөдны сiктжасö öтласа-пöжасан-иң, сожан-жуан-иң, пясласан-иң да с. в.

Велöдчöмын, öтүвчöмын-да. Бур-сотсиалистөн-кө көсжан лоны, колö велöдчыны. Сар-дырjи рабочеj-крестанаөс ез велöдны, полисны најö сүемöмые, збоjмöмые-да. Велöдчытөм да пемöстуjын-олөм колi мiанлы сар-правителствосаң. Ез-öд вее Ленин-jорт унаые шулы, мiанлы-пö нöшта револютсiя колö вöчны, култура-револютсiя. Мiанлы колö зiлны сүемыны, төлкөавны, унжык тöдны, унжыктор кужны вöчны. Сijö-кө оз ло, рабоче-крестанскеj-власт-jылые немтор i сорнитны. Мыj бурис, уна-миллон-морт-кө морт-права аслыныс шедöдiсны, а авныс пемыдöе, велöдчытөмөс, унаыс оз тöдны нi оз вежöравны мыj кызi вöчны, кокниа-шедöдчöны враг-тывjö—пöрjалөмö. Пролетариат-демократiя (абу буржуазнеj—сiе-кока, а настöжашщей пролетариат-демократiя) лөс сijö, көнi став-ужалыгыс пуö-велöдчö, ужалö быд-общественнеj-ужын.

Jözöс-jүгдöдан-уж-нуöдыс-комиссариат (Наркомпрос) да гырыс-jöz-пөвсыс-пемыдлун-бырöдан-Ленин-нима-общество (ОДН) револютсiялы зев-

-нын уна вöчисны. Мöскуа-код-губернајасын пöштi став-јöзсö-нын велöдöма. Быдлаын, дажö мед-бо-ки-, мед-ыли-грездјасын велöдöны грамотаö гыры-сöс: нывбабајасöс i мужщинајасöс. Велöдчöмыс зев-ыжыд-бур. Велöдчöм-мортлөн-пö einвозыс вое-са, шулöмаöе дажö важ-јöз, велöдчытöмјас. Нажö да велöдчöмыс бурсö вöлөм тöдöны, казавлöмаöе. Зев-нын-јона колö грамотаыд нывбабалы: сiјö-öд мам, быдтö поснi-гражданаöе. А быдтыгöмыд ој-јöј-ыжыд-уж, уна-тöдöм сетчö колö.

Велöдчöм-нывбабаыд—велöдчöм-роботнiча, велöдчöм-культураа-јорт, граждaнка—социализм-лöсöдыс, бур-козасыс капиталкöд. Сiјö тöдö, кушöм-тор кызи вöчны, ужыс сылөн öдјөнжык содö дај аслыс кокнiджык. Сiјö тöдö, көни кызи олöны, мыј ужалöны; вежöралö, кызи аслыс буржыка овны, кушöм-овмöс лöсöдны: вежöралö олан-ногјас, уж-нуöдан-ногјас-да, отсалö мывкыднас да тöдöмнас буржык-олöм-лöсöдны да с. в.

Нывбаба-кост-уж, медеа-нын Асыввылын, көни медбөрја-војасöз нывбабајас олiсны кык-көрт-чеп-кыш-шын (капитал дај ас-мужик-кабырјасас), зев-ыжыд-историческеј-тор. Колö зiлны сiјö-ужсö возö нуöдны, паскöдны. Öд нывбаба му-вылын зев-уна: жын-мында став-олыс-пиас.

Зев-колантор комсомол да пионер-пöвсын öни кушöм уж-нуöдöны. Велöдчöны поснi-челад шко-лаö-ветлытöг-на јещцö, велöдчöны гырысжыкјас iчот-школаын, шөркөдын, рабфакјасын, вузјасын. Быдмöны, велöдчöны, јещцö велöдчöны-дај 140-мiльлон-ужалыс-морт Совет-странаын.

Рабочеј-крестана велöдчöны овны, олöм-лöсöд-ны, щöц велöдчöны i козасын. Нажö тöдöны, ка-питалистјас мiјан-вылö јона пиңсö јiрöны. Сiјö i

видчы, корја лок-зверјас-моз уекöдчасны. Нöшта-öд он тöд, кодар-боксаң уекöдчасны: пезјасыд гөгөр кыңјалöны, быдлаын емöс. Сывöсна быдлаын—боки-карјасын, шöрын—лöөдам ми бур-,ыжыд-өдлöма-револүтсija-виңыясöс — рабочеј-крестана-Гöрд-армија. Сытујöд мијан-уж зев бура да шылыда мунö, некущöм пыкөм нi венгöм оз овлы. Јона отсалöны ужалыяс лöөдны сынöдöд-лебадан-флот.

Мед-јона став-имперіаліст пыщыс пыр повзöд-лö мијанöс мед-мудер, лок да пез-оласа англијаса-буржуј. Öти-му абу, көн сijö оз војут. Быдлаыс куралö-грабитö. Сijö топöдöма, ужöдö ас-вылас јегиптаңинöс, турокöс, арабöс, индусöс, мусульмаңинöс, негрöс, китаетсöс да с. в. Ем-кö көнкö оружјötöм-морт, грабител-англичаңин-лорд сениңиң, кулö сылыс кусö. Октабрса-револүтсija—Рытыввыса да Асыввыса-ужалыяслөн Совет-сојуз-мамыс, Комінтерн, места-вывса-коммунист-партијаяс-да чуксалöны пököритöм-раб-јöзöс мездыны кырныщјас-гыжыс, лöөдны аслыныс выль-,долыд-,шуда-олöм. Лок-зверјас кылöны-ңиң, муыс на-кок-улын вөрчiс, регыдөн уасны пидöстöм-гуранö,—јешщö јона скöрмины СССР-вылö, сiзi ескö i пурыштасны сijöс, чапјасны. Быдеаманогыс корөны помка војна пестыны рабочеј-крестанакöд, мырд-ыны на-кiыс власт да сетны сijöс важ-помешщик-капиталистјаслы, кнъзјаслы, корольјаслы-да.

Мијанлы јона колö виңны да дöзöритны Гöрд-армијаöс, нöшта вынөдны сijöс-да. Став-ужалыс-лы колö отсавны виңны Совет-республикајас.

Сiз-жö пыр ужалыясöс чежмöдлöны, кыскöны уж-вылö да велöдöны ужавны уна-пöлöс-учреж-

деңгезијасын. Кымынлаө-өд өни бөрјөны ужавны ра-
бочеј-крестанаөс, велөдөны најөс быдтор вежөрав-
ны, артавны, төдны, вөчны буртор став-јөзлы. Сө-
ветјасын да сөвет-бердса-коміссіјајасын кык-кујим-
мільон-возын-муныс-рабочеј-крестана ужалөны.
Профсојузјасын дас-мільон-гөгөр-шлен, быд-пө-
лөс-кооператсіјаын—25-30-мільон; сен сесса ныв-
баба-кост-ужалөм-да, комсомол-да, пиөнер-да, Осо-
авиахим, ОДН, пабрік-заводса-совешцаһејас-да.
Ставнысө најөс ас-бөреаыс нуөдө мільон-шлена-
-коммунист-партија. Став-тацөм-общественно-поли-
тическеј овмөс-бурмөдан да культура-кыпөдан-ор-
ганізатсіјајасыс губка-моз кыскөны ас-пыщкас
быд вежөра, асө-морттујө-пуктыс-ужалысөс. Тази,
со, өтүв-ужалөмөн, јонмө рабоче-крестанскеј
власт, паскалө пролетариат-культура.

Национальней-республикајас-лөсөдөм. Сојуз-да.

Быд-государствоын ем аслыссама ас-сөрһиә-јөз.
Зев-һин уна сещөмыс мјанын, Сөвет-муын. Не-
кытөни сещөм-јөз-кост-оланног сещөм-бура абу лө-
сөдөма, кызи Сөвет-Сојузын. Капиталист-государ-
ствојасын став-јөз-вылас ыжыдалысјасыс буржуј-
јас. Налы колө, мед ескө посһи-котыра ас-сөрһиә-
-јөз мөда-мөдыскөд пыр зычитисны да пурсисны. На-
јөс нарөснө мөда-мөд-вылас үсөдөны, мед кокһид-
жык быд-пөлөс-сөрһиә-јөзөс торјөн грабитны да
нарһитчыны на-вылын. Јона виҙөны најөс өтүвт-
чөмыс. Сарскеј - Россіјаын унжык-олысыс вөлі
увтыртөм посһи-котыра ас-сөрһиә-јөз. Налөн һе-
кущөм-права ез вөв. Мукөдсө, олөмыс-јона-колөм-
-јөзөс, пөшһи велөдчытөмјасөс, шуам, киргізјасөс,
башкирјасөс, калмыкјасөс да м., виҙисны рабутың,
зикөз најөс рөзөритисны, щыг виисны.

Сөвет-власт вöвлытöм-бур ас-горниа-жöзлы вöчис: став-ужалыг-жöзсö, көт-кущöм-горниа сijö, быд-пöлöс-правайн öткoдалис. Быд-посни-котыра ас-горниа-жöзлы сетис права лöсöдны аслыныс олöм кыçи налы колö, көт-пö çикöç торjöдчöj мукöд-жöзыс. Сöвет-власт збылыс, олöмас петкöдлис, мыj рабочеj-крестана-муын абу даj оз вермы лоны мукöд-горниа-жöзсö - нарнитöм, увтыртöм. Мöдарö, быд-посни-котыра-ас-горниа-жöзлы сетöма вöла торjöдчыны автономiяа-областö—аслыныс ас-олöмөн вескöдлыны, кычöдны-бурмöдны овмöссö кыçи аслыныс колö, воставны школаjас да велöдны сени ас-кыв-вылын, лöсöдны сyд да гижны нiгаjас ас-кыв-вылын-жö, воставны быд-пöлöс рабочеj-крестаналы-колан-учреждeннeяас. Став-ужсö сени нyдны бара-жö ас-кыв-вылын, медем рабочеj-крестаналы ставыс гöгöрвоана вöли, вермис вежö-равны, вочакыв-виçны кор колö-да. Кущöмкö-областын - кө ашпöр-сöм оз суçы овмöс-нyдны, шöр-правитeльство налы отсалö: jукöны Соjуз-докодыс. Некущöм област оз öтдортны, отсасöны ставныслы öтмоза. Быдлаыс зилöны бурмöдны-пакöдны ужалыг-жöз-овмöс: крестана-овмöс, промышленность-да. Костöны нурjас да васöд-инjас, көтöдöны кос-инjас.

Колöмажык областjас електофитсирyтöны. Восталöны сетчö фабрик-заводjас, туjjас. Садмöдöны, чуksалöны вежöра-олöмö степjасын, тундраын да таjгаын-олыс мед-пемыд-, вöj-жöзсö. Кыjеыс-вöралысjас, местаыс-местаö-ветлöдлыс - скöтвиçысjас, черикыjеяс, му-бердö-бостчысjас-и, — ставныс öтyтчалöны сöветjасö, кооперативjасö, пемыдлун-бырöдан-обществоjасö да с. в. Мед-пемыд-пелöсас Соjузын пырö електричество-jyгöр, сyтугатöм-ра-

dió da большевик-Ленінлөн чукöстчöмыс. Сijö корö jözöс вескöдчыны, велöдчыны, öтувтчыны да, рабочеј-класс-велöдöм-ногөн, лöөдны аслыныс выл,-долыджык-олöм.

Пролетариат-программа-серти-жö лöөөдöма Сöвет-Сојуз. Сетчö пырö квајт-республика: РСФСР, 100,5-миллон-олысөн; УССР, 28,5-миллон-олысөн; БССР, 4,9-мил. - олысөн; ЗСФСР, 5,8-мил. - олысөн; Узбекса ССР, 5,5-мил. олысөн; Туркменса ССР, 1.000.000-олысөн.

РСФСР-ын 44-губерња, 4-торjöдöм-област (Урал, Вој-Кавказ, Сiбыр, Блi-Асыввыв-da), 23-автономiјаа ССР да автономiјаа областјас: Башкирскеј АССР, Бурато-Монголскеј, дагестанскеј, Казакскеј, Карелскеј, Крымскеј, Волгапöвсса-неметсјаслөн АССР, Татарскеј, Чувашскеј, Якутскеј, Вотскеј, Калмытскеј, Кара-Калпакскеј, Киргизскеј, Комi, Мари, Ојратскеј, Адыгејскеј, Ингушскеј, Кабардино-Балкарскеј, Карачајево-Черкесскеј, Вој-Осетiја да Чеченскеј. Тајö-став-пыщкас мед-ичöт-област Ингушiја, 69.000-олысөн. Мед-ыжыдыс—Казакскеј, 5.000.000-олысөн. Сы-бöрын олыс-сертиыс Тотара-автономiјаа-област, 2.800.000-олысөн; Башкирија—2.400.000- олысөн. Став-автономiјаа-республикаас да областын 18.000.000-ужалыс-морт. Ставнысö најöс Сöвет-власт мездис капитал-кабырыс да корис ужавны öтув, выл-олöм-лöөөдны. Торjöдöм нол-областын (Урал, Кавказ, Сiбыр да Блi-Асыввыв) олöны 66,5-миллон-морт. Сiз-кö, 44-губерњаын РСФСР-ын олöны 62-миллон-морт, 45% Сојуз-паста-олысыс. ССР-Украинаын торjöдöма автономiјаа ССР Молдавија. Сыкöд ортча Румынија. Румынија топöдöма Бессарабијаöс, пычкö сылыс став-вын-ебöссö, озырлунсö; рабочеј-

-крестанасё рабё пёртёма, пыр кыждё на-бёреа, арестујталё-да. А ортча-олиејас — украинетсјас молдаванакөд—Сөвет-Сојузын олоны, асныс граждана, вёлаые ужалёны, бурмөдёны асыныс оломсё, овмөссё-да, велөдчёны-і. Польшын Пилсудскеј ужалыс-украинетсјасөс, белоруссјасөс-да, оз-жө морттујё пукты. Сени најөс вескыда грабитёны: топөдөмаёс—оз леңны вёлаые ужавны ні сорнитны. Арестјас оз і куслыны ыжыда. УССР-жө да БССР торја-республикајас, асныс, кың кужёны, асыныс оломсё дөөдөны. Ас-окота-сертыс најө пырисны Сөвет-Сојузё шленө.

Кавказсајса (Закавказская) СФСР-ын со-кущөм-автономіјаа-республикајас: Азербөейджан, Арменіја да Грузіја. Азербөейджанө пырөны: а) автономіјаа ССР Накичеван да б) автономіјаа-област Нагорный Карабак; Грузіјаө — а) ССР Абхазіја, б) ССР Аджарістан да в) автономіјаа-област Југо-Осетіја. Кавказын олыгыс зев-уна-пөлдөс. Сар-дырји најө пыр зычитисны аскостаныс, унаыс косасисны, прамеј-војна-код вөвлі. Медеа-нин армјана тотаракөд ездөсавны. Сізі-жө олісны кавказса-војтыр аскостаныс англічана-дырји, кор ыжыдалисны сени жежыд-меңшевикјас. Пурисны Грузіја Арменіјакөд, Грузіја Азербөейджанкөд; мөда-мөдсө војнаөн повзөдлісны. Оні, Сөвет-власт-дырји, став-кавказса-ужалыс-војтырыс өтвылыс пессёны дөсөдөны выл-олөм ас-республикајасас. Вөтлісны најө буржуж-помешцікјасөс, кназјасөс, кулакјасөс, меңшевикјасөс, англіјаса-буржуж-агентјасөс-да. Быріщөщ накөд зычитан-помга кавказса-ужалыс-јөзлөн, мөда-мөд-вылас-воөм-да.

Немөвејја-төртөм-јөз (немыс ез лөсавлыны мө-
да-мөдыскөд, пыр зычитисны), өнја Узбек да
Туркмен-республикајас, олөны вокјас-моз, өтүвја-
-уж нуөдөны. Тажө петкөдлө, мыј ужалыејас мө-
да-мөдыскөд зев-бура да шыңитөма вермөны овны.

Міјан-вылө-виçөдөмөн капиталіст-государствоса-
-ужалыејас, медеа Англијаса да Франтсіјаса-рабо-
чејјас, велөдчасны выль-ногөн лөөдны олөм ас-
ланыс-государствоын, мездасны колоніјаса-јөзөс
нартитөмые, пондасны виçны најөс вокјасөс-моз.
Рабочејјаслы колө бостны властө ас-кіас, вөтлы-
ны јөз-гөрб-вылын-олые-,вир-пычыкыс-капиталіст-
-помештікјасөс, мунны Сөвет-Сотсіал-Республика-
јас-Сојуз-тујөд.

СССР-јөз-кост-олөм. Гражданскеј-војна-помасөм-
-бөрын, кор став-белејсө раммөдісны, вөтлісны
Сөвет-муыс, мукөд-государствоса-правителјас һөж-
јөһикөн, мөда-мөд-бөремыс, пондісны пыдди пук-
тыны Октабрса-револютсіја-правителствоөс, паніс-
ны накөд сорһіјас. Мукөдыс ез другөн сывы-
лө сетчыны, дыр пыкөісны. Најө ас-муас еібө-
дісны II-Интернатсіоналса-сотсіал-демократјасөс,
велөдісны најөс, кычи-піјанөс-моз, кывзыны налыс
да вөчны, мыј щөктасны. Мөвпалісны сізі-жө
һөбны налы-служитны большевикјасөс. Сізі мөвпа-
лісны, сізі і ужалісны муđerжык буржуж-нырщікјас,
мошеһык Ллојд-сҗордҗјас. Горшжык-һөшјура-
јас корісны војна СССР-көд. А вузасыејас про-
мышленһыкјаскөд мөдарө кыкөісны: налы вөлі ко-
лө міјанкөд-һөбасөм-вузасөм. Наркомінделлы (орт-
сыса-уж-нуөдан-коміссаріат) зев-сөкыд вөлі сіјө-
-војасө косасөм-сорөн нуөдны ужсө. Өні сіјө гы-
лыдажык мунө. Бөрја-5-6-воас гырыс-капиталіст-
-государствојас, мөда-мөд-бөремыс, СССР-өс пон-

дiсны пыддi пуктыны, сорнiтны сыкөд праваа-государствокөд-моз. Сöмын-тај Америка мыјкө ыш-һасө-на-а, Сöвет-правiтелствоөс оз правiтелство-пыддi вiз. Ачыс ескө вузасөмөн мiјанкөд зев-һин јона суртчöма-да.

Тајö-став-вöснаыс мiјан пасғалис вузасөм-һö-басөм мукөд-государствојаскөд, крепаммөдiс мi-јанөс öтсöгласа-олөм-понда (за мир)-косын. Медым лөөддны сещөм-öтсöгласа-олөмсө, вiдчыены вьль-војнајасыс-да, мi сорнiтiм капиталист-государство-са-правiтелјаскөд, лөөдчiм накөд, кызi вöли мiјан-лы позö. Лөөдчам накөд, а асным пыр тöдвы-лын кутам: буржујыд-öд мiјан-враг, другыс—став-капиталист-странаса-рабочеј-класс да колоңјаса пызыртөм-нартiтөм-ужалыејас. Мi сөкi төдiм, дај öнi төдам, Октабрса-револүтејаыд му-паста-револүт-сiјалөн возза-помыс—нырыс. Кытчöз оз бырны мiјан-гөгöрыс капиталист-ыжыдалыејас, пыр лөö војнаыс вiдчыены, он төд кадсө һi iнсө, кор кыр-нышјас уекөдчасны. Со-тај-һö англичана-лок-звер-јас (ез ужалыејасыс-а, буржујјасыс) һеважөн мыј вöчыштiсны: Пекиныс дај Лондоныс мiјан-пред-ставiтелствонымөс пазөдiсны. Китајö ыстiсны вој-ска, СССР-көд дүгдiс волыны, кресталис вузасөм-һöбасөм-јылыс лөөдчөм-артмөдчөм. Песөны пестыны вьль-војна. Став-врагыс мырөһны öтвы-лыс нырыштны Сöвет-властөс. А налы-воча зев-јон-организатсiја мiјан ем: муыв-рабочеј, рево-лүтсионнеј-крестана да Асыввыв-ужалыејаслөн öт-увтчөм. Му-паста-револүтеја Октабрөн-шөдөдөм-тор помөз крепаммөдас.

Муыв-ужалыелөн, став-рабочеј-крестаналөн сөкi лөö öтi Сотсiалистiческеј Сöвет-Республикајас Сојуз.

Кывбөр.

Виждлам-кө бөрө, думыштам ставсө, мыј вөчө-ма дас-воён Октабрса-револютеја-бөрын, СССР-са, дажө мувыв-рабочеј-крестаналы ем мыјөн ошјые-ны. Квайтөд-јукөн-му рабочеј-крестана-власт-улын. Сені өні важ-олөмөн-векөдлан-ногјаслөн веег вужөрыс абу. Став-помешщик-капитальистө вужнас і бөжнас вөтлөма, белејјасөс вермөма, бандитјасөс лөһөдөма. Мукөд-государствоса-капитальистјас-лыс СССР-вылыс лапајасөс вештөма, мыј көсјис-ны бостны мјанлыс, ез вермыны. Лөсөдөма-һин, чоңталөма война-дырса-пазөдалөмјас, жугөдалөмјас. Воыс-воө бурмө-паскалө крестана-овмөс, промыш-ленность, транспорт-і. Ödjө содө бјуджет. Төдчө-мөн бурмө крестана-рабочејлөн-олөм. Паскалө социальистическеј-овмөс-лөсөдөм: социальистическеј промышленность, крестана-овмөс, кикост-уж, ко-оператсеја. Рабочеј-крестаналы долыджык-кокөид-жык-олөм лоі,—пондисны најө велөдчыны, сүе-мөдчыны, аенысө нөшта кокөөдны—өтувтчавны. Уна-дас-мільон-ужалыс суртчөма олөмөн-векөд-лан, овмөс-кыпөдан, јөзөс-өтувталан, јөзөс-југдө-дан-ужө. Бурмө-вынсалө пролетаріат-государство. Быдмө-вынсалө пролетаріатөс воө-нуөдыс про-летаріат-коммунист-партеја. Совет-власт өні мед-јон, мед-сулач-власт мірын. Мукөд-государствојас сывкөд лыддысөны, пыдди пуктөны.

Зев-һин, со, уна бурсө вөчөма, а позө оз сувт-ны та-вылын, овны воө, мыј өні ем? Оз! Мјанлы колө аскостыс помөз-бырөдны асторјөга-вузасыс-јасөс, кулакјасөс-да. Мјан зев-уна посөні да выв-ті-посөні асторјөга-овмөсјас. Сөрт еекө, со, најө ужалысјас-кыын-да, пыр-жө асторјөгаөс, абу өтув-

талма. Колө најос отувтны ыжыд-бур-социалистическей-овмөсө (отув ужавны отувтөм-мү-виң-вылын). Зев-на уна мијанын пемыдлун, велөдчытөм, һинөмабуө-ескөм, јенлы-кевмысөм. Емөс-на ужалыјас-костын ыжыдө-пукысјас, уҗыс-көҗөдчысјас, мөда-мөд-вылө-ыстысјас, делө-һужөдысјас. Зев-на јона да уна колө мијанлы велөдчыны, велавны вөчны-да. Унаторјыс мијанлы колө чөвтычыны. Став-локсө важ-олөмыс колө сотны, бырөдны җикөҗ да востыны туж выл-социалист-культуралы.

Унатор-на мијанлы колө вөчны, сөмын сјјө көстөг оз шед. Кыҗи косасны, кушөм-ногөн став-колланторсө вөчны? Та-вылө воча-висталөм еурас колан-дас-во-чөжса-көсыс.

Өткө, рабочеј-класс ескө кыпөдчис-ө да вермис-ө ассыс-врагјассө партија-һуөдтөг? Мијан германјаса, венгрияса да мукөд-револүтсияјас петкөдлісны, мыј врагјаскөд-косасны да вермыны најос колө партија. Көни большевик-партија вөли ичөт-на, вынтөм, сени буржујас меншевикјаскөд еинисны рабочеј-классөс. Октабр вермис сөмын косын-дорөм, чорыда-суртчөм, бур-дистциплинаа важ Ленин-һима-большевик-партија-отсөгөн.

Мөдкө, вермис-ө ескө рабочеј-класс врагјассө крестана-отсөгтөг? да мөдарө: вермисны-ө ескө крестана куш-ас-вынөн мездысны помещицк-кабырыс? Ез! Мөда-мөдыслы-отсавтөг һекушөм-мезлун ескө налы ез шед. Татујөд Октабр со-мыј петкөдлө. Временнеј-правительство-дырји, кор олөмнас бергөдлісны меншевикјас, есерјас-да, крестана-кыпөдчылөмјас (восстания) пөдтісны карателнеј отрадјасөн. Сің-кө, карса-ыжыдалысјас виҗисны помещицкјасөс. Медым бырөдны еиктыс помещицк-

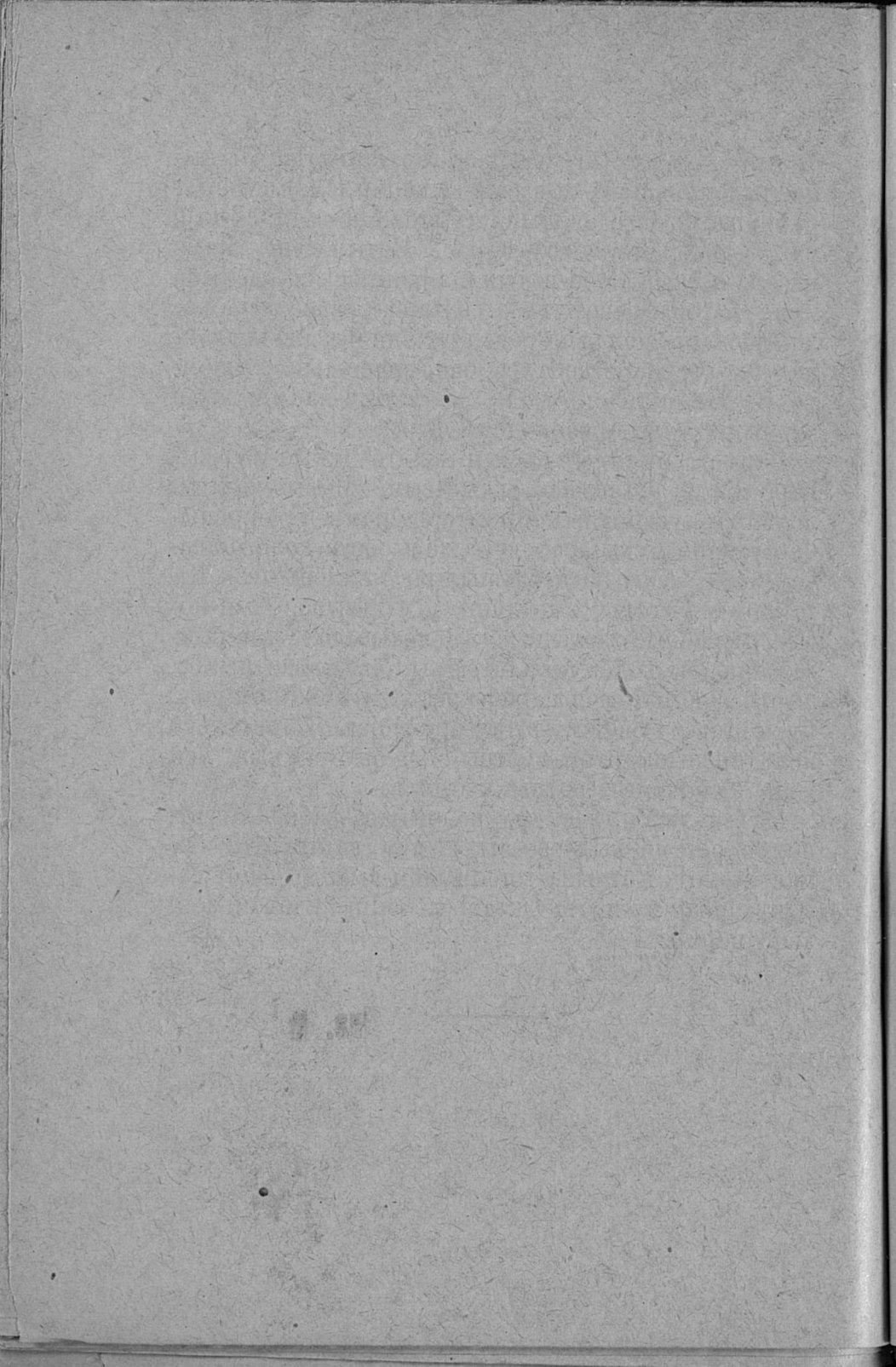
јасөс, шедөдны крестаналы мезлун да му, колө вөлі карјасын властсө боетны рабочејјаслы ас-
-кіас. Сіңі і вөчісны најө. Рабочеј-класс паніс
мезлун-шедөдны кое аслыс, крестаналы-і. Рабо-
-чеј косө петіс крестана-вылө-надејаөн. Крестана
шыасісны рабочеј-чукөстчөм-вылө. Најө ескісны
пролетариатлы. Рабочејлөн да гөл да шөркод-
-олие-крестанінлөн-өтүвтчөм (сојуз) верміс граж-
-дан-скеј-војнаын. Сіјө-жө-өтүвтчөм да өтвылыс пес-
-өм уна-буртор вөчісны сотсіалістическеј-овмөс-лө-
-сөдөмын. Кожмөдкө, тырмымөн-ө мјан ашөр-вын
вөлі врагјасөс помөң вермыны? Ез! Октабрса-
-револүтсіја-воңға-лунјасө зев-кокніа почө вөлі
мјанөс пуг-пае жутөдны мукөд-государствоса
војскалы. Фронтјас секи воссаөс вөліны: важ сар-
-скеј-арміја пышјіс, а Сөвет-властлөн Гөрд-арміја
ез-на вөв. Көді-жө секи мјанөс мездіс? Мукөд-го-
-сударствоса рабочеј-ужалысјас: најө олөм-јывсыд
да олөмөн-векөдлөм-јывсыд мјан-моз-жө мөвпалө-
ны. Германіјаса-рабочејјас бунтујтчісны, Англија-
ын востісны Сөвет - властлы - отсасан - комітет,
Франтсіја-паета нуөдісны кампаніја војска бөр
гортө вајны. Төдөмыс, тащөм-бунтјас да војујтө-
мыс-чужасігөн капіталістјас пыдө Сөвет-муө ас-
-сыныс војскасө ез лыетны пыртны. Көдјасөс вөлі
пыртөма, весіг најөс доі бөр петкөдны. Рытиввыв-
-государствоса-коммуніст-партіјајас да ужалыс-јө-
-зыслөн отсөгыс зев-ыжыд-бур вајісны мјанлы Пөл-
-шакөд-војујтігөн. Секи-жө колоніјајасын ужалісны
Комінтерн да сылөн сектсіјајасыс. Капіталістјаслы
ковміс шыбытны војскасө і сетчө, сені кутчісны.
Быдлаын мувыв-ужалысјас гычісны, јур лептісны
ас-понда сулавны, мездысны вермытөм-сөкыд-олө-
мыс. Көсјас Маті-Асыввылын, Туртсіјаын, Пер-

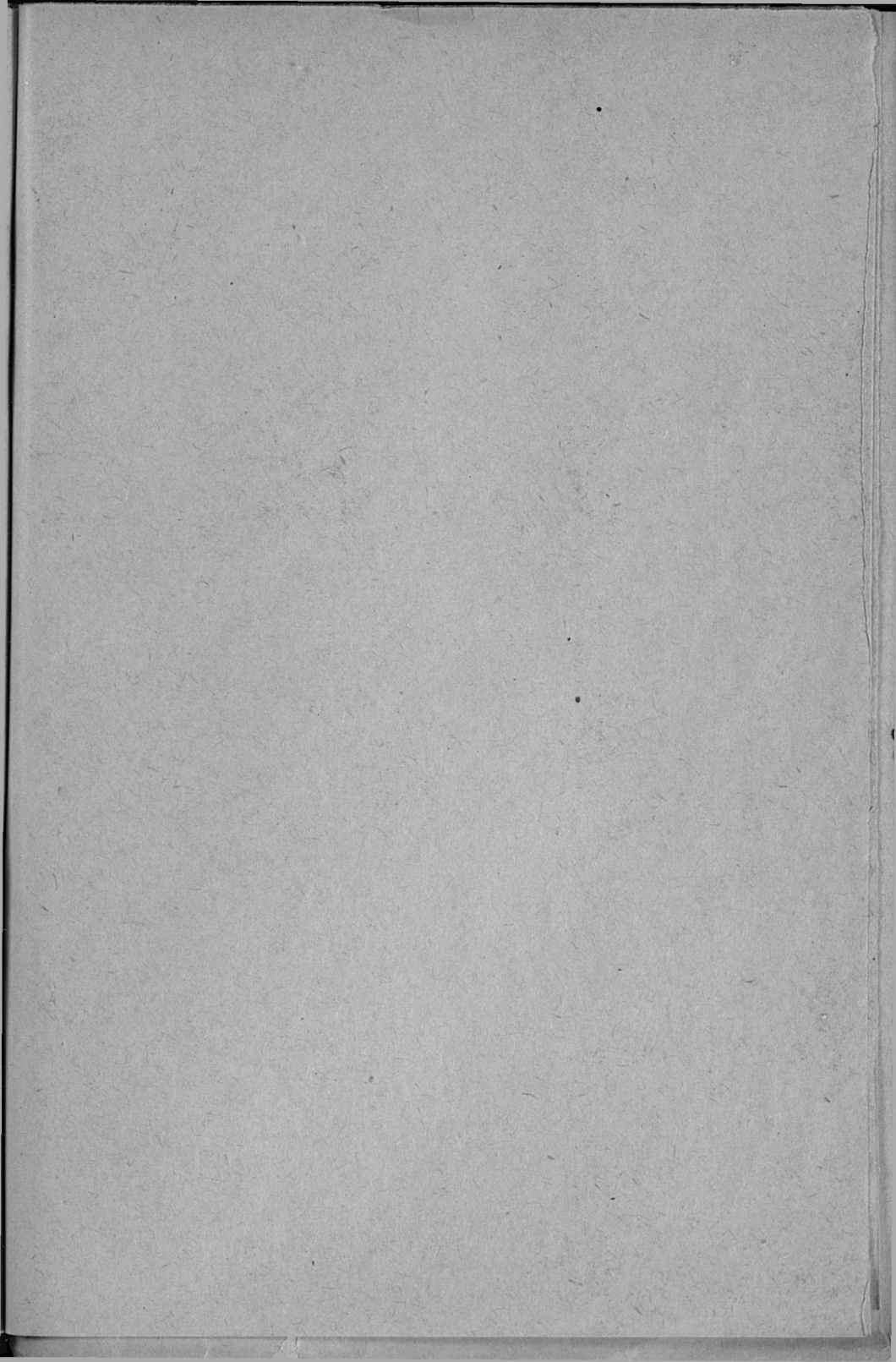
сіяын, Мароккоын, Индіјаса-забастовкајас да кыпöдчылöмјас, Јава-дi-вывса-кыпöдчылöм, Лунвыв-Америкаын да Корејаын гычылöм,—ставыс-öд тајö мувыв-револүтсіја воз-серјас. Матын, инö, ачыс револүтсіјаыс. Мед-возын серјас-пiас зев-паскыда мунö Китајса-револүтсіја. Китајса-револүтсіја, колоніјаса патсіонално-револүтсіонней-кыпöдчылöм-јас, јöз-государствоса рабочеј-класс-кыпöдчылöм-јас,—ставыс-öд сіјö вöлі і ем ыжыд-надеја мiјан вермыны мувыв-револүтсіја-дырјi.

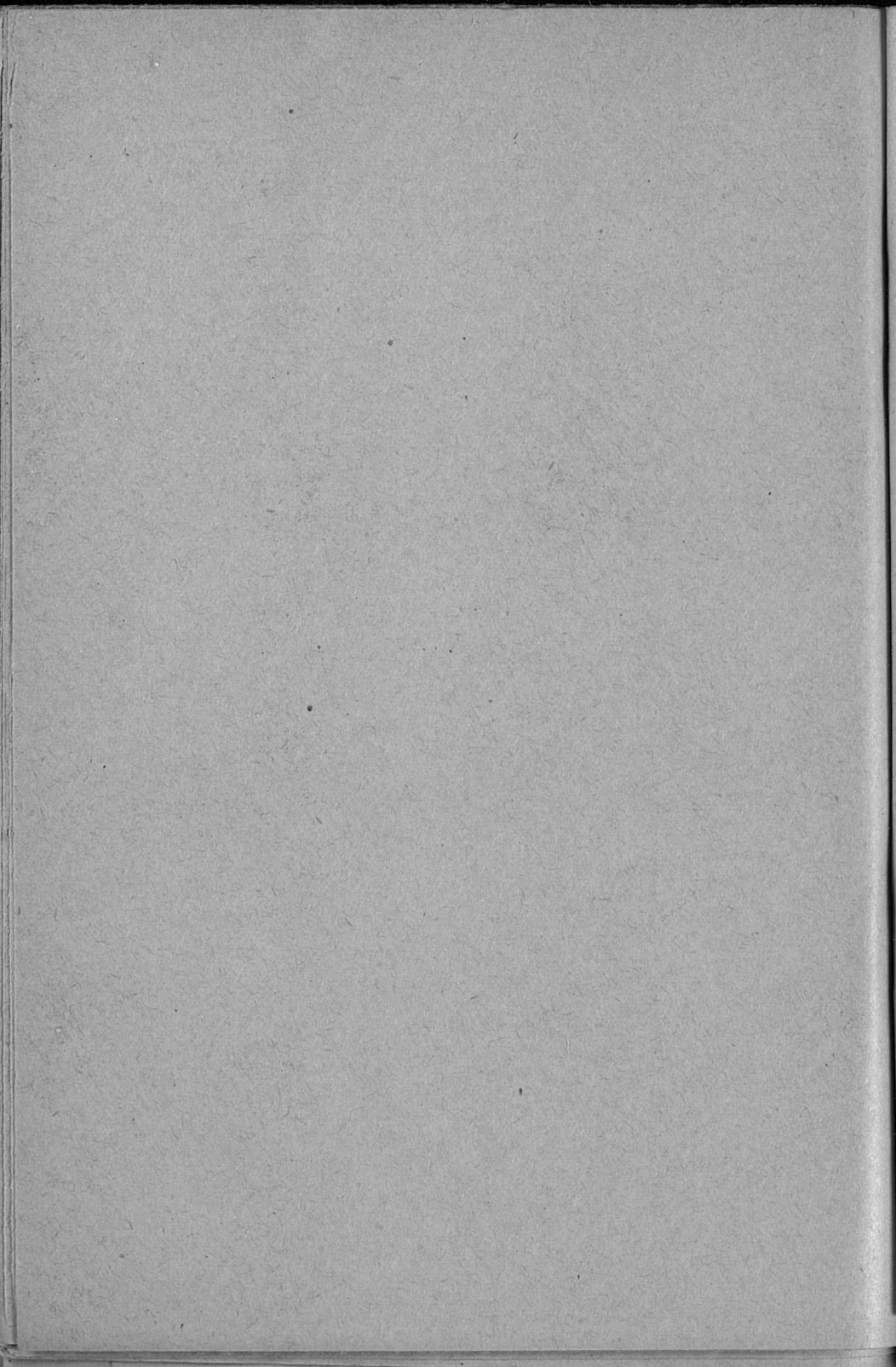
Бара-на мiјан-јур-вылын кыптö ыжыд-сöд-кы-мөр. Колö видчыны ыжыд-гым. Мувыв-капітал лöсöдчö лукышты Комiнтерн-знамја-улö-крепы-да-суртчöм-мувыв-рабочеј-ужалысöс да колоніјаса-рабјасöс. Англіјаса-кырнышјас ужалöны-һин: Китајкöд војутöны, зыртчöны СССР-вылö, быд-ногыс мыреöны кыскыны сіјöс кос-вылö. Став-вын-ебöснымöн колö мiјанлы виэны Сöвет-властнымöс, зiлны јонмöдны рабочеј-крестана-Гöрд-армiјаöс, бурмöдны Сöвет-му-виэан-öружјöјас. Став-вынсö колö крепыда јитны-суртны да быд-сдукын мед вöлі лöсöдчöмыд петны кос-вылö.

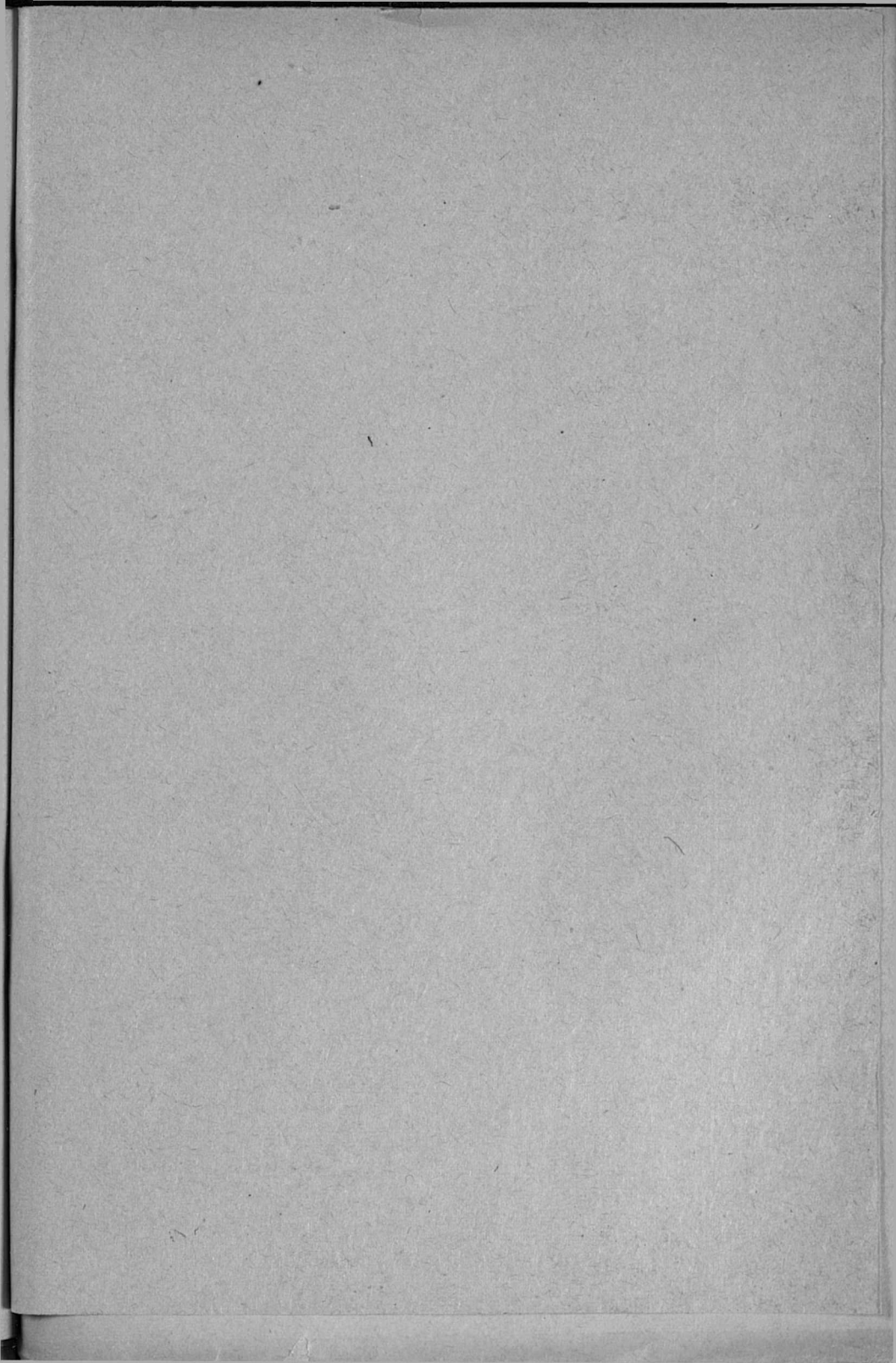
Мувыв-ужалыскöд да колоніјаса-рабкöд-öтувт-чöмөн петамö выль-кос-вылö. Уж капіталöс вер-мас, помöз, һөтчыд-кыпöдчылöм-вылö. Россіјаса-Октябрсаң му-паста-Октябр лöсöдны! Ставöн, кодi кыэi вермас!

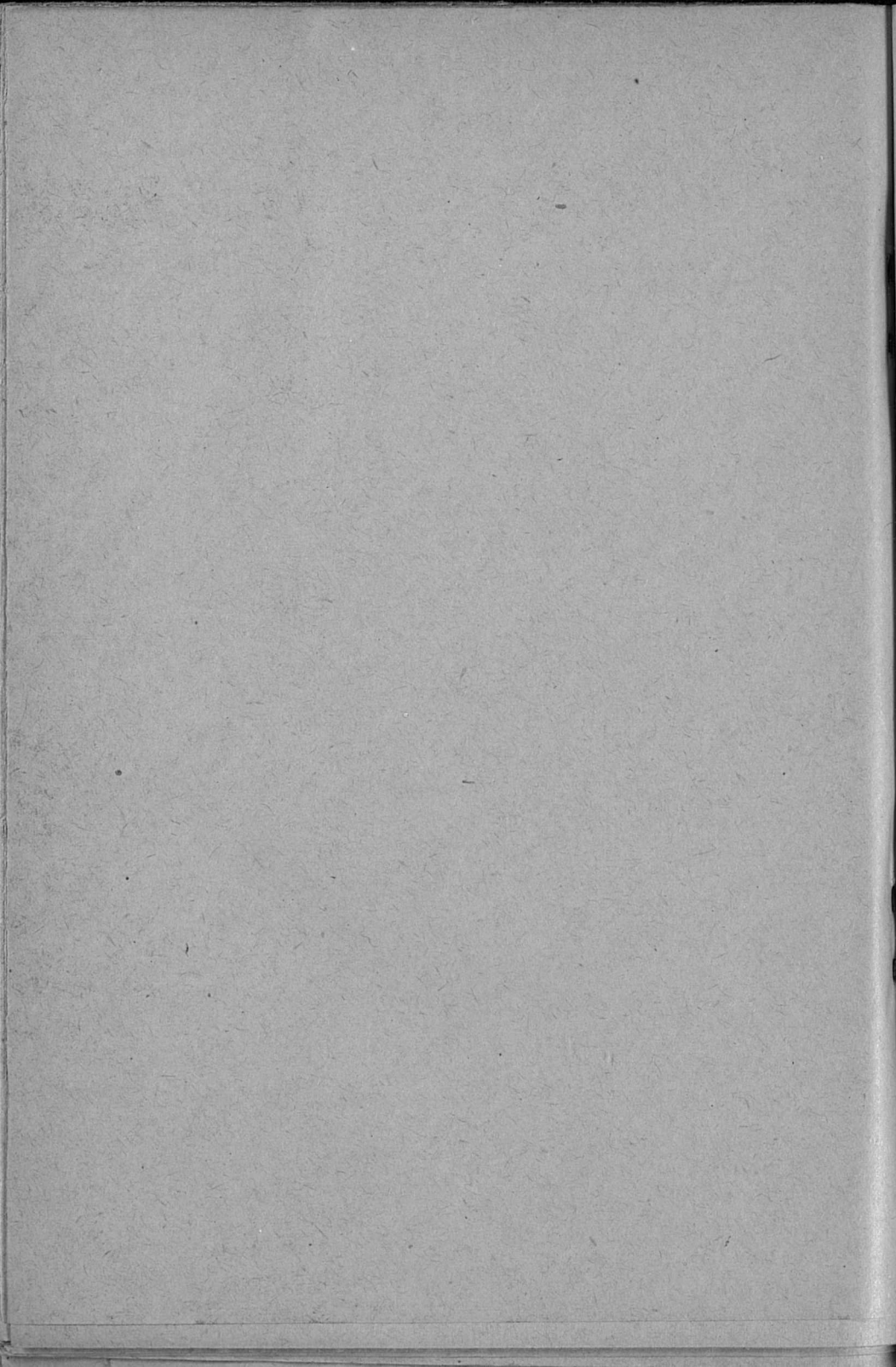
Инв. № 4904.

1871

1871

REPRODUCED FROM THE ORIGINAL

MANUSCRIPT

27835

доныс 35-ур.

Цена 35 коп.

	Коми-3
	3-1682

НА ЗЫРЯНСКОМ НАРЕЧИИ ЯЗ. КОМИ

И. С. НОВАКОВСКИЙ
Десять лет борьбы и строительства
Перевод А. ЧЕУСОВОЙ